

NIAOYΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Ο λόγιος Σταύρος Χωνός - Η ζωή και το έργο του

Το δίκαιο στη μετεπαναστατική NIAOYΣΤΑ
Το «βακτριακό κάψιμο»
των μπλοειδών

Όφιμες ποικιλίες ροδακινιάς

Το ázωτο

φωτ. Σταύρος Χωνός

Γλωσσολογικά περιοχής Ναούσης
με αρχαιολογική τεκμηρίωση

Το γλωσσοπλαστικό δαιμόνιο του νεοέλληνα

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιά τεύχη μπορείτε νὰ προμηθευθείτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον
τῶν συνδρομητῶν τῆς

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς
του ἑτους 1989

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ**
- 2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ**
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ·ΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Βασ. Φιλιππου 21. Όρες λειτουργίας απογεύματα Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη.

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ,,

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ
ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1990
Ετος ΙΔ - Τόμος Ζ - Τεύχος 51

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Οδυσσέας Ντινόπουλος, Ελένη Μήτοιαλα Ζεγκίνη
Λευκή Σαμαρά
ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Βασ. Φιλίππου 21 - 592 00 ΝΑΟΥΣΑ
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:
Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος 60-331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
Σταύρος Χωνός

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ:
Τυπογραφείο Αντώνη Μαυρογένη
Αντωνίου Καμάρα 3 Τηλ. 260-140
Θεσσαλονίκη.

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά Γλωσσολογικά — Εθνικά

ΓΚΟΥΤΑΣ ΑΧ. Το δίκαιο στήν μετεπανεπατική ΝΙΑΟΥΣΤΑ - Ιδιωτικά έγγραφα.
ΤΖΙΟΥΡΤΖΙΑΣ ΔΗΜ. Πολιτιστικός μήνας στήν Αυστραλία.
ΠΕΤΣΑΣ Φ. Γλωσσολογικά περιοχής Ναούσης με αρχαιολογική τεκμηρίωση.
ΣΠΑΡΤΣΗΣ Ν. Οι αραμπατζίδοι κι οι Καργουγέαδοι στή Νιάουστα.
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΣΤ. Το γλωσσοπλαστικό δαιμόνιο του νεοέλληνα.

Αφιέρωμα.

ΜΠΑΙΤΣΗΣ Τ. Ο λόγιος Σταύρος Χωνός

Γεωργικά - Δεντροκομικά

ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗΣ ΝΙΚΟΣ. Ελληνογαλλική συνεργασία στόν γεωργικό τομέα.
ΤΣΙΠΟΥΡΙΔΗΣ ΚΩΣ. Αειόλογες όψιμες ποικιλίες ροδακινιάς.
ΣΙΜΩΝΗΣ ΑΣ. Το άζωτο.
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΟΔΥΣ. Το «βακτηριακό κάψιμο των μηλοειδών» - Ποιότητα καρπών ή απόσυρση.

Πολιτιστικά - Δραστηριότητες

ΒΑΛΣΑΜΙΔΗΣ ΕΜ. Προβλήματα συμμετοχής ελληνικών φολκλορικών συγκροτημάτων σε φεστιβάλ εξωτερικού.
ΣΠΙΝΘΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΧΑΡ. Δραστηριότητες του διεπαγγελματικού συνδέσμου σίνων Ο.Π.Α.Π. Νάουσα

Αγαπητέ φίλε,

— Σήμερα τιμούμε τον Ναουσαίο λόγιο Σταύρο Χωνό. Συνεργάτης του περιοδικού μας ασχολείται με την προσωπικότητα του. Ο Σ. Χωνός υπήρξε εκλεκτό τέκνο της Νάουσας. Ανθυπασπιστής μορφωμένος με σπουδές στό εξωτερικό, πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Εγραψε βιβλία για την δημοτική εκπαίδευση. Συνεργάσθηκε με πολλές εφημερίδες. Για 15 χρόνια ήταν μόνιμος συνεργάτης στήν εφημερίδα της Θεσσαλονίκης «Νέα Αλήθεια», υπογράφοντας τα κείμενά του με το ψευδόνυμο «Ούτις».

Ο Σ. Χωνός δεν περιορίσθηκε μονάχα στό εκπαιδευτικό έργο του δασκάλου. Ανέπτυξε αξιόλογη εθνική και πολιτική δράση. Πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες στον Μακεδονικό αγώνα. Ενδιαφέρθηκε για τους πτωχούς και αδικημένους, και αγωνισθήκε για τα συμφέροντά τους. Ήταν ένας αγνός ιδεολόγος και αγωνισθήκε για την επικράτηση των προοδευτικών ιδεών.

⋮ ⋮ ⋮

— Μετά τον μεγάλο χαλασμό του 1822 η Νάουσα σιγά - σιγά επουλώνε; τις πληγές της και ξεκινά μία καινούργια ζωή. Διεξάγονται κανονικές συναλλαγές και πραγματοποιούνται αγοραπωλησίες κτημάτων. Συνεργάτης του περιοδικού μας, παρουσιάζει ενδιαφέροντα στοιχεία γύρω από τις συναλλαγές των κατοίκων. Ετοι παίρνουμε μία εικόνα του εθνικού δικαιού που εφαρμόζονταν στή πόλη, την εποχή εκείνη.

⋮ ⋮ ⋮

σελ

48
50
51
52
58

61
69
71
73
76

— Και κάτι που ενδιαφέρει ιδιαίτερα την Νάουσα και την εποχή της. Αφορά την ιστορία του τόπου μας. Πρόκειται για το όνομα του χωριού Μαρίνα που ήταν γνωστό πρίν από το 200 π.χ. Ειδικός αρχαιολόγος, πανεπιστημιακός, γνώστης της περιοχής, μας ενημερώνει σχετικά.

⋮ ⋮ ⋮

— Κάθε καλλιέργεια (πολυετής ή ετήσια) έχει τα πρόβλημα της. Περισσότερα όμως έχει η αχλαδοκαλλιέργεια. Η αχλαδιά αντιμετωπίζει πρόβλημα επιβίωσης, εξαιτίας της επιειλής από το «βακτηριακό κάψιμο». Στο σημερινό τεύχος δίνονται πληροφορίες το πως μπορεί να αντιμετωπισθεί.

— Απόσυρση ή ποιότητα καρπών; Στό ερώτημα αυτό μία, είναι η «σωστή» απάντηση. Ένα προϊόν για να σταθεί πρέπει να είναι ανταγωνιστικό. Επι του προκειμένου χρήσιμες είναι, οι γνώμες, δύο υπευθύνων ένενων που εκθέτουν τις απόψεις τους για την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών γεωργικών προϊόντων γενικά.

— Αυτά για σήμερα. Ευχόμαστε καλό καλοκαίρι και ευχάριστες διακοπές.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	1.200
Δημοι -Κοινότητες -Συν)σμοι:	2.500
Εξωτερικού δολλάρια	25

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΗΝ ΜΕΤΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΝΙΑΟΥΣΤΑ

Ιδιωτικά έγγραφα και Κώδικες

Μετά την Επανάσταση του 1822 και τον Χαλασμό της Νιάουστας, δταν για ανώμαλη κατάσταση άρχισε να καταλογιάζεται, μια καινούργια ζωή ξεκινάει στην βασικούσιανη πολιτεία. Οι ανοιχτές πληγές επουλώνονται σιγά - σιγά και ανασυρτούνται: οι κοινωνικές δομές για την νέα εξελικτική πορεία της, που θα φτάσει στο απόγειο την πρώτη δεκαετία του αιώνα μας.

Για την πρώτη ανασυγκρότηση της καταστραμμένης Νιάουστας ελάχιστες έγγραφες μαρτυρίες έχουμε. Από το έγγραφο των τουρκικών Αρχείων Θεσσαλονίκης και Βέροιας (Συλλογή Βασιλείου Λέσχης Επανάστασης του 1821» έκδ. Γ' σ. 281 - 292) του Βεζύρη Μεχμέτ Εμίν Πασά της 7.10. 1822 και τους Ηίνακες Καταγραφής δεσμευμένων περιουσιών, πέρνουμε τις πρώτες πληροφορίες για το τί ξαπόλιενε από τον Χαλασμό. Άλλα τελικήρια γραφτά δεν υπάρχουν μέχρι το 1830, χρονολογία έκδοσης του ειδικού φιρμαγίου του Σουλτάνου Μαχμούτ Β' με το οποίο φιρμάνι: δύθηκε κάποια αινιγματεία.

Η ζωή, δημος, συνεχίζεται και δύοπτη κάθε κοινωνία για να συντηρηθεί και επιζησει: χρειάζεται ορισμένους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, έτσι και στην αναγεννήσια Νιάουστα, σπιωδήποτε, κάποιος κανόνες Δικαίου θα ρύθμιζαν τις κοινωνικές σχέσεις, είτε στο δημόσιο, είτε στον ιδιωτικό βίο.

Σχετικά με το Δίκαιο στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, μπορούμε να αναφερθούμε σε ορισμένες γνωστές ιστορικές διαποστώσεις. Όπως είναι: τεκμηριωμένο Ιστορικά, μετά την άλωση της Ηπόλης ο σουλτάνος Μεχμέτ Β', ο κατατηγήσει, από αίτια ιστορικά, οικονομικά και πολιτικά, διατήρησε άθικτο το θεμέλιο της Ορθόδοξης Εκκλησίας και παραχώρησε στον Οικονομικό Πατριάρχη, εξαιρετικά προνόμια. Ο Πατριάρχης είναι: ανώτατος δικαστής και προστάτης των ραγιάδων Η δικαιοδοσία του ήταν απόλυτη για όλες τις προσωπικές διαφορές που είχαν σχέση θρησκευτική (γάμοι, ιερείς εtc), διαιρέματος και πολλές φορές κληρονομίες). Μεταξύ ορθοδόξων και οι διαφορές αυτές υπάγονταν στην δικαστήρια, ιδρυθείσεν από τον Πατριάρχη, δικαζαν τις υπόλοιπες αστικές υποθέσεις. Μόνον οι ποινικές υποθέσεις και δισες άλλες είχαν διάδικτο και μουσουλμάνος, δικαζονταν από τους Κατήδες. Από την Εκκλησία εφαρμόζονταν το Βυζαντινορωμαϊκό Δίκαιο. Παράλληλα στις αναπτυσσόμενες ελληνικές κοινότητες, εφαρμόζονταν και το Εθνικό Δίκαιο που διαφορφώ-

νονταν ανάλογα με τις τοπικές κοινωνικές συνθήκες. Σε: συναλλαγές, κυρίως από τον 17ο αιώνα, δεν μπορούσαν να έχουν εφαρμογή οι αυτηροί κανόνες του γραπτού δικαίου των Βυζαντινών Αυτοκρατόρων, διπλας είχαν διατυπωθεί από τον διάσημο Δικαστή και νομιμοποιήθηκαν η Θεσσαλονίκης Αρμενόπουλος.

Το ίδιο σημβαίνει και στην περιοχή του Βιλατίου της Θεσσαλονίκης και του Καζά της Βέροιας, όπου υπάγονταν η Νιάουστα. Τις οικογενειακές σχέσεις των ορθοδόξων ρυθμίζει το παλιό Βυζαντινορωμαϊκό Δίκαιο, που εφαρμόζει η Εκκλησία. Και έχουμε τους (συμβολαϊστρικούς) Κώδικες στην Ιερά Μητρόπολη Βέροιας και Ναούσης, όπου καταγράφονται γάμοι, ιεροθείας, διαθήκες, διπλας και ορισμένα έγγραφα που αφορούν οικονομικές σχέσεις συμβαλλομένων (δικαιομέτρια κληρονομιών, παραιτήσεις από κληρονομικά δικαιώματα κλπ.). Άλλα στον τομέα του δικαιού: δικαίου, τις συναλλαγές και γενικότερα τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ των διωτών ρυθμίζουν κανόνες εθμικού δικαίου, που ανταποκρίνονται στις διαιρεσθεμένες γένες ανάγκας και νέες σχέσεις παραγωγής και οικονομικής ανάπτυξης.

Μα επόμενα αυτού του εθμικού δικαίου, που εφαρμόζονταν και στη Νιάουστα, μας δίνουν διωτικά έγγραφα που έχουν διασωθεί από τις διάφορες καταστροφές, πυρκαγές ή πυρπολήσεις. Είναι, διστυχώς, λίγα αυτά τα πολύτιμα έγγραφα και βρίσκονται σκορπισμένα σε Ναουσένα σπίτια ή σε διωτικές συλλογές. Και μα παρουσίαση ορισμένων από αυτά τα έγγραφα ήστε: την ιστορική τους αξία.

Ίσως το παλιότερο διωτικό έγγραφο, που έχει διασωθεί, είναι: έγα πωλητήριο κτήματος (ιεραγοργή 1833) και που βρίσκεται στο αρχείο της οικογένειας Γιαννακή (κ. Ελένη Γ. Οικονομίδη - Γιαννακή). Το παραθέτουμε αυτούσιο, χωρίς καμιά διόρθωση ή αλλοίωση, με την οσθογραφία του και ορισμένα κενά για λέξεις που δεν ήταν δυνατό να διευχριστούν:

«Διά του παρόντος θμού και εμπατυρικού γράμματος γίνεται δῆλον τοις πάσι διτη ημεῖς τα δύο αδέλφια ο Γιαννούσης και Θεοχάρης Γκίκα σχοντες αμπέλι αγορασμένο από τον μακαρίτην Θωμά Τριανταφύλλου έως δύο στρέμματα εις τόπον ονομαζόμενον δένδρα, το οποίον αμπέλι πλησιάζει το απάνου μέρος ο κοινός δρόμος, εις δεξιά ο Ηλίας και αριστερά ο Μάνος Τασιούά, το οποίον αμπέλι σήμερον το επουλήσαμεν προς τον Χρίστο Νικόλα Γιαναμαλή δια γρόσια 190, λέγω γρόσια (εκατόν ενε-

νήντα), τα οποία και ελάβαμεν δια χειρός του Χριστού Νικολάου σώμα μέχρι διοδόλου και (-) και εις τό εξής να είναι τέλιος οικοκύρης ο ἀνωθεν Χριστος να κάμη ως βούλεται και εμπορεί ως δικόν του κτήμα και δια τούτο διδομεν το παρόν μας εις χειρας του Χριστου ἐμπροσθεν εις (-)ων αξιοτίστων μαρτύρων, οπού ναι ε (ν) Χριστης τω κύρος. Και του (τον)ν εις ισχύν εν παντι κριτηριώ (.)

N... 1833 Μαρτίου 18

..Γιανουόσης Γκίκας Βεβαιώνω

«Θεοχάρης Γκίκα βεβαιώνων τα ἀνωθεν

«Δημήτρης Τηληδήμου μαρτυρώ

«Αχμέτης Μουρταγίτης γράψας

» Δοσάζης οπού το μαρτυρώ »

Στο παραπάνω έγγραφο, που είναι κακογραμμένο και σε απλό χαρτί και ορισμένες λέξεις δεν διαβάζονται, μπορούμε να κάνουμε ορισμένες παρατηρήσεις: α) δέκα χρόνια μετά το Χαλασμό, στη Νιάουστα γίνονται κακονικές συγαλλαγές και αγοραπωλησίες κτημάτων, β) η διακτηρία μεταδιάδεται με απλό διιωτικό έγγραφο, χωρίς την μεσολάδηση συμβολαιογράφου ή άλλου δημοσίου υπαλλήλου, γ) η διατύπωση θυμίζει λίγο Βυζαντικό Δίκαιο, αλλά ανταποκρίνεται σωστά στη βούληση των συγαλλασσομένων, δ) δεν υπάρχει υπογραφή του αγοραστή, αλλά μόνον των μαρτύρων και των πωλητών.

Προτελευταίος υπογράφει κάποιος Αχμέτης Μουρταγίτης ως «γράψας». Το όνομα Αχμέτης βρίσκουμε και σε μεταγενέστερα διιωτικά πωλητήρια μέχρι το 1860. Π.θανόν να γίταν Μουχτάρης του μαχαλά (σήμερα θα τον λέγανε συνοικιάρχη), ε) ο τόπος σύνταξης του πωλητηρίου είναι δισανάγνωστος και έχουμε την γνώμη ότι θα είναι Νιάουστα ή Νέγκουστος (όπως αποκαλούσαν οι τούρκοι τη Νιάουστα).

Πολλές άλλες παρατηρήσεις θα μπορέσουν να διατυπωθούν πάνω στο πολύτιμο αυτό διιωτικό έγραφο.

• • •

Άλλο διιωτικό πωλητήριο έγγραφο, που παρουσιάζει ενδιαφέρον, φέρει: γηιερομηνία 25 Ιουλίου 1849 είναι: ευανάγνωστο και παρατίθεται δύοις έχει, χωρίς καμάτη διέρθωση ή αλλοίωση του κειμένου:

«Δια του παρόντος δηλοτικού και εμαρτιρικού και πολιτηρίου γράμματος γίνεται δῆλον τοίς πάσιν ότι εγώ ο γιάνοςφ Κοσταντίνου μπίλου έχοντας εν μπαχτσέν με δένδρα εις τόπον ονομαζόμενον Μάνδρα στρέμα ἐν ἡ δόσον και αν είναι το οποίον γειτονέδη από τα διδ μέρη με μπαχτσέδες του Γριγορίου πέτρι μαλούση από τα άλλα διδ μέρη με παχτσέν του τάσι λιλιάμπι και με μπαχτσέν του Αντονίου σακελαρίου τον ριθέντα μπαχτσέν ως κτήμα εδίκον μου σήμερον εξ ηδίας θελήσεως και προσιρέσαιως τον

επούλησα προς τον Θωμάν Ιωάνου τσιόμοι χωρίς τινός βίας και δυναστείας δια γρ: Νου: 1025 κιλιατέκοι πέντε τα οποία γρόσια τα έλασα εκ χειρός του ἀνω ριθέντος Θωμά σώμα και ανέλιπτα μέχρι λεπτου, και εις το εξείς θέλει είστε τέλειως οικοκύρης ο ριθείς Θωμάς διά να το κάνει ως θέλει και βούλεται, και εάν κανεῖς είθελε τον ενοχλήσῃ εις το παραμικρόν να αποκρίνωμαι εγώ ο υποφενδόμενος την ζημίαν και εις την τούτο δήλοσιν εγένετο το παρόν πολιτήριον κατ. έμπροσθεν του εντίμων Μαρτύρων και εδόθη εις χειρας του ίνα έχει το κύρος και την ισχήν ενπαντι κριτηρίω δικαιωσύνης και έστω εις ένδειξιν και ασφάλειαν.

1849 Ιουλίου 25 Νάουσα-

«γιδνος κωσταντίνου μπίλος Βεβαιώνω τα ἀνωθεν

«Θωμάς Παναγιότου μαρτυρώ

«Φίλιππος Θώμα μαρτυρώ »

Και: γ' αυτό το πωλητήριο του 1849 θα μπορούσαν να γίνουν οι ίδιες παρατηρήσεις δύοις και το πρώτο του 1833.

Γενικά τα πιό παλιά διιωτικά συμφωνγήτικά και χωρίως πωλητήρια κτημάτων (μπαχτσέδων ή αιπελιών) μιέρι: το 1860 περίπου, είναι: γραψιένα σε απλό χαρτί, σπάνια σε επίσημο σφραγιστό τούρκικο, ανορθόγραφα, κακογραμμένα, σε μια γλώσσα μικτή, με ορισμένους τύπους που μαριούνται παλιά έγγραφα βυζαντινά. Τα δυό παραπάνω διιωτικά έγγραφα, που παρουσιάζεται, είναι χαρακτηριστικά της πρώτης μετεπαναστατικής εποχής της Νιάουστας και εκφράζουν τον τρόπο των συγαλλαγών στην μεταδιάδοση ακίνητης διοικησίας.

Από το 1860 και μετά, τα διιωτικά συμφωνγήτικά είναι: γραψιένα σε επίσημο σφραγιστό χαρτί του τουρκικού δημοσίου, ή έχουν επιχολημένα τουρκικά χαρτόσημα, είναι: συνταχτικά και ορθογραφικά σωστά, σε μια γλώσσα καθαρεύουσα με αρχαιόμοις και βυζαντινούς και πιό περίτεχνα. Φαίνεται ότι έχουν συνταχθεί από μορφωμένους δασκάλους ή Επιτρόπους της Ι. Μητροπόλεως Βεροίας και Ναούσης. Ορισμένα έχουν καταγραφεί και στους Κώδικες της Μητρόπολης στη Βέροια.

Η παραδοσή των πιό παλιών διιωτικών εγγράφων (της πρώτης 40ετίας από την Επανάσταση) με τα νεώτερα έγγραφα δείχνει, κατά κάποιο τρόπο, τις αλλαγές στην Ναουσαϊκη κοινωνία, την ανάπτυξή της και την σταθεροποίηση των νέων κοινωνικών δομών. Μετά το 1860 επιδιώκεται μιά τυποποίηση ων εγγράφων και ακριβολογία, και αυτό για την «ασφάλεια των συγαλλαγών».

Μά διαιτηρη μελέτη χρειάζεται για τα νεώτερα

Συνέχεια στη σελίδα 56

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΜΗΝΑΣ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Τα νέα του Προξενείου

Α) Το Υπουργείο Πολιτισμού (Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού) έχει αποφασίσει: την καθημερινή επί ετηρίας βάσεως Πολιτιστικού Ελληνικού Μήνα και στην Αυστραλία, μετά την επιτυχία που σημειώθηκε στην Δ. Γερμανία και στην Καναδά.

Β) Ο Πολιτιστικός Ελληνικός μήνας θα βασιζεται, κυρίως σε καλλιτεχνικές, πολιτιστικές κλπ., αποστολές από την Ελλάδα (μέσα στα χρονικά πλαίσια ενός μηνός), για ποια θα επωμίζεται: στο οικονομικό βίοριο, τόσο για τις μετακινήσεις (κεροπορικά εισιτήρια), όσο και τις ακιοθέατες των Ελλήνων καλλιτεχνών που θα έρχονται: για να συμμετάσχουν στον Πολιτιστικό Μήνα.

Γ) Ο Πολιτιστικός Ελληνικός Μήνας θα διαργανώνεται: από προγραμματικούς φορείς κλπ. οργανώσεις που βρίσκονται στην Αυστραλία, οι οποίες θα σχηματίσουν μόνιμη συντονιστική επιτροπή. Οι Παροικιακοί φορείς που θα συμμετάσχουν στην διοργάνωση του Πολιτιστικού Ελληνικού Μήνα, θα φέρουν την ευθύνη (οικονομική και άλλη), για την κάλυψη των υπολογίων δαπα-

γών α.λ.π., που θα προκύψουν για την πραγματοποίηση των εκδηλώσεων π.χ. διαπάνες για ενοικίαση θεατρικής αίθουσας, μικροφωνικών εγκαταστάσεων κλπ.).

Δ) Τα έσοδα που τυχόν θα προκύψουν θα καλύπτουν δαπάνες του Πολιτιστικού Ελληνικού μήνα του επομένου έτους και σύντοικος καθ' εξής.

Ε) Ο πρώτος Πολιτιστικός Ελληνικός μήνας θα πραγματοποιηθεί στην Αυστραλία τον Μάρτιο τ.ε. και: όσον αφορά την Πολιτεία Ν. Αυστραλίας έχει ενταχθεί φέτος για λόγους τεχνογούς, στα ευρύτερα πλαίσια του φεστιβάλ «Γλέιτ» το οποίο αποτελεί μέλος του Αυστραλιανού festival of Arts. Η συμμετοχή στον πρώτο Πολιτιστικό Ελληνικό Μήνα δίλων των παροικιακών φορέων Ν. Αυστραλίας είναι: ευρύτερη, άλλα και επιθετικότερη και: ήδη συμμετέχουν οι Νεολαίες των Πανεπιστημίων, ο Σύλλογος Νέων Επιστημόνων, η Παγκλαδονική Ένωση Νοτίου Αυστραλίας και άλλοι.

Σύντομα και αφού επισημοποιήθει το πρόγραμμα του 1ου Πολιτιστικού Ελληνικού μήνα, θα γνωστοποιηθούν λεπτομέρειες στην αιογέ-

να της μέσω του Παροικιακού Τόπου και του Ελληνικού Ραδιοφωνικού προγράμματος.

Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι: έχουν την δυνατότητα και πρέπει να συμμετέχουν στον Πολιτιστικό Ελληνικό μήνα καλλιτέχνες κλπ., του παραδοσιακού χώρου. Η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού, μέσω του Πολιτιστικού Ελληνικού μήνα, στοχεύει: ακριβώς, τόσο στην οποιαστάση όμως μόνιμης πολιτιστικής - καλλιτεχνικής - πνευματικής γέφυρας μεταξύ Ελλάδος και Απόδημου Ελληνισμού, όσον και στην ανάπτυξη ελληνικών πνευματικών - καλλιτεχνικών κλπ. κέντρων, εκτός Ελλάδος.

Στηλ.: Την ανταπόκριση, μας έστειλε ο συνεργάτης περιοδικού μας Δημήτρης Τζιούρτζιας.

Οι ενδιαφερόμενοι, για συνεργασία με τους πολιτιστικούς φορείς της Αυστραλίας μπορεί να απευθυνθούν στον ίδιο του οποίου για διεύθυνση είναι: για εξής:

DIMITRIOS TZIOURTZIAS
16 WINDSOR AVE
CROYDON PARK
N.S.W. 2133
AUSTRALIA

ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

Συνέχεια από τη σελίδα 49
ρχ ιδιωτικά έγγραφα, τα μετά το 1860, που σώζονται,
σε συνδυασμό με τα γραμμένα στους Κώδικες της Μη-
τρόπολης Βεροίας, ώστε να έχουμε μάλιστα του ιδι-
ωτικού βίου των Ναουσαίων στον 19ο αιώνα.

ΑΧΙΛΕΑΣ Φ. ΓΚΟΥΤΑΣ
Επίτιμος Δικηγόρος

Υποσημειώσεις και παραπομπές

1. Βλ. «Νέοτερα στοιχεία στην μετεπαναστατική ιστορία της Νιάουστας» στο περιοδικά ΝΙΑΟΥΣΤΑ τ. 41/1987 σ.σ. 137-139
2. Α. Βακαλδπούλος «Νέα Ελληνική Ιστορία» Β' εκδ. 66-69 — Δ. Κιτσίκη «Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας» εκδ. Εστίας 1988 σ.σ. 106-108

3. Δημοσθ. Δανιηλίδη «Η Νεοελληνική Κοινωνία και Οικονομία» Αθήνα 1934 α' εκδ., σ.σ. 113-116
4. Γκεδρυκ. ΜΑΟΥΡΕΡ «Ο Ελληνικός Λαός» 1835, μεταφρ. Θ. Ρομπάκη, εκδ. Αθηνών 1976 σ.σ. 29-34, 41-48, 99 - N. N. Πανταζόπουλος «Το Δίκαιον της Επαναστάσεως του 1821 κλπ.» σ.σ. 3, 5, 31, 33 κάτ.
5. «Εξάδιθλος ή Πράξειρον Νόμων» του Κωνσταντίνου Αρμενοπούλου («Αυτό το νομικό βιβλίο του αρμενοπούλου έγινε πολύ χρήσιμο στην πρακτική εφαρμογή και είναι το μόνο που χρησιμοποιούνταν την εποχή της τουρκοκρατίας» Μάσουρερ ο.α. σ' 90)
6. Το δεύτερο ιδ. συμωνητικό είναι από συλλογή μου 10 ιδ. εγγράφων της Νιάουστας του 19ου αιώνα.

Γλωσσολογικά περιοχής Ναούστης με αρχαιολογική

Αγαπητή Νάουστα,

Πήρα και το τελευταίο σου τεύχος (Ιαν. - Μαρτ. 1990) και ευχαριστώ και πάλι για την τακτική αποστολή του περιοδικού σας, το οποίο διεξέρχομαι πάντοτε με ευνόητο ενδιαφέρον, όχι μόνο για τα ιστορικά, τα αρχαιολογικά, τα λαογραφικά και τα γλωσσικά, αλλά και για τα συνήθιστα καλογραφιένα γειτονικά κλπ. Θέματα. Σαν αντίδωρο στάλλω τούτο μου το σημείωμα με αφορμή την επανελληγμένη μινεία του ανόικτος Τσαρικαρίνοβο (σελ. 4 κε.) με τη σημείωση 11* Μαρίνα σύμιρα, χωρίδι της περιοχής Νάουσας.

Αλλά της Μαρίνας σύμιρα δεν ξέρουμε μόνο το όνομα των δύστυχων χρόνων της Τουρκοκρατίας. Εξέρουμε και το όνομά της στα χρόνια πριν από το 200 π.Χ., στα χρόνια τα μεγάλα, τα διοξατιμένα, τα κοσμοϊσταρικά. Αυτά τα ανόικτα δεν θα ξεχαστούν ποτέ. Όσα επέζησαν και όσο ανακύπτουν από αρχαιολογικές και άλλες μαρτυρίες. Μιά τέτοια μαρτυρία γίρθε από τα ζώμικα του προθιλάμου του μεγάλου τάφου με τη διώροφη πρόσοψη στη Λευκάδια.

Εκεί για καλή μας τύχη βρέθηκε μαρτύρινη στήλη με χαραγμένες πράξεις αγοραπωλησίας κτηνιάτων στην περιοχή του τόπου της ευρέσεως, δηλαδή στην περιοχή της αρχαίας Μίεζας της σημερινής Νάουσας. Εκτός από τη θέση του κάθε κτηνίατος, που προσδιορίζεται με τις διακτάσεις του, τους γείτονες κλπ.. αναφέρονται η τιμή κατά πλέθρου σε δραχές, η χρονολογία της αγοραπωλησίας με τη μινεία του ανόικτος του Επιστάτου, του ανόικτος του Ιερέως του Ασκληπιού, με την αναγραφή του μηρός και της ημέρας, με τα ανόικτα των αρχόντων (ταγών), των «βεδαιωτών», των δικαστών, των μαρτύρων και, βέβαια, των δικαιοπρακτούντων

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

(ποιός αγοράζει και από ποιόν). Θέλεται και δείγματα των αναμένετων κυτών: Ασκληπιόδωρος, Γοργίας, Διογένης, Έκτωρ, Ζώπυρος, Λυσανίας, Μένων, Νίκανδρος, Νικάνως Ολύμπιος, Παράμονος, Πυθαγένης, Σύρπαρος, Φιλαγγρος, Φίλιππος κ.λ.

Ο καθένας αναμένεται με το όνομα και το πατρόνυμο του π.χ. Ζώπυρος Γοργίας. Δε χρειάζεται άλλα όνομα για τους άρχοντες και για τους ντόπιους. Για τους έξοντες δύμας προστίθεται και το όνομα του τόπου της γεννήσεως ή της κατοικίας. Επιτί έχουμε ένα Σκυδροίο και ένα Μαρίνα: αισ! Ο Μαρίναος, βέβαια, είναι πολίτης πόλεως Μαρίνας.

Ο τόπος καταγωγής του τελευταίου πρέπει να ήταν κοντά στο Τσαρικαρίνοβο, όπου πράγματι υπάρχουν σημαντικά αρχαία ερείπια. Το Τσαρικαρίνοβο το επισκέφθηκε το 1855 ο Γάλλος αρχαιολόγος DELACOULONCHE, ο οποίος, για να καταλάβουν οι Γάλλοι το σλαβικό όνομα το μετέφρασε στα Γαλλικά και από τον Γάλλο άντλησε ο δικός μιας Μαργαρίτης Δήματος και μετέφρασε στα Ελληνικά:

Βασιλικόν χωρίον της Αγίας Μαρίνης!

Άλλα στη λέξη Τσαρικαρίνοβο υπάρχει στην αρχή το «βασιλικόν» (τσαρ-), υπάρχει στο τέλος η συγγενικότερη στα σλαβικά τοπωνύμια η κατάληξη -όβο, αλλά ανάμεσα δεν υπάρχει «σφέτι» ή οιδήποτε άλλο που θα μπορούσε να σημαίνει «αγίσια». Υπάρχει απλώς -μαρίν-. Αυτό μόνο απόριενο από το αρχαίο όνομα και δεν μπορεί να έχει κακιμία σχέση με τη λέξη «αγία», γιατί -απλού- στατα- οι επιγραφές είναι προχριστικικές, πάνω από 200 χρόνια παλιότερες από τα χρόνια του Χριστού, άσχετες με Μαρία, Μαρίνα

κ.π.δ.

Ο πυρήνας λοιπόν της λέξεως Τσαρικαρίνοβο είναι: γι Μαρίνα, γι αρχαία Μακεδονική (που σημαίνει βάσικα Ελληνική) πόλη, δύος συμβούλων με τόσες γνωστές και άγνωστες λέξεις και μάλιστα τοπωνύμια των οποίων αριφισσήγεται γι αρχική μαρφή και τη σημασία.

Οποιος θέλει να ιδει περισσότερα για το θέμα μπορεί να δει το έρθον μου στην Αρχαιολογική Εφημερίδα 1961. Ουχί εκ της Ημερήσιας, σελ. 1-43 και παράρτημα με τίτλο Σκυδροί - Μαρίνα, σελ. 44-57, επίσης στο περιοδικό Μακεδονία, 7 (1967), σελ. 81 κε., γι Φ. Πέτσα - Γ. Σαραλή, Αρίστη και Δυτικό Ζαγόρι, Αθήνα 1982, σελ. 74 κε.

Φ. Μ. ΠΕΤΣΑΣ

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

KAI

ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

TH

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

ΤΟΤΙ ΚΙ ΤΩΡΑ ————— ΤΑ ΙΣΝΑΦΚΙΑ

Οι Αραμπατζίδοι κι οι καραγουγέαδοι στη Νιάουστα

Υστερνας απ' τους κυρατζήδεις κι' όντας αχίρει σαν να φαρδένουν οι δρόμοι αχίρησαν να δουλεύουν κι' οι αραμπάδοι στη Νιάουστα. Είχειν γένει καρόδρομους απ' τη Βέργια ίσιαμι του Βαρτουκόποι (Σκάδρα) τα Βουδινά (Εδεσσα) κι' απ' τη Νιάουστα ως τη Σαλονίκη. Τότι στ' άλουγα φόρτουναν ίσιαμι ντγια κόσια κιλά στού κάρου.

Οι καραγουγέαδοι είχαν προστάτην τον Αγιου Χαράλαμπου χίλια κι' α πάνου κι' έφκιαναν ισνάφι στις 10 Φλεβαρίου μή λειτουργία κι άρτουν Τώρα μούγκι για δείγμα απόμειναν στην εκκλησιά μερικοί αραμπάδοι, κι για μομίλα στους κήπους κι τις αυλές απού σπήτχια στην ιξουχή.

Στη Νιάουστα τότι, αραμπατζίδοι, (καροποιοί) είχε «αραμπατζίδες» (κ. 6, 4, 8α, 1842) ήταν Ου Καζάκης ή Τόλιος στου Τριώδι κουντά στην Κούλα, κι τα πιντγιά του ου Μιχάλης κι' ου Τάκης. Ου αξάδαρφος του ου Τάκης ου Τόλιους άνοιξεν μαγαζί για να φκιάνει κάρα στη Βέργια. Άλλους αραμπατζής ήταν ου Πέτρους Αποστόλου ή Γιαννακουβίτης στην Παναγία κουντά έξι κι τα ντγιό τα πιντγιά του. Πάρα πέρα κατά τα Γαλάκια είχεν καρουποιείου ου Πατέρας του Νίκου του Μπαντώλα κι' ου Νίκους. Πρίν απ' τ' αυτούς ήταν ου Αραμπατζής πατέρας ή παππούς του Σπύρου του Αραμπατζή έτσι πήραν κι τόνουμα Ήταν ακόμα ου Αντώνης Τσιλιάλης που στα 1924 πήγεν στουν Αγρά κι' άνοιξεν μαγαζί κι' είχεν κάλφαν έναν Πέτκουν Τρύφανουν που πήρειν του μαγαζί στα 1936 σαν που πέθανεν ου Τσιλιάλης.

Τα κάρα δούληψαν πουλύ μιτά την ιπανάσταση (1821) κι' ίσιαμι τα 1950 - 60, κατά τη Γερμανική κατουχή αμά αχίρησαν να τ' αλλάζουν μη αυτουκίνητα.

Δούληψαν πουλύ όντας γίνηκαν τα τραίνα κι κουβανούσαν απ' του Στα σιόνι της Νιάουστας στα αργουστά σια, τις μπάλεις μη τα μπαμπάκια τα μηχανήματα, τα σίδηρα για του κτίσιμου, τα τσιμέντα, ξυλεία, είδη μπακαλικής, υφάσματα κι' ούτι άλλου κουβανούσαν τα τραίνα. Τα κάρα φόρτουναν κι στάργια για του Ματθαίου του Μύλου, ή στάργια καλαμπούκια φασούλια κι' άλλα απ' τα χουργιά για την Τράπιζα την Αγρουτική κι' αλλού κουβανούσαν διμάτχια στάρι για τις πατόζεις ίφιοναν κι' άλλας απ' την Τούζλα (Αλικές Κατερίνης). Πουλλές δουλές τα κάρα πήγηναν κι' ως τη Σαλουνίκη τη Βέργια, του Βαρτουκόποι, του Γιδάκι κι' αλλού.

Τώρα όλα φουρτώνουντι στα αυτουκίνητα αφού δεν απόμειναν κάρα.

Τότι για να ανηδάσουν του τρανό του καζάνι για τη ξυλεία στου Γκουριόδουσου πριν απ' τα χίλια ινιακόσια έξιψαν δικατέστρια ζινγάρη για βόντυγια κι' έφκιασαν απάνου απου δικαπέντι μέρεις γιατί χρειάστηκεν να φαρδένουν κι του δρόμου σιμιρικά μέργια.

Σί ειδικό γιρό κάρου φόρτουσαν κι του τρανό του καζάνι απ' τ' αργουστάσιου του Λαναρά πριν απ' τουν πόλιμου του σαράντα έξιψαν έξι ή ουχτώ ζιυγάργια άλουγα απ' τα καλύτηρα της Νιάουστας κι στουν Αγιου Δημήτρη κουντά στου Γιαννούλη κι του Τζέπου του σπίτι στουν ανήφουρου στου καλνταρούμι ου Γιάννης ου Σιούγκαρας, ου αρχιμηχανικός του Λαναρά, έφκιασειν βίντσι μη συρματόσκινου κι του τράβηξαν πάρα πάνου γιατί τάλουγα αγληστρούσαν στις πέτρεις.

Καραγουγέαδοι στη Νιάουστα ήταν τότι ου Θουμάς Σιούλας μη τα πιντγιά του Τάση, Ηλία, Πέτρου κι Σταύρου μη τρία ή τέσσιρα κάρα,

αργότιρα ου Τάσης κι ου Σταυρης πήραν φουρτηγά αυτουκίνητα ου Μούλης ου Μπατάκης μη τα πιντγιά του Μήτσιου, Γιάννη κι Σταύρη είχαν τρία κάρα κι' αργότηρα ου Μήτσιους κι' ου Γιάννης πήραν αυτουκίνητα.

Ήταν οι Σιαραφίνιδοι Τάσης κι Γιώργους που κι' οι ντγιό πήραν φουρτηγού σταρνας απ' τα 1945 - 46. ου Τουπούζης ου Πατέρας κι' ου Γιος του Τάκης που πήρειν φουρτηγό. Ου Τσικιτίκους που ου γιός του πήρειν ταξί. Ου Βαγγέλης ου Μπακαλιός κι' ου Τάσης που ύσταρνας πήρειν φουρτηγό αυτουκίνητου. Ου Τάκμας ου Θουμάς που τα πιντγιά του Αντώνης κι Βασίλης πήραν λειουφουρέιο. Ου Μήτρους κι' ου Πίπας Μπατζικος (Μώκιος). Μάλιστα ου Μήτρους ου Μπατζικός σκουτώθηκεν πάνου στου κάρου πούταν φουρτουμένου μη μπάλεις μπαμπάκι στή μέση της τρανής πόρτας στου Λάμνια τ' αργουστάσιου (Ερια) σήμιρας, κουβέρτες ΒΕΛΑΝ. Ανέβηκεν να ξιδέσει του φόρτουμα, σκιάχτηκεν τ' άλουγα τράβηξαν αμπρουστά κι τουν στρίμουξαν ανάμισα στου σίδηρου της πόρτας κι στίς μπάλεις κι τουν τσάκισαν τη μέση.

Τότι όλοι νοι αυτι νοι οι καραγουγέαδοι είχαν διπλά κάρα μη ντγιό άλουγα. Υστερνας γίνηκαν κι' άλλοι καραγουγέας μη μουνά κάρα όπους οι Μαλούναδοι οι Παπαστοϊδαδοι, οι Ιλκουδοι Γιώργης, Θόδουρης, Κώστας Σπύρους κι Ηλίας, οι Τζιαμάληδοι που ου Πατέρας τους ήταν κι' αμαξάς είχεν άμαξα (λαντόνι). Μουνά κάρου είχαν ου, Φίλιππας Κύρκας κι' ου Τζιούλης του Μηνά. Του κάρου τους ήταν μουνό αμά μη ντγιό τρανές ρόδεις ανατριπόμινου για χώματα άμουδοι κι δαριά πράγματα. Μουνά κάρα μι' τέσιρεις ρόδεις εί-

χαν ου Στέργιους ου Τασιόνας ου Γιάντσης ου Δημητρός, οι Γιάντσιου δοι ου Μπαλκαμπάς, ου Σταύρος ου Μπαταντζής, ου Σίμους ου Τσιλιάλης πούχειν μουνό ανατριπόμινο. Ου Τούσης Πατσιάς, ου Ντυιαμαντούλας, ου Μανάκας, ου Γιώργους είχαν μουνό κάρου μι τέσσιρεις ρόδεις.

Ου Νιάνιας (Ανδρέου) κουβανούθειν κιριστεν στην κουρδέλα του Λόγγου κι ου Κιμπρίτης που ύσταρνας πήρειν λαντόνι κι' ίφιρνειν ιπιβάτεις απ' του στασιόνι.

Τώρα μούγκι τα ουνόματα απόμειναν, κι' απού καμνιά ρόδα απου αραμπάν σι κάνουν πλουκόν.

Τότι Τ' ΑΡΓΑΛΕΙΑ (φουτ. 5) πούχειν ένας αραμπατζής ήταν τα γινου στά, ΣΚΙΠΑΡΙ, ΠΡΙΟΝΙ, ΤΣΙΚΟΥΡΙ, ΚΟΥΡΔΕΛΑ, για να κόφτει κι να πιλικάει τα ξύλα, ήταν οι ΞΥΛΟΥ ΑΡΙΔΕΣ οι σιδηρένεις μικρές κι τρανές για ν' ανοίγει τρύπες στα ξύλα. Είχειν κι ΤΣΙΑΡΚΙ (ξυλότουρινουν) για να δίνει σκήμα στα ξύλα, τη ΣΤΙΑΓΚΑ (λουστό) σιδηρένιου σφιχτήρα - στιαγκας ίσιαμι 1,30 μέτρα για να βάνει του στιφάνι στη ρόδα. Ου μάστουρας τότι ήταν κι σα σιδηράς είχειν ΚΑΜΙΝΙ, μηχανή για να φυσάει κι ν' ανάφτει τα κάρβουνα κι' όλα τα άλλα τ' αργαλεία ΑΜΩΝΙ, ΤΣΙΜΠΙΝΤΓΙΑ θιδηρένια μακριά για να τσακώνει τ' αναμένα τα σίδηρα, ΚΟΥΠΙΝΤΓΙΑ πούκουφταν σίδηρα, τρυπάνι για να τρυπάει σίδηρα. Είχειν κι του ΚΟΥΠΑΣΤΟ ένα σιδηρένιου σφυρί που στην άκρα του είχειν ανοιγμα σαν πέταλου. Μη τ' αυτό ου τιχνίτης χτυπούσειν τα σίδηρα για να στρου γγιλέψουν όπους ου άξονας που σηβαίνει στουν τρούκουλα. Άλλου σφυρί ήταν ου ΖΟΥΜΠΑΣ μη στρογγυλή μύτη στη μνιά την άκρα για ν' ανοίγει στρόγγυλεις τρύπεις στα ζιστά τα σίδηρα. Μη τα ΣΟΥΒΛΑΚΙΑ σιδηρένιευ βέργεις καθαρίζειν του καμνί απ' τα καμένα τα κάρβουνα κι' ανάγκαζειν τη ζιάρι για να καίει καλύτηρα.

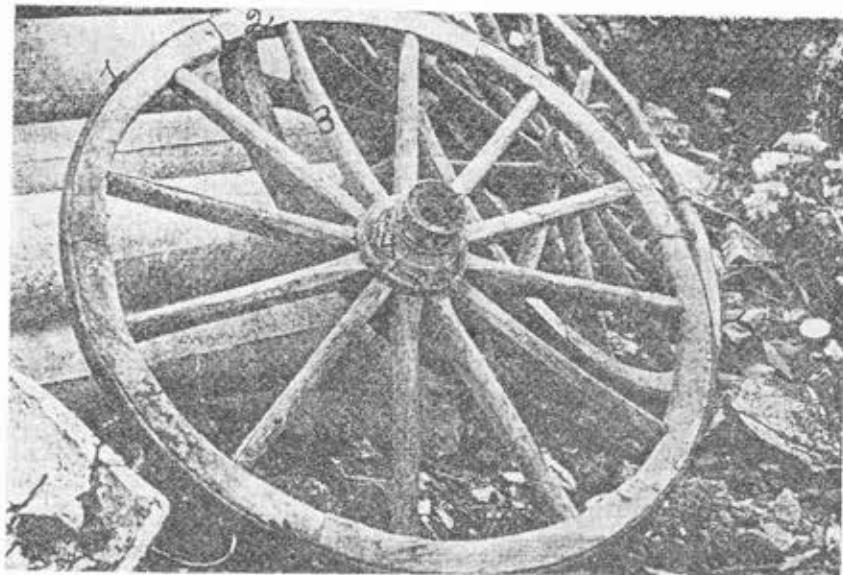
Μη τη βαριά κι τη βαργιουπούλα

χτυπούσειν τα σίδηρα κι μη τη φιλιέρα άνοιγειν πάσα στις διδεις. Μη τουν κουσά ένα πριόνι έκουφτειν ξύλα, κι μη του χειρουψάλιδον σίδηρα ζιστά ή κρυγιά. Είχειν κι τανάλια για καρφιά κι σκαφίδι μη νιρό για να κρυγιώνουν τα ζιστά τα σίδηρα κι τα τσιμπίντγια. Για του πέρασμα του στιφανιού στουν τρούκουλα είχειν κι του γάντζου ένα σφυρί πλιατσκουτό που βουθάει κι' αυτό

του στιφάνι να σέβει στη ρόδα.

Τώρα καν τίπουτας δεν απόμενειν απ' τ' αργαλεία αυτά, τα πλει διτάρα τάχουν μούγκι μιρικοί σιδηρά δεις.

Τα μέργια απ' τούν αραμπά (φουτουγραφίες 1, 2, 3, 4.). Τα τρουκουλάντγια (ρόδεις) ήταν ντγιό αμπρουστινές μικρότερες κι ντγιό πισινές τρανύτηρεις (φουτ. 1) Ενας τρούκουλας έχει στη μέση του

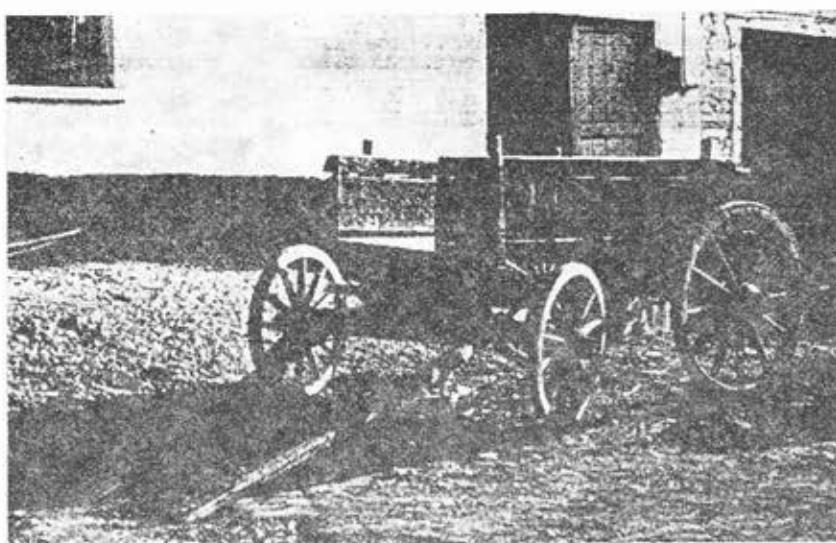
Φουτ. 1. Η όδου μιριά του τρούκουλα 1. Του στιφάνι 2. Οι αφιδεις ή ταμπάνιο 3. Τα παρμάκια (εκτίνεις) 4. Κιφαλάρι 5. Στιφάνι 6. Τρύπα που σηβαίνει η μαντινεία πουριά.

Φουτ. 2. Σκιλιτός του κάρου 1. Πουργιά 2. Νουρά 3. Γιαστίκια 4. Ψαλιδί 5. Κουλόνα 6. Γουνιά 7. Σταυρός 8. Παϊάντεις.

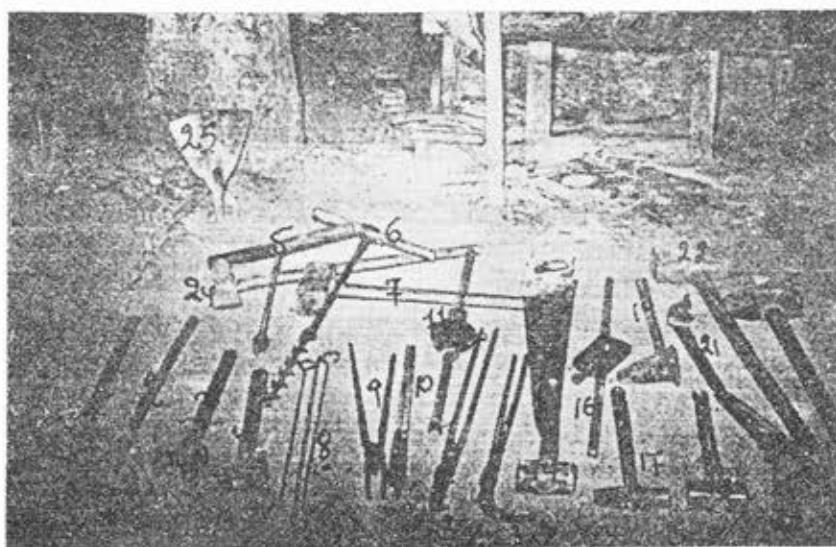
Φουτ. 3. 1. Γουνιά 2. Παϊάντα 3. Σούστα 4. Γάντσους ή ριζές ή μιντισές 5. κακάλι 6. Σιδηρένια βέργα 7. κόλια.

Φωτ. 4. Μοννόκαρου μι τέσσεις ρόδεις δίχους σουύστεις (Τρόκ).

Φωτ. 5. Μοννόκαρου Ζημένου 1. Καπίστρι 2. Καπάκι (παρωπίδα) 3. Γκέμνια 4. χαμουτή ή λιμαργιά 5. Σαμαράκι 6. πιστιά 7. χαλκάς

Φωτ. 6. Τ' αργαλεία 1,3,4 κουπαστό 2. Ζουμπάς 5. Αρίδα 7,14,18,22,23, Βαρίες 9,10,12,13 Τσιμπιντγία 11,16, φιλιέρα 15 κουσάς 17 σφυρί, 19 κουπίδ, 20 ψαλίδι, 21 πριόνι, 24 γάντζος 25, ινιέυλαλιτρου

κιφαλάρι σαν κύλιντρουν που απ' όξου στινέβει. Μέσα σ' αυτόν τουν κύλιντρου σιβαίνει μαντιμένιους σουλήνας η πόργια που μέσα της σηβαίνει του ντιγκίλι (ου άξονας) του αραμπά. Για νάνει γιρό του κι φαλάρι δένητι μη τέσσιρα στιφάνια σιδηρένια, τα ντγιό ένα φαρδύ κι ένα στινό απ' όξου μιριά κι ντγιό φαρδύτηρα στη μέσα τη μιριά απού του κιφαλάρι. Σι κάθι κιφαλάρι τρου γιούρου - γιούρου υπαρχαν σι ίση απόσταση σκαμένις δώδικα τρύπεις. Σι' αυτές σιβαίνουν τα παρμάκια (ακτίνεις). Τουρκικά ρατκιάκ, δάχτυλου ή βέργα σιδηρένια.

Πανουσιθό στα παρμάκια (κάθετα σε κύκλο) σηβαίνουν τα έξι νταμπάνια (αψίδες). Σι κάθι ταμπάνι σι ανάλουγη απόσταση σηβαίνουν από υντγιό παρμάκια για να σκηματιστεί ου τρούκουλας. Τα παρμάκια σηβαίνουν σι τρύπεις σκαμένεις στου νταμπάνι. Απόξου μιριά ου τρούκουλας σφύγγιτι μη σιδηρένιου στιφάνι μη δώδικα βίδεις ντγιό σι κάθι νταμπάνι. Για να σέβει του στιφάνι στη ρόδα του ζισταίνει πρώ τα καλά καλά μη ρουκανίντγια κι προυσανάματα αναμένα τρουγιούρου - γιούρου για ν' ανοίξει. Υσταρνάς μη τα τσιμπιντγία κι του λουστό χτυπώντας κι μη τη δαριά του βάνει στη ρόδα. Για τη δουλειά αυτήναν αιμάχ χρειάζειτι κι βότχνιουν απού έναν κάλφαν.

Τα ντιγκίλια (άξονες) (φωτογραφία 2) πούνει ντγιό ένα αμπρού στά κι ένα ουπίσου σηβαίνουν μέσα απ' την πόργια στα τρουκουλάντυγια. Για να μη ανάφτει κι τρίβητι η πόργια μη τουν άξουνα κι για να γένητι καλύτηρου αγλήστρημα δάνουν γκράσου μέσα στην πόργια. Τώρα εικείν του γκράσου απόμεινειν στην ιστουρία.

Η νουρά (τιλιτία) (φωτ. 7, 9) ήταν ξύλου μακρύ πόδινειν τις αμπρουστινές μη τις πισινές ρόδεις. Στα βουιδόκαρα ήταν μακρύτηρου ουπίσου μιριά. Σα μικρά πιντγιά ει κεί καθουμαστουν για καθάλα. Του φαλίδι (φωτ. 2) ήταν ντγιό ξύ

λα σι καμπουριαστή γουνία πόδιναν τη μέση της νουράς μη τού ουπίσου του ντιγκίλι.

Τα γιαστίκια (φουτ. 2) ήταν τέσσερις μακριά γιρά ξύλα ντιγιό αμπρουστά κι ντιγιό ουπίσου πανουθίδι στα ντιγιό τα ντιγκίλια. Ανάμεσα στα ντιγιό τα γιαστίκια έμπινεν λάμα στου ίντγιου φαρδιά κι μακριά που λέγουνταν μακάζι (Τουρκικά (μακαζ, φαλιδί) (φουτ. 5) ένα για κάθι γιαστίκι. Του κάτου του γιαστίκι δένουνταν μη τουν άξουνα μη ουχτώ σιδηρένιες λάμεις σι ίσια μέρη για που λέγουνταν ζυγκιά ή καβουρ μάδεις (φουτ. 7,9) του ίντγιου κι τ' απάνου του γιαστίκι μη την κάσα. Τα ντιγιό τ' αμπρουστινά γιαστίκια δεν ινώνουνταν αναμιταξύ τους μη τα ξυγκιά, αμας ξιχουστά του κάθι ένα για να αμπουρεί να στρίβει του κάρου δέξα κι ζερβά για ν' αυτό κι είνι αχώργια. Τα ουπίσου τα γιαστίκια ανταμώνουντι τα ντιγιό μαζί μη τουν άξουνα για τι θέλει νάνει σταθιρό. Τα πιστινά γιαστίκια είνι αλλοιώτικα από τα αμπρουστινά κι τρανύτηρα. Ανάμισα απ' τα ντιγιό αμπρουστινά κι τα ντιγιό πιστινά γιαστίκια στή μέση τους πιρνάει η νουρά. Απού τα ουπίσου τα γιαστίκια πιρνάει κι του φαλίδι που δένει στη μέση μη την νουρά μη έναν σιδηρενιουν πίρουν ένα καρφί. Του μέρους που ινώνιτι του φαλίδι μη την νουρά λέγητι σταυρός (φουτ. 2). Του φαλίδι για να είνι στέριου ηνισχύει μη ντιγιό σιδηρένιες λάμεις στου σκήμα του που ινώνουντι μη τουν άξουνα κι λέγουντι πατιάντεις (φουτ. 2) (τούρκικα ραφαντ υποστήλωμα). Στη μέση απ' τ' αμπρουστινά γιαστίκια κι ανάμισα τους πιρνάει κάθητα ένας σιδηρένιους πίρους που λέγητι τσιβί (Τουρκ. CI-VI καρφί) (φουτ. 7) κι ινώνει του απάνου γιαστίκι κι μη τουν άξουνα. Στου τσιουβί αυτό κλώθητι του κάτου του γιαστίκι κι ου άξουνας μη τα τρουχούλια. Στ' αμπρουστινά γιαστίκια υπάρχουν ντιγιό σίδηρα που δένουν απού μασ του κάθι ένα γιαστίκι μη την

νουρά στη μέση, ένα απού πάνουκί ένα απού κάτου κατατις πατιάντεις του φαλιντγιού που λέγουντι κετσέδεις ή κιπτσέδεις (φουτ. 7) (Τουρκ. KECE ύφασμα) κι στιριώνουν μη ισουρρουπτία του κάρου. Τα απάνου γιαστίκια ιμπρός κι ου πίσου σκηματίζουν ουρθή γουνία μη τέσσιρα κάθιτα ξύλα μέσα σ' αυτά σηβαίνει η κάσα απ' του κάρου στις άκρεις τους κι λέγουντι κουλώνεις (φουτ. 2, 7). Για νάνει γιρές κι στέριες δένουντι μη τα γιαστίκια μη σιδηρένιες λάμεις σι ουρθή γουνία κι λέγουντι γουνιείς (φουτ. 3). Δένουντι μη τις κουλώνεις κι τα γιαστίκια μη ουχτώ βίδεις.

Η κάσα κάθουνταν απανουθίδι στα αμπρουστινό κι του πιστινό γιαστίκι κι μέσα στις τέσσιρεις κουλώνεις. Εχει έξι μακριά ξύλα, 2,20 μέτρα του κάθι ένα τρία απ' τη μνιά κι τρία απ' την άλλη τη μιριά κι τέσσιρα πατόξυλα (φουτ. 8) κάθιτα στη μακριά ξύλα, πανουθίδι σι' αυτή κασ φώνουντι τα πατουσάνιδα της κάσας πανουθίδι στα έξι ξύλα τα τρία απ' τη μνιά κι τρία απ' την άλλη τη μιριά στηριώνουντι κάθιτα τα έξι κουλουνάκια (όλα μαζί δώδικα) (φουτ. 8) σι' απόσταση τριάντα πόντους τόνα απ' τάλλου. Η κάσα δενητι μη τα πατόξυλα μη τέσσι-

ρεις βίδεις. Πανουθίδι στα κουλουνάκια καρφώνουντι τα πλαινά σανίντυια της κάσας.

Σι κάθι μακρι ξύλου στην απανουθίδι μιριά της κάσας βάνει ου μάστουρας ουχτώ χαλκάδεις σι ίδια απόσταση σ' αυτούς πιρνούν ίσια ξύλα τις κλιμνιές οντας θέλουν να φουρτώσουν άχυρα ή τριφύλλι ή τσιαΐρι γιατί η κάσα πέρνει ύψους.,

Στην κάσα βάνουν κι' άλλεις καρκέ λεις μνιά αμπρουστά κι ντιγιό ουπίσου για να πιρνάει του φόρτουμα που δένουν του φουρτχιό, βάνουν κι γάντσους.

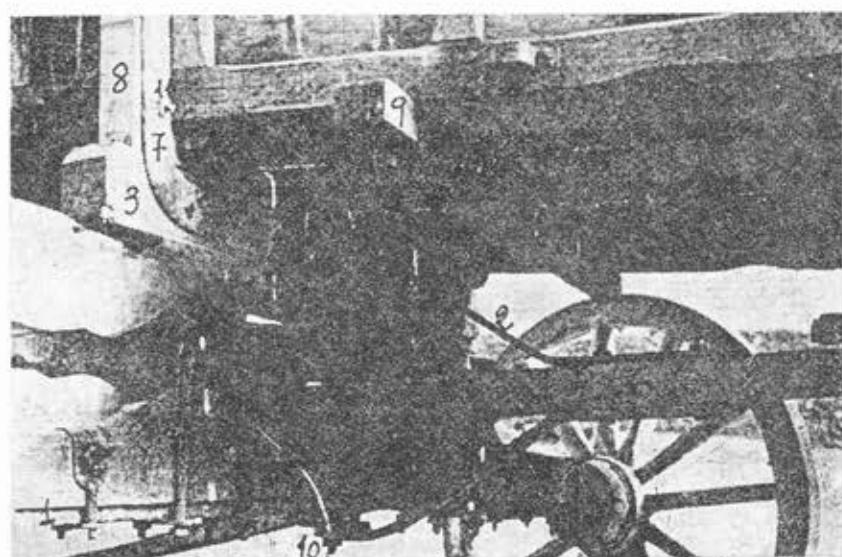
Στήν κάσα βάνουν κι πόρτες αμπρουστά κι' ουπίσου για να μη γέρνουν, ου άμμους η κουπριά του χώμα κι' άλλα, Ολα τα ξύλα του αραυ πά ήταν οξύτικα.

Τώρα υπάρχουν ικουλίεις μη τ' αυτουκίνητα κι τα τρακτέργια.

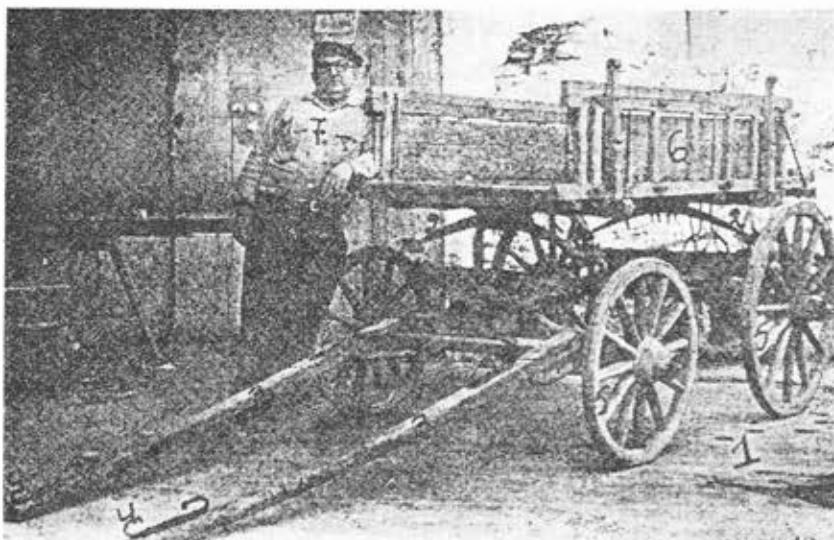
Τιμόνια τα κόλια (φουτ. 3) στού μουνό του κάρου είνι τρία ξύλα όπους του γράμμα Π.

Τα ντιγιό τα μακρύτηρα ινώνουντι ουπίσου μιριά μη του μικρότιρου. Αμπρουστά είνι μάι στινά για να χουρούν αμά να σέβει του ζώου για ζέψιμου κι' ουπίσου ουλίγου φαρδύτηρα. Στη μέση φκιάνουν μνιά μικρή καμπούρα.

Κάθι ένα μακρύ ξύλου δένητι μη

Φουτ. 7. Αμπρουστινή μιριά του αραυπά 1. Αξουνας 2. Κετσέδι 3. Γιαστίκια 4. Ζυγκιά ή καβουρμάδοι 5. Μακάζι 6. Νουρά 7. Γουνιά 8. Κουλόνα 9. Πατόξυλου 10. Τσιουβί 11. Βίδα.

Φωτ. 8. Καρουποιού Πέτκου Τρύφανι μοθητή του Ναουσαίου Αντώνη Τοιλιάγη που πήγεν στα 1924 στουν Αγρά Εδισας.. 1. Η σούστα ή Μπρίτσα 2. Σούστες 3. Κόλια 4. Γάντζοι 5. Ρόδες 6. Κάσα

του μικρότερου μη σιδηρένια λάμα που λέγητι παιάντα στις ντυγιό τις γουνιέις ουπίσου μιριά.

Τα μακριά τα ξύλα δένουντι υιου μικρό κι μη σιδηρένια γουνιά π' αχιρνάει απ' του ένα του μακρύ του ξύλου κι σι απόσταση απ' του μικρότηρου είκουσι μη τριάντα πόντους, κι πιάνει όλου του μικρό του ξύλου ίσιαμι τ' άλλου του τρανό στην ίντυγια απόσταση.

Δίπλα στου μικρό του ξύλου κουντά στουν άξουνα υπάρχουν ντυγιό σι δηρένιεις βέργεις για να είνι νιρά τα κόλια. Αμπρουστά στην άκρα απ' τα ντυγιό τα μακριά τα ξύλα υπάρχουν ντυγιό σιδηρένιοι γάντσοι για να σέβουνται αλυσίδεις απ' του χαμούτι οντας ζέβητι του ζώου. Τα κόλια δένουντι μη του κάρου στα γιαστίκια μη καρκέλεις ντυγιό στα κόλια (ένας σι κάθι μακρύ ξύλου) κι ντυγιό στα κάτου τα γιαστίκια. Τώρα παν κι τα καρουποιϊα κι οι καραγουγέαδοι.

ΤΑ ΕΙΔΗ ΑΠ' ΤΟΥΣ ΑΡΑΜΠΑ ΔΕΙΣ (φωτ. 4, 5).

Υπάρχουν πουλλά είδη απου αραμμπάδοι εικείν τα χρόνια πρώτα ήταν τα κάρα μη ντυγιό τρουκουλάντγια έναν άξουναν κι ντυγιό γιαστίκια κι αυτά ήταν μη ντυγιό σούστες που λέγουνταν σούστες κι χουρίς σού-

στες πούταν κι' ανατριπόμινο μη ντυγιό πόρτις ουπίσου κι' αμπρουστά.

Τα κάρα μη τέσσιρα τρουκουλάντγια που όντας είχαν σούστες λέγουνταν μπρίτσα ή σούστα (φωτ. 5) όντας δεν είχεν σούστεις λέγουνταν τρόκ ή αραμπας (φωτ. 4). Υπάρχουν μουνά κι διπλά κάρα. Τα διπλά δεν είχαν ντυγιό κόλια αμά ένα στη μέση που λέγουνταν ώκι κι στα δουιδόκαρα στην άκρα του είχεν μνιά σιδηρένια λάμα γιρή για

να σηβαίνει μή χουντρό τσιβί (πύρο) ου υγάρος που σέβηναν οι λιμοί απ' τα βόντυια. Στ' αλουγίσγκια κάρα στου όκι είχεν ντυγιό καρκέλια που δένουνταν τα γιρά τα λουργιά απ' τα χαμούτχια απ' τα ντυγιό τ' άλουγα. Ουπίσου κουντά στα γιαστίκια δένουν την μη καρκέλεις στη μέση ντυγιό μανέλεις γιρές μνιά για κάθι άλουγου που στις άκρεις του είχαν γιρές αλυσίδεις που πιρνούσαν απ' του σαμαρά κι σκάλουναν στου χαμούτι.

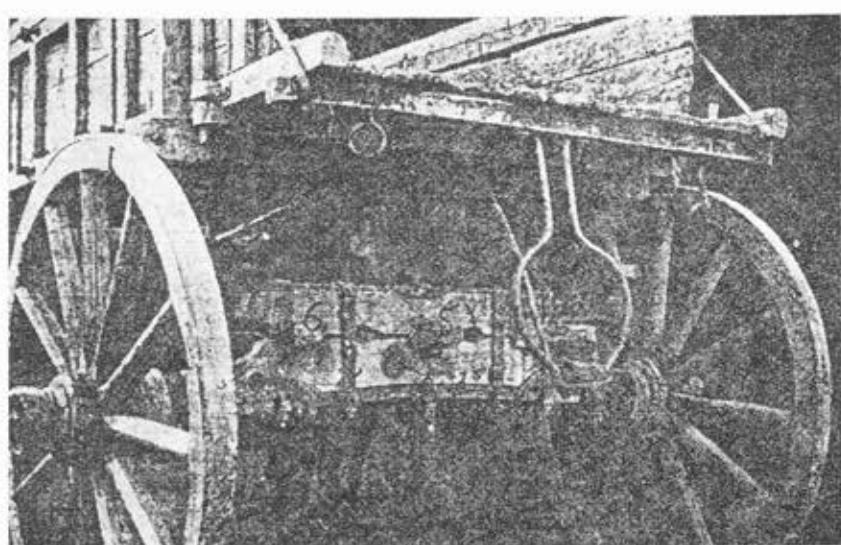
Τα πλαϊνά κανάτχια απ' τα λινγίσια τα διπλα τ' άλουγα έβγηναν για να φουρτουθούν μπάλεις μη μπάκι σανιά κι τρανές κάσεις.

Στά μουνά τα κάρα τα κανάτχια δέν έβγηναν ήταν μόνιμα, είχεν αμά μικρά κανάτια στην κουρφί που έβγηναν.

Τα χάμουρα (τακούμι) για του ζέψιμου (φωτ. 5, 10).

Ολατά τα σέα για να ζιυτή ένα ζώου στου κάρου λέγουντι τακούμι (Τουρκικά ΤΑΚΙΜ άθροισμα όμοιων πραγμάτων) ή και χάμουρα.

Του χαμούτι ή λαιμαργιά (φωτ. 5, 10) είνι φκιασμένου απού πιτσί. Απού μέσα έβαναν τρίχεις απού γίδα. Τρουγιούρου του χαμούτι δένητι μη ντυγιό σιδηρά χουντρά ίσιαμι εναν πόντουν ινουμένα κάτου σι

Φωτ. 9. Πισεινό μέρους της σούστας 1. Αξουνας 2. Ζιγκιά ή καβουρμάδος 3. Σούστα 4. χαλκάς 5. Νουρά 6. ψαλίδι. Ουπίσου φαίνητι του σκαλουπάτι πανηγυρίουν.

ντγιό καρκέλεις για να ανοίγουν κι να κλείνουν. Στη μέση απ' τα ντγιό τα σίδηρα στις ντγιό τις μιριές υπάρχουν αλυσίδες μη πέντε έξι κρίκους απ' τα κόλια ουτας ζέβητι του ζώου.

Ανάμισα στου σίδηρου κι στού τουμάρι υπαρχειν ένας χρουματιστός κιτσές. Ου κιτσές μη του σίδηρου σκαλώνητι μη γιρόν σπάγκουν στου τουμάρι απού πουλλές μιριές. Του χαμούτι πουνει σαν πέταλου, απ' τη μνιά του μιριά εινι ανοιχτότι ρου για να σηβαίνει στουλιμό απού του ζώου. Στηριόνητι στην απάνου τη μιριά μη λουράκι γιρό. Του λουράκι δένει τις ντγιό τις άκρεις απ' τα σίδηρα που καταλήγουν σι τρύπεις για να πιρνάει του λουράκι.

Του σαμαράκι τόφκιαναν μη ξύλε νιουν σκιλιτόν (φουτ. 5, 10) στου σκήμα της ράχης του ζώου. Απου κάτου ξύλου έβαναν ντγιό προυσκέφαλα μικρά για να μην πληγώνητι του ζώου. Πανουθιό τα μικρά αυτά προυσκέφαλα έχουν τουμάρι κι απού κάτου σαμαρουσκούτι όπους γέ νητι του σαμάρι. Τα μαξιλαράκια αυτά γιουμίζουν ίσιαμι 8—10 πόντους μη γιδόμαλου. Πανουθιό στού σαμαράκι έβαναν ντγιό σιδηρένιους χαλκάδεις για να πιρνούν τα γκέμνια (φουτ. 5, 10). Στου ξύλου απ' του σαμαράκι καρφώνουν τι γιρά ντγιό διπλά ή τριπλά λουργιά σα ζιγκιά για να πιρνούν τα κόλια απ' του κάρου. Του σαμαράκι δένητι στη ράχη του ζώου μη την ίγκλα που πιρνάει απού κάτου απ' του στήθους του ζώου.

Η ίγκλα θηλικώνητι στη μνιά τη μιριά σι κουψιάν για να σφίγκει.

Η πιστιά είνι πέτσινη μη πουλλά λουργιά. Τόνα δένει στου σαμαράκι ψηλά κι φτάνει ίσιαμι την άκρα στά καπούλια σ' ένα λουρί μαϊφαρδί πουνει πανουθιό στην άκρα απ' τα καπούλια. Αυτό του λουρί βαστάει την πιτσιά σι ντγιό μέργια. Η πιστιά στέκητι στα πιστινά κουλιά απ' του ζώου κι οι ντγιό άκρεις της

φτάνουν ίσιαμι του σαμαράκι. Στις ντγιό τις άκρεις της πιστιάς υπάρχουν αλυσίδεις μη 5—6 χοντρούς χαλκάδεις που σκαλώνουν στα κόλια στου ζέψιμου.

Η πιστιά βαστάει του κάρου στουν κατήφουρου, είνι φαρδί διπλό γιρό λουρί ίσιαμι 8—10 πόντους. Του καπίστρι (φουτ. 10) είνι λουργιά που σκβαίνουν στου κιφάλι του ζώου. Σηβαίνει κι στού κιφάλι του ζώου μη' ένα σίδηρου κουματιαστό που λέγητι στόμιου. Του καπίστρι σκβαίνει ουπίσου απ' τ' αφκά του ζώου. Τα μάτχια του ζώου σκιπάζουντι μη ντγιό πέτσινα καπάκια (παρωπίδες) για να γλέπει απρουστά του ζώου κι' όχι απ' τις μιριές.

Τα γκέμνια ή χαλινάργια. Είνι ντγιό λουργιά διμένα στούς ντγιό χαλκάδεις κουντά στου στόμα του ζώου στου καπίστρι: απ' τις ντγιό τις μιριές. Κρέμουντι απού ντγιό καρκέλια στου σαμαράκι κι φτάνουν ίσιαμι του κάρου στα χέργια του καράγουγέα.

Μη τα γκέμνια οδηγούσαν του ζώου.

Τα βοντγια στουν αραμπά δεν τά βαναν καπιατρι τα ουδηγούσαν μη

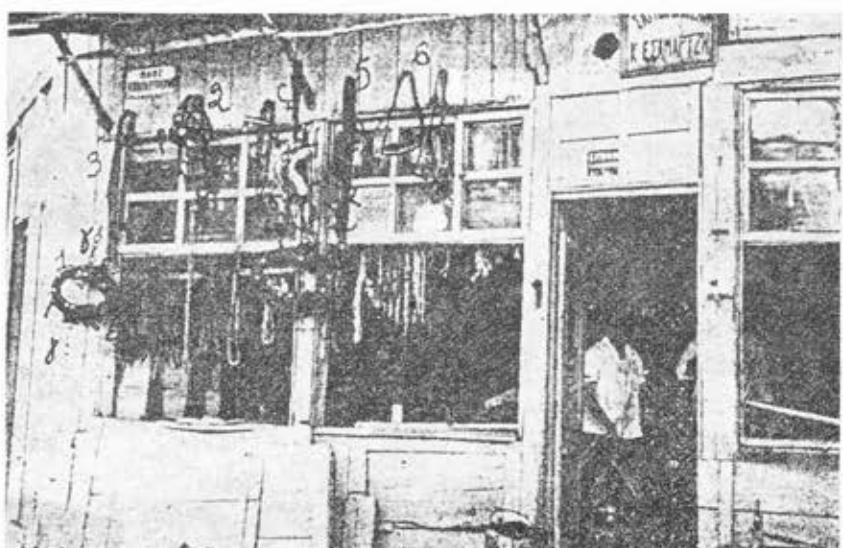
τη βουκέντρα ένα μακρύ ίσιο ξύλου ίσιαμι ντγιό μέτρα μάκρους μη' ένα καρφί χουρίς κιφάλι στην άκρα για να μπουντούν τα βόντγια στα καπούλια τους κι να στρίβουν.

Στα διπλά τα κάρα μη τα ντγιό τάλουγα του σαμαράκι ήταν χουρίς ξύλου κι μαξιλαράκια ένα φαρδί λουρί που βαστούσειν τις ντγιό τις αλυσίδες πόρχουνταν απ' τη μανέλα. Οι πιστές στου διπλό κάρου δένουνται απ' του χαμούτι δένουνταν μη αλυσίδα απ' του όκι για να βαστιέται του κάρου στούν κατήφουρου.

Τα γκέμνια ήταν διπλά στ' άλουγα ντγιό λουργιά για δέξα μιριά απ' τα ντγιό τ' άλουγα που καταλλήγουν σι ένα λουρί κι' όλλα ντγιό για τη ζερβή τη μιριά που καταλλήγουν σ' ένα λουρί κι' έτσι ου καραγουγέας βαστούσειν ντγιό λουργιά ινουμένα για να οδηγάει.

Χόμουρα έφκιαιαν μιρικοί τσαγκάριδοι στη Νιάουστα κι τα τιλιυταία χρόνια ου Τσάμπουρας κουντά στουν Αγιου Σουτήρη κατά Μπατά νισ μιριά. Καλά αργαστήργια είχειν αμά στη Βέργια κι του βαρτουόπτι.

N. ΣΠΑΡΤΣΗΣ

Φουτ. 10. 1. Λιμαργιά ή χαμούτι, 2. καπίστρι 3. κουλάνι ή ίγκλα 4. σαμαράκι 5. πιστιά 6. κιφαλάρι 7. καπίστρι (απού τριχιά).

ΤΟ ΓΛΩΣΣΟΠΛΑΣΤΙΚΟ ΔΑΙΜΟΝΙΟ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΑ

(Μερικές γλωσσοπλαστικές επισημανσείς μεταξύ σοθαρού και αστείου)

Του Στέργιου Σπ. Αποστόλου

Λ' ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΛΙΣΗ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΗΑΡΑΤΑΤΙΚΟΥ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΡΗΜΑΤΑ ΛΗΓΟΝΤΑ ΣΕ -Ω ΣΤΟ Λ' ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΕΝΕΣΤΩΤΑ)

(Ενδεικτική χρήση του ρήματος: αγάπη)

■ Ιος τύπος (ομαλός)

- αγαπούσα
- αγαπούσες
- αγαπούσα
- αγαπούσεις
- αγαπούσαντα
- αγαπούσαν

Κατά του Μ. Τριανταφύλλιδη (βλ. σχετ. «ΜΙΚΡΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ», τελ. 162, ένδεικτη ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ — Σεριά Λ', κρ. 9, 1, Αθήνα 1949 μόνο στη λογοτεχνία (ποίηση κτλ.) γίνεται χρήση και των παρακάτω τύπων:

— αγάπηγα	και	— αγάπηγα
— αγάπηγες	>	— αγάπηγες

- αγάπηγε
- αγαπάγημε
- αγαπάγατε
- αγάπηγαν
- αγάπηγε
- αγάπηγε
- αγαπάχημε
- αγαπάχατε
- αγάπηχαν

Θα πρέπει, ακόμα, να σημειωθεί ότι και η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ (Έκδοση του Οργανισμού Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.), τελ. 168, έκδοση ΙΑ, Αθήνα 1988) για σπούδας είναι αναπροσαρμογή της ΜΙΚΡΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ του Μανόλη Τριανταφύλλιδη στα σύγχρονα δεδομένα της νεοελληνικής και σχολικής πραγματικότητας, έργο επιστημονικής ομάδας που συγκρότησε το Κ.Ε.Μ.Ε (Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών) δέχεται ως ορθή τη χρήση του Ιού τύπου. Δηλ.: αγαπούσα, αγαπούσες, αγαπούσα κτλ. και όχι: αγάπηγα, αγάπηγες, αγάπηγε κτλ.

Όμως, στην πράξη, ωρά τειρά ρημάτων της αντηγορίας αυτής έχουν υποστεί τη «διάδρωση» αυτή και ηδη παρατηρείται ευρεία χρήση του τύπου αυτού, εκτός από τη λογοτεχνία και στην καθημερινή πραγματική επικοινωνία όπως π.χ.:

— κρατώ	— κράταγα και	όχι: — κρατούσα
— γελώ	— γέλαγκα	> — γελούσα
— μίλω	— μίλαγκα	> — μιλούσα
— ρωτώ	— ρώταγκα	> — ρωτούσα
— βαστώ	— βάσταγκα	> — βαστούσα
— μετρώ	— μέτραγκα	> — μετρούσα κ.ά.

Μπορεί, συνεπώς, να διανοηθεί κανείς (στο πολύευγγύς μέλλον) το ρήμα:

— θεωρώ	αντί :	θεωρούσακ
— διαφωνώ	> :	διαφωνούσακ
— φρονώ	> :	φρονούσακ
— ριγώ	> :	ριγούσακ
— απαιτώ	> :	απαιτούσακ
— αντηγώ	> :	αντηγούσακ
— επικρατώ	> :	επικρατούσακ
— θάρρω	> :	θάρρούσακ
— επαινώ	> :	επαινούσακ
— νικώ	> :	νικούσακ
— υινώ	> :	υινούσακ
— ωφέλω	> :	ωφελούσακ
— κατοικώ	> :	κατοικούσακ

να κάνει :	θεώραγκα
>	* : διαφώναγκα
>	* : φρόναγκα
>	* : ρίγαγκα
>	* : απαιταγκα
>	* : αντηγαγκα
>	* : επικράταγκα
>	* : θάρραγκα
>	* : επαιναγκα
>	* : νίκαγκα
>	* : ύιναγκα
>	* : ωφέλαγκα
>	* : κατοικαγκα κ.π.ά.

Έτοις, προτάσεις σαν τις παρακάτω θα είναι πλέον στην γηγερήσα διάταξη τόσο στον γραπτό, όσο και στον προφορικό λόγο:

— Σε θεώραγκα σωστό άνθρωπο και δεν διαφώναγκα μαζί σου γιατί φρόναγκα ότι: Θα ρίγαγκα στη σκέψη ότι: γίταν δυνατόν να απαιταγκα να μου επιστρέψεις

τα δανεικά

— Αντηγαγκα, ακόμα, στ' αυτιά του τα λόγια σου δια: επικράταγκε η ίδια νοοτροπία και θάρραγκα πώς αν τους επαιναγκα και τους ύιναγκα θα τους νίκαγκα οπωσδήποτε. Όμως, θα ωφέλαγκα τον εαυτό μου περισσότερο αν κατοικαγκα στην ίδια πόλη που κατοικούσαν κι' αυτοί.

Β' ΤΟ ΡΗΜΑ ΚΑΝΩ Ή ΚΑΜΩ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕ ΝΕΕΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

Τα μέσα μικρών ενημέρωσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση κτλ.), μέσω πολλών «πεφωτιζμένων» εγκεφάλων τους (υοσύντα: και: τα δύο γένη), όποτε από έναν υπεράνθρωπο αγώνα στον οποίο είχαν αποδύθει:

— ο γηθοποιός	: κάνει: θέατρο	και: δύ: : ασχολείται: ή καταγίνεται: ή' αυτό
»	: * τηλεόραση	» » : » » μ' αυτήν
— ο ποδοσφαιριστής	: * κινηματογράφο	» » : » » μ' αυτόν
— ο δημιοσιογράφος	: * ποδοσφαιρο	» » : » » μ' αυτό
— ο πιανίστας	: * δημιοσιογραφία	» » : » » μ' αυτήν
— ο λογοτέχνης	: * πιάνο	» » : » » μ' αυτό
— ο τραγουδιστής	: * λογοτεχνία	» » : » » μ' αυτήν
	: * τραγούδι:	» » : » » μ' αυτό

Ελελπιστούμε ότι πολύ σύντομα πλέον θα διευρυνθούν ακόμη περισσότερο οι γνώσεις γιας στον τομέα αυτόν και: ότι πλέον:

— ο αεροπόρος	: κάνει: αεροπλάνο	και: δύ: : αδηγεί ή πιλοτάρει: αυτό
— ο βιομήχανος	: * βιομηχανία	» » : ασχολείται: ή καταγίνεται: ή' αυτήν
— ο πλοιαρχος	: * πλοίο	» » : προσταταί: στο πλοίο
— ο τροχονόμος	: * τροχαία	» » : φροντίζει: για τον έλεγχο και: τήρηση των κανόνων οδικής αυτολοφορίας
— ο συγγραφέας	: * μυθιστόρημα	» » : γράφει μυθιστόρημα (την περίπτωση που είναι: μυθιστοριογράφος)

Γ' ΤΟ ΡΗΜΑ «ΠΑΝΤΡΕΥΩ -ΟΜΑΙ» ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΤΟΣ «ΟΡΙΩΝ» ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ Ή ΠΟΛΙΤΙΚΟ Ή ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ

Ο: αρχαίος Έλληνες με το πλούσιο σε ορολογία λεξιλόγιο τους και: τη σχολαστική ακριβολογία τους, προκειμένου να αναφερθούν σε γυναίκα για σπούδα είχε τελέσει τους γάμους της με κάποιον άνδρα χρησιμοποιούσαν το ρήμα «υπανδρεύθη», παθητικός αρριστος του ρήματος «υπανδρεύομαι» (επιμολ.: τελώ υπό τον άνδρα), ενώ για τον άνδρα «ενυμφεύθη», παθητικός αρριστος του ρήματος «υμφεύομαι» (αποκτώ, παίρνω νύμφη).

Ο: μεταγενέστερος Έλληνες θεώρησαν υπερβολικά σχολαστικούς και: λεπτολόγους τους προγόνους τους, κατέγρηγσαν την παραπάνω διάκριση και: κνέξαρτητα εάν επρόκειτο για άνδρα ή γυναίκα για σπούδα είχε τελέσει τους γάμους της, χρησιμοποιούσαν, κατά πάγια σχεδόν ταυτική, το ρήμα «παντρεύμαι». Με τον τρόπο αυτό, αγνοώντας τελείως την κυριολεξία, ο άνδρας είχε την αποχή, λεκτικώς, για «τελεί υπό τον άνδρα όταν παντρεύονταν».

Οι σύγχρονοι Έλληνες, άμισοι και: κυρίως πολλές Ελληνίδες μέλη φεμινιστικών συλλόγων, «διέδων»

τις ταλαιπωτές δεκαετίες επέτυχαν να μάς μισήσουν στις κακιγούργιες εριμηνευτικές τάσεις του ρήματος κάνοντάς την κάθιτο και: για μάς πείσουν πλέον ότι::

— ο αεροπόρος	: κάνει: αεροπλάνο	και: δύ: : αδηγεί ή πιλοτάρει: αυτό
— ο βιομήχανος	: * βιομηχανία	» » : ασχολείται: ή καταγίνεται: ή' αυτήν
— ο πλοιαρχος	: * πλοίο	» » : προσταταί: στο πλοίο
— ο τροχονόμος	: * τροχαία	» » : φροντίζει: για τον έλεγχο και: τήρηση των κανόνων οδικής αυτολοφορίας
— ο συγγραφέας	: * μυθιστόρημα	» » : γράφει μυθιστόρημα (την περίπτωση που είναι: μυθιστοριογράφος)

στη χρήση του ρήματος «υπανδρεύομαι» - παντρεύομαι: πρόθεση του ανδροκρατικού κατεστηριένου να θέλει: τη γυναικα πάντοτε εξηρτημένη από τον άνδρα, αντιληφη, θέδωμα, αντικατοικονική, αντιδημοκρατική και: ρατσιστική, κατ' αυτές.

Έτσι, πλέον, το ταλαιπωρό ρήμα «παντρεύομαι» εξετρακισθήκε αυριόλεκτικά από τους γυνωτούς ενοιολογικούς χώρους του και: σήμερα πλέον δεν παντρεύεται: ο άνδρας ή, για γυναίκα, αλλά μπορεί να:

- παντρεύεται: το σενάριο με τη σχηματιστική ενδύ κινητικογραφικού έργου
- »   το πρόσων φώτο του γλόριπου με τις κίτρινες κουρτίνες του δωματίου
- »   η βιθλιοθήκη (το έπιπλο) με τις γυναικείες και: τα μπαουλοντίσια
- »   ο εξαεριστήρας με το νεροχύτη της κουζίνας κτλ.

Ο: φασινοί εγκέφαλοι: μερικών Νεοελλήνων θεωρούν ότι: η χρήση των ρημάτων «ενχειριστίζεται», «συνδυάζεται» ή ακόμα και: «συνταιρίζεται» είναι και: αναγρονιστική και: καθόλου πρωτότυπη, γι' αυτό σήμερα τα πάντα παντρεύονται: χωρίς την υποχρεωτική παρουσία παπά, δημιαρχου ή κουμπάρου.

Δ' ΛΗΓΟΜΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

Επήμονες και επίπονες προσπάθειες έχουν καταδηλωθεί και συνεχίζονται για καταδάλλοντα: από την Έλληνας και την Ελλάδα σαν χώρα γενικότερα για να αποδειχθεί ότι είμαστε αναπόσπαστο την προηγμένης Δυτικής Ευρώπης και δηλαδί: κάποιοι ανατολίτες (όπως επιχειρείται να μας ειφανίζουν), κατόπιν μάς καθηιαντης χώρας της ανατολικής λεκάνης της Μασσαγείου.

Αυτό αποδειχνύεται περίτραπα εκτός των δύλων και με το αδικαστικό επιχείρημα ότι πλέον έπικυσαν να χρησιμοποιούνται ελληνικοί τίτλοι στα διάφορα καταστήματα, επιχειρήσεις και λοιπές επαγγελματικές δραστηριότητες εντός της γηιεδαπής (Πράγμα που αποδεικνύεται, βεβαίως, στους αιφνιδιούντες την πλήρη δυτικοευρωπαϊκή μας ταυτότητα) και έτσι, πλέον με αγνολίατη μπορούμε να διαβάσουμε:

— DISKOTEQUE «MAGIQUE» (ντισκοτέκ «Μαγικό»), λέξεις δηλαδή, καθαρά μή ελληνικής προέλευσης, εις πείσμα μερικών απαιθευτών (αγράμματων) γλωσσολόγων οι οποίοι έχουν το θράσος να επιχιούσούν την μέν λέξη DISKOTEQUE από το ελληνικότατο «δισκοθήκη», την δέ λέξη MAGIQUE από το επίσης ελληνικότατο επίθετο φιλαγκιάδ-ικό».

— THEATRE «LA FANTAISIE» (τεάτρο «Λα Φαντασί»), επίσης, λέξεις καθαρά μή ελληνικής προέλευσης, παρ' όλο πού, οι προσκανθερθέντες αγράμματος γλωσσολόγοι εξακολουθούν με τό διο θράσος να επιμένουν ότι και τη λέξη «THEATRE» είναι ελληνική (θέατρο: από το ρήμα θεάωμα: = βλέπω, παρακολουθώ, όπως και τη λέξη «FANTAISIE», επίσης ελληνική (φαντασία) κ.π.ά.

Δεν έχουν αντιληφθεί, συνεπώς, οι φιλόλογοι και οι γλωσσολόγοι ότι αικαρώνουν με τον τρόπο αυτό την ευρωπαϊκή μας ταυτότητα και ότι είναι αντίθετοι με την επιδιωκόμενη πλήρη ένταξη μας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.), σκιπεριφορά, δηλαδή, τελείως ακαρκανήριστη, ανασχετική για την ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας μας και γιατί δηλαδή: αντεθνική;

Δεν παραδειγματίζονται, τουλάχιστον, από τον τίτλο της εξόλογης, κατά τα άλλα, ελληνικής διατοκής τηλεόρασης «MEGA CHANNEL» για οποία ορθώς πράττουσα την ελληνική λέξη «μέγας» = μεγάλος την σημειώνει: ως λατινικά στοιχεία «MEGA» (απόδειξη, δηλαδή: ένδειξη, απόκτησης ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας, πλέον), χρησιμοποιεί δε την λατινικής προέλευσης λέξη «CHANNEL» = δίσυλος,

κανάλι, σαν συνθετικό στοιχείο (του τίτλου) ανωτέρου γλωσσικού επιπέδου με απότερο σκοπό την ενσυμμάχωσή του στο «πεντηρό» ελληνικό λεξιλόγιο σαν τσάντα, πλέον και δηλαδί: σαν «κανάλι», δημος παλαιότερα είχε υπεισέλθεις..

Ε' ΟΤΑΝ ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΝΩΡΩΠΟΥΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΟΧΕΣ ΛΑΛΑΖΟΥΝ ΓΕΝΟΣ

Την αποκλειστικότητα της εκανότητας του (κατά τινας) θυμικαστού επιστημονικού επιεύγυρτος της αλλαγής του γένους των ανθρώπων, όπως είναι γνωστό, μέχρι τώρα την κατείχαν Ευρωπαίοι επιστήμονες και δηλαδή προηγμένων ευρωπαϊκών χωρών όπως π.χ. Δανία, Σουηδία κ.ά. Όπως θα έχει αντιληφθεί ο αναγνώστης για αναφορά μας αυτή έχει σχέση με τις εγκειρίσεις αλλαγής φύλου επί ανθρώπων. Ήδη, δημοσιευτικοί λογοτελοί περικοπούνται σε εγκέφαλος: της χώρας μας, αριθλόμενοι: επιτυχώς: τους ξένους επιστήμονες και γάρις στις ειδικές επί της ελληνικής γλώσσας γνώσεις τους επέτυχαν το ακανόρθωτο, δηλαδή, την αλλαγή του γένους την μετοχών.

Έτσι πλέον, διαδίδουμε πολλές φορές σε εφημερίδες για ακούσμα από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο για:

- ειδήσεις μεταδιδόμεντες — πιστώσεις διατεθέντες
- απαντήσεις εκκαποντηθέντες — γυναίκες φρίσκαντες
- συγκεντρώσεις πραγματοποιηθέντες ·
- διατάξεις καταργηθέντες κ.π.ά.

Το γλωσσικό αυτό ελληνικό επίτευγμα της αλλαγής του γένους των μετοχών συγχρινόμενο με κυριώτων ξένων επιστημόνων της αλλαγής του γένους των ανθρώπων, ενέχει σαφώς, μεγαλύτερη βαρύτητα, γνωστού όντος ότι οι δικοί μας «επιστήμονες» στερούνται πιστήσιμοι αιτρικής.

ΣΤ' Η ΛΕΞΗ «ΠΑΚΕΤΟ» ΣΤΗΝ ΓΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

Πολύ συχνά τα μέσα μαζικής ενγρέμωσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση, εφημερίδες) μας πληροφορούν ότι:

«αφίχθη στη χώρα μας ο υπουργός εξωτερικών της... ο οποίος καλύπτει ένα «πακέτο προτάσεων» για υλοποίηση των οποίων ελπίζεται ότι θα συμβάλλει στην επίλυση του Κυπριακού».

Επειδή, λοιπόν, το Κυπριακό είναι ακανθώδες πρόδηλη με την οποία χρονίζει από ετών, δικαιολογημένα θα περίμενε κανείς ότι κατεβαίνοντας Συνέχεια στη σελίδα 72

Ο ΛΟΓΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΩΝΟΣ

Η Ζωή και το έργο του

1. Η δράση και η προσφορά του

Αφιερωμένο στον αγωνιστή, στο σορό δάσκαλο, στο λόγιο και δημοσιογράφο, στο Σταύρο Χωνό, είναι: το σημερινό μας άρθρο.

Σ' έναν άθιρωτο από τους ελάχιστους διαγνοσιμείους της γεννιάς του, που ήταν άριστος εκπαιδευτικός και σπόρτισε την ανθρική της σοφία.

Του Τάκη Μπάϊτον

και του, τόσο στο εξωτερικό, όσο και στη Νάουσα.

Ο Σταύρος Χωνός γεννήθηκε στη Νάουσα το 1858. Πατέρας του ήταν ο Γεράγης Χωνός και μητέρα του η Μαρία το γένος Μαρκοπούλη. Αδέλφια του ο Τάσσης, ο Γιάννης και η Κατερίνη Γκίνα.

Αποφοίτης το 1876 από το Διδασκαλείο Θεσσαλονίκης και συνέχισε τις σπουδές του στο εξωτερικό Γαλλία, Γερμανία, μαζί με τους Ναουσίους γιατρούς Χριστόδουλο Περδικάρη, Ιωάννη Χ' Γρηγορίδη και Πουτούρη. Στη Γαλλία μυήθηκε στο Σοσιαλιστικό και τον ρεφορμιστή Ζιάν Ζωρές σπαδός και ιδεάτης του σπουδού έμεινε με το τέλος της ζωής του. Εκτός των δύο γλωσσών Γαλλικής, Γερμανικής, σπουδάσει και την Αραβική.

Σε δάσκαλος υπηρέτησε μετά τις σπουδές του στην Αλεξανδρούπολη και στη συνέχεια διερίστηκε διευθυντής στην Ελληνική σχολή των Καΐρου στην Αίγυπτο για 10 χρόνια.

Από την ηλικία των 25 χρόνων, έγραψε τις δύο πρώτες σειρές εκπαιδευτικών βιβλίων για τη στοιχειώδη εκπαίδευση.

Στη Νάουσα επανήλθε στα τέλη πά σχετικές έρευνες δικαιώθηκε και:

του περιφερειάντος αιώνα όπου ανέπτυξε σημαντική δράση, για την μεριμνή των πτωχών και γενική διαφύγη τους, καθώς και στο Μακεδονικό Αγώνα ως συνδετικός κρίκος των Κατεχάκη, Μαζαράκη, Ρούσα κ.λ. Από το 1903 ως το 1909 είναι υπεύθυνος των οικονομικών του Μακεδ. Αγώνα στο κέντρο της Νάουσας.

Παντρεύτηκε στις αρχές του αιώνα με την Ληγνά το γένος Ηλιαπόύκη, με την οποία και απέκτησε 13 παιδιά από τα οποία έζησαν ο Γεώργιος, η Μαργαρίτα Μήτση, η Πολυξένη Ηλιάδη, η Νίκη Καραμπατζή, η Κατίνα Βασιλακοπούλου, ο Λάζαρος που εξελέγη και δήμαρχος Ναούσης το 1955, η Λατιγήνη και η Μαριόρη.

Πρωτοργάτης της Εθνικής Εδαφοπροσαρμούσε: μέσω της εφημερίδος της Τεργέστης «Νέα Ήμέρα», στην οποίας είναι ανταποκριτής με το φευδώνυμο «Ημετιώτης» από το 1903 ως το 1909. Από το 1912 ως το 1929 συνεργάζεται στην «Νέα Αλγή Θεσσαλονίκη» με το φευδώνυμο «Ούτις» (σημείωση: Κανείς απόντηρη που έδωσε το Οδυσσέας στον Πολύφητο), ο οποίος γενογράφησε και ανταποκρίσεις. Ανταποκριτής Αθηναϊκών εφημερίδων «Καθηγεταρινή» και «Νέας Καρπάσης», καθώς και στον Τύπο των Καρυωτάκη, αρθρογράφει με το φευδώνυμο «Ημετιώτης».

Ει δίδει εφημερίδα στη Νάουσα με τον τίτλο «Εφημερίς του Αξού της Ναούσης», όπου συντάσσει την μεγαλοποίησά του.

Το θάρρος του ήταν μεγάλο και ποτέ δε φοβήθηκε, να διατυπωθεί: την αλήθεια. 'Όταν υπηρετούσε στο Κάιρο κατά τον ενθρονισμό του μητροπολίτη Καΐρου Φώτιου Γ' φώναξε ανάξιος μόνος του και μετά από σημαντικές έρευνες δικαιώθηκε και:

έτοι μεν έγινε για χειροτονία.

Παρατήθηκε από την υπηρεσία του για να πολυτελεύτει στη Νάουσα, Ηλείστρας, την αποκατάσταση των λαϊκών σάξεων. Σχετικά με τους λαγόνες του ο λαϊκός ποιητής και ξά-

Ο Σταύρος Χωνός διευθυντής του Ελληνικού Σχολείου στο Κάιρο

ολέφος των Κωνσταντόπολης Σιρύγιας πορτραΐτας λέει:

Πάλαιος αναμεταξύ Χωνού και Δουλγεράκη
οι μάγις συνεχίζονται του Νίκου και Σταυρούση.
Ο ίνας δογιός των γιγαντών κι ο χρόνος των προσφύγων
με τα λαγοκατηπίκια πολλές πληγές αναίγουν.

Ο δύο οι μαχάριενοι είναι άκρα γυρικαριένοι:
στα έργα γ' αντικρούονται είν υποχρεωμένοι.

Η γηανιώ μ' επιφύλλαξιν πληγές ο
ταν ανοίγουν
φρούρια: από μήνυσιν στους λόγους αν ξεφύγουν.

Εκτός από την δημοσιογραφική προσφορά του που χρόνια διατέλεσε το χρονογράφια και την επιφυλλίδα, τέσσερα στην Τουρκοκρατία, δύο και έπειτα, σίχε επιδοθεί και στη συγγραφή βιβλιών. 'Έγραψε: «Εργά και Ημέρα», «Οι επτά σοφοί και

τα γνωρικά του» και: «Τα αποινγήματά του, τα οποία γράψηκαν καθ' υποχύρευσιν στους τότε μαθητές και ματέπειτα γιατρό, συμπολίτη κ. Γεώργιο Κοκούλο. Από το 1941 έχασε την δρασή του λόγω υπερδρεπάνιξ των σπασμών νεύρων.

Δυστυχώς κάρκαν άλλα μαζί με αλόκηρη, ση ριδικολήκη, του. Όταν πυρπολήθηκε το σπίτι του από τα «τάγματα ασφαλείας» κατά την περίοδο του ανταρτοπολέμου. Έτσι: ήτην κατέστη δυνατόν για δημιουργίαν σίμημα με την επιθυμία του.

Πρέπει να συμβιωθεί ότι: πέθανε το 1949, χωρίς να γνωρίζει ότι: είχαν καταστραφεί τα έργα του, επειδή τα παιδιά του φρόντιζαν να του το κρύψουν, για να μην πικράνουν τις τελευταίες του στιγμές.

Ο Λόγιος Σταύρος Χωνός, εξεψώνεται τον επικήδειο του Αριστείδου Φ. Λάππα και προέτρεψε τους αδελφούς του να κτίσουν το Γυμνάσιο, το οποίο στάγκαζε έως τότε, μετά τη Χατζηκούρκούτσον το μεγάλο σπίτι του. Στο μηχανόσυνο του ευεργέτη, το 1912 δημιουργείται σε αφγυιερίδια της Θεσσαλονίκης, με τίτλο «ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ», ο ο. βουλευτής κ. Αγγελος Βαλταδώρος, ερεύνητα τα αρχεία των ευηγιερίδων της Θεσσαλονίκης και: μάζι καρκετά ενδιαφέροντα κείμενα, τα οποία έμεσε στην διάθεσή μηκεί. Για την πράξη αυτή, τον ευχαριστούμε: ιδιαίτερα.

Εκτός από το παραπάνω καίμενο αναδημοσίευσμα και: δύο χρονογράφημα με καθηρώ συμβούλευτικό χαρακτήρα: «α: δύο τροφίες και: α: δύο αντιωλαί» της εποχής, τα οποία πέρα από τη γραμματική, και τη σύνταξη, που έχει αλλάξει, παραμένουν διαχρονικά (μετά 78 αλόκηρα χρόνια).

Επίσης σε σχετικό παλιό χειρόγραφο του 1909 (ιας διδει την κοινή ίδια της Νάουσας με δύο την κοινωνική και κομματική δομή της «πόλης» εφόνευσα τον Δημ. Ζωγράφου, τον απακούσαν τα γυναι-

κεία προσδίλγοντα. Σχετικά έχει: γραφές ειδική μελέτη: «Γυναικείον ζήτημα από την πλάση του ανθρώπου μέχρι σήμερον».

2. Μνημόσυνο μεγάλου ευεργέτου.

Σέμιναρηπές και: επιδάλικον επειδή η το 40θέμερον μηχανήσυνο του κλήρου ευήγενης και πολυκλήστου συμπολίτη της μας

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Φ. ΛΑΠΠΑ

του εν Καζρο της Αιγύπτου, ως γιαστόν, προφέρως τελευτήσαντος του βίου.

Ο μηχαρίτης κατά τας τελευταίας του βίου στιγμές καθ' ώς εναγωνίσις επόλεις και προς την κατατροχήσαν αυτον γόνου και: τον επικριώμενο θάνατον δεν εληφιόνγρετην γενέτειραν. Και ο: βαρυπενθούντας αδελφός τον ευεργέτη, ματού πόδιον εκπληγρούντες εδωρήσαντο εις τα γηέτερα σχολεία επτά ορισογίας: το Credit Poncier Egyplien κάτια στηγερινής λ.ρ. 105, αίτονας σ' ανάπτικτης της Κοινότητος κατατίθησαν εις την Τράπεζαν της Αντολής.

Η δι Κοινότης ευγγωνίσμης αποδεκτήσαν την διωρέαν δι' επισήμου σε τη Ιερά Μητροπόλει: πράξεως της Διαρκούς Αντιπροσωπείας χρονολογημένης από της 29 Απριλίου 1912 ιηρύσσει: τον Αριστείδην Λάππον γέγονα μωτής ευεργέτην και: τας νεοκατιέντας τηιάς το δεθμεύντι απονέμουσα παρέστη εις το γυγρόσυνον δια των επισήμων αυτής σωματιδίων και: δια των σχολείων, μιν ο: μαθηταί και: ω μαθήτραι: ειρηνεύλως έγιλον το «αιώνια η μηνήτη».

Μετά δε την απόλυτην της εκκλησίας άποκτη τα μάλικ της Δ. Αντιπροσωπείας και: το διδάσκον προσπατικόν μετέβησαν εν σώματι: εις την σηκίν των Λαζαρέφων Λάππα, δουκαθηρέβαλον εις την πενθούσαν οικογένειαν τα συλλυπητήρια επι τη σκληρά απωλεία και την ευγνωμόσυνη της Κοινότητος εξέφρασαν επι τη γενναία διωρέα. Προς ταύτα

απαντών ο βαρυαλγών και: την καρδίαν συντετριμένος πενθερός του μακαρίτου κ. Δήμητρος Βασιλείου εκ μέρους της οικογένειας της γραμμάτης επι τη εκδηλώσει: των αισθητήν τούτων και: εις άκρον συγκεντημένος και: υπό λυγιών δικοπόλεμος προσέθεσεν δις: γη πρώτη αύτη προς την πατρίδα διωρέα της οικογένειας: Λάππα δεν θα είναι ούτε γη τιλευταία, ούτε γη μεγαλυτέρα.

Και: ούτω χρό τούδε ο κοιδιός Αριστείδης Λάππας αναστηλώντας: εγ τή καρδία των ευγγωνούντων συμπολίτην μου και: επαξίως και: απότιμον παρά το πλευρόν των αιματηρών ευεργετών Γ. Λαπαδίτσα, Ι. Τσουρπάλη και: Κων. Γούδη καταλαμβάνει: την επίζηλον και μακαριστήν θέσιν του Μεγάλου Ευεργέτου.

Νάουσα

ΟΥΤΙΣ

3. Α: δύο τροφαί

Ο χιθρωπος, ως συμπτόμενος εκ σώματος και: ψυχής, έχει: ανάγκην διττής τροφής, υλικής και: πνευματικής. Και: δικια μέν την σωματικήν κυτού προφήν, αφού γλωσσιών, είνε γηγεκασιένας κυτός μόνος του εργαζόμενος να προμηθεύγηται: αυτήν κατά ριγήν της Αγίας Γραφής εντολήν «εν οδρώτι: του πρεσόπου σου γη τρώγης τον άρτον του». Δεν έχει: δικια ούτω το πράγμα προκειμένου περι της πνευματικής τροφής. Άλλος: έχους: την περι τούτου μέριμναν και: ψρωντίδη, Πράγματι, τροφοδότης της πνευματικής του ανθρώπου τροφής είναι κυρίως το σχολείον, η Εικαλητία το θέατρον, το βιβλίον εν γένει. Προνομούγχα της φύσεως τέκνα συλλαχιδάνοις: τας δημιουργικάς (δέας, διατυπώσεων αυτάς εις του χάρτην, και: ούτω παράγοντας: τα διαινοητικά έργα, τα βιβλία, τα συγγράμματα, δια των αποίνων αφθονίων και: ανέτως τροφοδοτείται: το ανθρώπινον πνεύμια και: αναπτύσσεται.

Άλλοτε πότε γη σωματική τροφή γη αφθονωτέρα και: ο προς προινή-

Μεταν αυτής αγώνις απονόθερος και τήν εργάδης, παρ' όλην την απέλισιαν των γεωργικών εργαλείων και της βιομηχανίας, η δέ πινευματική σπουνιωτέρα και προνόμιον ολίγων, οργανώντων τάξεων. Από της ανακαλύφθεις δύμας της τυπογραφίας οι ίδιοι ούτοι ανετράπησαν. Ως δε βαίνει τη ανθρωπότητα εις την πρόσδοσην και τον πολιτισμόν, η μεν πινευματική τροφή απέδην και οσυλμέραι αποδίνει αρθρονιτάτην και ευωνοσάτην, η δε υλική δυνατότητέρα και ο προς προτίμεταιν αυτής αγώνια αργαλεώθερος και εργωδέστερος.

Κατά τους νεωτέρους χρόνους εις τους τόσους παράγοντας της πινευματικής τροφής προσετέθη και έτερος τοιούτος, και ίσως ο μεγαλύτερος. Ούτος δε είναι η εργματεία. Περί της εφημερίδος δίλλοστεις μεταξύ της εδόνης αφοριή να γράψουν τα δέσοντα. Εις δε την ανωτέρω προτίμητιαν εις της ευγενούς κηδείας και αξιεπαίνου προσπεκτίκας, τήν διευθυνταί και συντάκται των εφημερίδων επιδεινώνται: και ακαδόλλουσιν, όπως παρέγουσαν εις την αναγνώστην, πληγη των συνήθων ειδήσεων, και πινευματική τροφήν ακλυτέραν και αγνοτέραν. Απόδειξις δε τούτων είναι η περί την εκλογήν της θύλης προσοχή και φροντίς.

4. Άι δέκα εντολαί της εποχής

1. Δεν θα περιμένης να έλθῃ για τύχη εις τέ, αλλά θα βγάλης το επιπλωφόρι σου και θα ανακουφισθῇς έως ότου γι λάξις «αποτυχία» να διαδέηται «επιτυχία».

2. Ού μή, ζητήσης εργασίαν εγδεδυμένος ώσπερ αλήτης, διότι αφείλεις να γνωρίζῃς ότι το παρανυστατικόν ενός αγίου πού αξίζει περισσότερον από κάθε άλλο συστατικόν.

3. Ού μή, είπγες εις τον μακλύνοντά σε δικ την κακήν εργασίαν σου: «Δεν το επικέφθηγμα».

4. Ού μή, αναμείνης να τοι είπων: Ησίχους τούτοι αλλά να το βλέπης και να το κάλυνης μόνος, ίγα μακρογρόνιος αποδή γε εργασία σου.

5. Τίμα και σέβους γον εκπόνου σου και μή επιτρέπης εις κανένα να τετρασθάλη.

6. Ού μή επιθυμήσης τηγε εργάσιμων του άλλου και τον μισθόν και την θέσην, γην δικ του κόπων του απέκτησε.

7. Ού μή, εξοδεύσης πλείσμα του σου να κερδίζεις.

8. Μή περιμένης να αντιληφθούν σε άλλοι τα προτερήματά σου, αλλά υπενθύμιζέ τα εις κυτούς εφ' έσον είναι: κακός.

9. Μή διετάζῃς να λέγης «όχι», έτσιν η γνώμη σου και γι πεποίθησες σου είναι «όχι».

10. Έσσο δίκαιης προς πάντας. Λι-

τή, είναι: γι μεγίστη εντολή, εφ' γε δική γε εργασία και άλλα ω επιτυχία: του κόσμου ικέταινται.

ΟΤΙΣ

ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ ΤΟΥ 1990

5. Πως «εφόνευσα» τον Δημ. Ζωγράφο

Δημιοτεύσοιν τηγιαρον το πρώτον μέρος ενός ανεκδότου χειρογράφου του καγινήστου Δασκάλου και λογοτού Σταύρου Χωνού, το οποίον μιας δίδει μίαν εικόνα της καταστάσεως που επικρατεῖ στη Νάουσα κατά τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας. Το χειρόγραφον ανευρέθη από την κ. Ελένη Δ. Παλλάκη είς

Ο Σταύρος Χωνός με την οικογένειά του. Δίπλα στο Λόγιο διακρίνεται ο γιός του και μετέπειτα Δήμαρχος της Νάουσας Αλέκος Χωνός

το αρχείον του αποδιώταντος συζύγου της. Ο φάκελλος που το περιείχε συναδέσμουν και από το εξής σημειεύοντα:

Το εντός εσφραγισμένου φακέλλου έγκλημάτων υπό του τίτλου «Πώς εφόνευσα τον Δημήτριον Ζωγράφον» είναι: μία αληθινή περιπέτεια της ζωής μας συνυφασμένη, με την σύγχρονον ιστορίαν της Ναούσης και την έγγραφη δια να δημιουργήσῃ εις το εν Θεσσαλονίκη εκδιδόμενον Μακεδονικόν Ημερολόγιον του Σφανδόνη. Κατόπιν δύος σκεψήσεων κατά πόσον είναι φρόνιμον και συνιδέρον αναξέιον εποιείναις; γέδη πληγής να αναρριχήσου παλαιά υφήσυγάσαντα πάθη παραγγέθηην της δημιουργίας; Το δργκσα εις την κρίσιν και διάλεστην την τέχνην μου εάν ποτέ μετά τον Θάνατόν μου περιέλθη εις γείσας την, κατά πόσον να θελήσουν να δηγη τη φως της δημιουργίας;

1931 Σεπτέμβριος Ναούσης

Ευρισκόντα εις το επιτήριον έτος 1909. Εις τον ανταρτικόν αγώνα μας, καταλήξαντα εις τον πλήρη και τελικόν θρίαμβον του Ελληνικού της Μακεδονίας, είχαν θέσει τέρμιν το εν Τουρκία ανακτηρυχθέν οθωμανικόν Σύνταγμα. Η Νάουσα, τη ακρόπολις αύτη και θεριτοφύλακες και σημαιοφόρος της μεγάλης Ελληνικής εθνικής δύσας ἐπωῆε τον προσήκοντα ρόλον εις το μέγα και αιματηρόν εκείνο δρόμο. Άλλα κτο πίστι - πίστι και το τέχνη - τέχνη λέγει ο Λλόνας και της εις γνήσιο: απόγονοι των κάποιων εριζόντων προγόνων μας είχαμεν και τα καρυπικά μας πάθη, τα οποία εις την εποχήν εκείνην είχαμεν εις τον υπέρτατον βαθμό.

Οι Ναούσαιοι είμασθα τότε διηγημένοι εις δύο αντίπαλα και λυττοδώς ανανιχύδιενα στρατόπεδα. Από το ένα μέρος οι Κοτζαριτσάνδες, οι Πρόκριτοι, οι ισχύοντες πλούσιοι, οι οποίοι δυνάμει των προνομίων του Οικουμενικού Ηατριαρχείου είχαν την διοίκησιν και διαχείρισαν

την Κοινοτικών πραγμάτων. Αυτοί πάντοτε μέλη της Διαρκούς Κοινοτικής Αντιπροσωπείας, αυτοί Δημιογέροντες, αυτοί έφοροι των σχολείων, αυτοί επίτροποι των εκκλησιών, αυτοί Δημιαρχοί και αρχάδες. Ήτοι μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου. Από το ίδιο μέρος ο λαός, ο πολύς λαός, διτοι μηδέν έχων συνείδησην του δικαιωμάτων να της δυνάμεις του είθηταιν εις τους πλουσίους αποκλειστικένους των Κοινοτικών οφρικών, αλλά πληρώνων τους φόρους επί των καυσούλων, επί των σταφυλών, επί του οίνου, επί της προϊότης κλπ. τους επι δικληρισμένους και διατεθειμένους δια την συντήρησην των σχολείων και των εκκλησιών.

Δια να αρυνοισθή το λαός και λάθη επίγνωσην των δικαιωμάτων του και συναίσθησην της δυνάμεις του έπρεπε να είθη, από την Κοινοτικούπολιν ο διευθυντής της εν Χάλη η Θεολογικής Σχολής ο αείμνηστος Απόστολος ο ματέπετα Σερρών, διτοι διορισθείτο πρώτον Μητροπολίτης Βεροίας και Ναούσης έφερε μετ' επιστού και διοικούρικας τον Λιθρόδασον δια την Βέροιαν και τον Σωφρόνιον Σταυρούλην δια την Νάουσαν ἀνδρει τα μάλι πορφωτένον και δραστήριον, πολυμαθέστατον και χρηστότατον και χρημάτων κράτιστον. Λιτός δε είναι εκείνος διτοι της αρχιερατικής ενταύθια κυπρόδωπος με τα ακρύγια μετά του έποντα των σπόρων της αφυπνίσεως του λαού, διτοι αποκτήσας επίγνωσην των δικαιωμάτων - περισσότερα εις τα πρώτα Κοινοτικάς τηλογής και ανέλαβε την διοίκησιν και διαχείρισην των πραγμάτων. Αποχωρίσαντος δε κατόπιν του Σωφρόνιον ανατράπονται οι γράται του λαού ο Κοινοτικός Μαλούσης ο Θιεδός ο Χατζηδημητρίου και ο υποφιλόμενος δημιογραφών οπι εις την Ταργεσταίκην τότε «Νέαν Ημέραν», του Χαλκοκονδύλη, και εις την μόνην τότε εν Θεσσαλονίκη εκδιδομένην ελληνικήν εφημερίδα «Νέα Αλγήθεια» της οποίας ο

αείμνηστος διευθυντής Ιωάννης Κούσκουρας είχε ακταντήσει διαρκής υπόδικος εις τα Τουρκικά Δικαστήρια δια τα δημιοτισμάτα του κατά των αυθαιρεσιών των Νεστούρων. Κατά δε ταν ο Ελληνικός Στρατός υπό τον Δαφνοστεφή Στρατηλάτην του τον Διάδοχον Κωνσταντίνον εισήρχετο νικητής και τροπαιούχος εις την πρωτεύουσαν της Μακεδονίας ο μακαρίτης Κούσκουρας είχε 10-12 επικρεμές δίκιας εις μίαν εκ των αποίων προσεξέρθηη εγώ να φευδομαρτυρήσω δια να τώσω και χωτόν, μεγάλως καγδυνεύοντα, και δληγη την τέτο κατάστασιν, και περί της οποίας γίνεται λόγος εις διλληρ σελίδη του παρόντος βιβλίου. (Σ.Σ. Εννοει προφανής το «Μακεδονικόν Ημερολόγιον»).

***

Με την υπό του λαού ενάσκησιν των δικαιωμάτων του και την ανάληψην της διαχείρισης των κοινοτικών πραγμάτων ανατέλλει νέα περίοδος εις την ιστορίαν της Ναούσης και αρχίζει ένας μακρύς και φοιβερός αγών μεταξύ του λαού αγωνιζομένου υπέρ των δικαιωμάτων της κοινότητος και των πλουσίων αφ' ενός και των πλουσίων αφ' ετέρου εκείνων, αίτινες αφειλέται κοινοτικού χρήματος τυγχάνοντες ηρούμενοι πειθώνιας να πληρώσωσι τας αφειλέται των και παντοιοτρόπως εδυστρό πουν για συμμερισμών προς τας διαπάξεις του κοινοτικού κανονισμού τον οποίον ούτοι είχον συντάξει και υπογράψει.

Και η υπόθεσις ευρίσκεται εις το Ηατριαρχείον και επέκειτο η έκδοσης της τελεσιδίκου κατά των ορειλεπτών αποφάσεων απότο το 1912 έως τέρμιν εις αυτά η απελευθέρωσης της Μακεδονίας. Εν τούτῳ τώ μεταξύ η πάλη των δύο κοινωνιών εσυνεγένετο και ιτα πάθη εξήπτονο εις επικίνδυνον βαθμόν δε ταν μία παρέκ από τα κατώτερα δργανα της αριώνης διεσκέδαζον μίαν Κυριακήν

εις την σκιάν Γκαντίνη. Και επειδή είχον θύσει αρκετά εις τον Βάκχον και τη στραφών τα ρεβόλθερ ήταν εξ αυτών εκπυρροσκόπτες.

Θα γέτο η 11η προτού μεσογυκτίου ώρα όταν ο δεύτερος αστυνόμιος έκρουε την εξώθυραν της σκιάς μου και από το παράθυρο ερωτά:

— Εγώ ο αστυνόμιος θέλω τον δάσκαλο εφέντη να του πάρει λόγον.

— Κοιμάται; δεν μπορώ να τον ξυπνήσω σύρον.

— Σε παρακαλώ, ξύπνησέ τον είναι ανάγκη τώρα τον θέλει: ο Μουδίρης να τον ρωτήσῃ κάτι τι.

Τέλος εσχηκόθηκε, ενεδύθηκε, άπως - άπως και μετ' ολίγον μόνο εγώ είς το γραφείον του Μουδίρη:

— Χαίρ ολέ! λέγω. Του χαιρετώ με τέλειον και χωρίς να περιμένω να μοι υποδείξη, κάθισται εποικάζομαι: να καθήσω.

— Άλτι! φωνάζει ο Μουδίρης. Οι κατήλεις (οι φονείς) δεν κάθονται.

— Βάτι, βάτι! απκυντώ, εγώ κατήλησ (φονεύς):

— Εσύ ακριβής εγώ: Πρόσεχε άμιας καλά. Γιατί βλέπω ότι ενώ το πράγμα είναι: εσδαρόστατον και αύριον σε στέλγω σιδηροδρόμιον εις Βέροιαν, εσύ το παιρνεις για αστείον. Κατηγορείσαι ότι εφόνευσες άνθρωπον.

— Βάτι! βάτι! Εγώ φονάς; Και ποίον εσκότωσα; Και πώς και με τί δόπλον τον εσκότωσα;

— Λιγά όλα θα μου τα πής τώρα εσύ. Λέγε μου λοιπόν πού γέρουν στηριζόντων δύλην την γηρέραν και τι έκρινες;

— Όλην την γηρέραν ήμουν κλεψητής σπίτι μου και απηγχαλγρένος με τον μεταξοσκόληκα - τότε η εποχή του μεταξοσκόληκα. — Εκοινήθη τον τέταρτον τελευταίον ώπνον, υπέστη δηλ. την τελευταίαν αποδεριάστων και του ετοίμασα γένα κρεβδότα: καθαρά ευρύχωρα δια να

εποιητάση το κουκούλι του. Ήριπου την θηριά με, επήγκα να ιδώ τους συγγενείς μου. Πρώτον επεσκέφθη την σικαγένειαν Γεωργίου Κουκούλου και εύρον τον δείνα και τον τάδε. Μετά επήγκα εις την αδελφήν μου Αικατερίνην Γκίκα. Κατόπιν επεσκέφθη την σικαγένειαν Κωνσταντίνου Λαζανίδου όπου εύρον τον τάδε και τον δείνα. Τέλος την σικαγένειαν Ιωάννου Λαζανίδου, του αποίου η σύζυγος προς μητρός θείαν με με κροτούσε να δειπνήσω εκεί.

— Αδύνατον, λέγω, είχα κατακυρωτιένος και έχω ανάγκην ώπνου και όχι δείπνου». Και έφυγκ, επήγκα εις το σπίτι μου έφαγα ολίγον και κοιμήθηκα και τον υπνον μου διακόψατε σείς τώρα.

— Και καθόλου δεν βγήκες περίπατο στο Κιόσκι;

— Ούτε δρεζί, ούτε κακόρον είγκα δια περίπατον.

— Γπόγραψε μοι λέγει εδώ και εσήκιανε τους κώδωνα.

Επαρχουσάθη, ο δεύτερος αστυνόμος προς τον οποίον είπεν: — Η ώρα των κύριον. Ο αστυνόμιος με ωδήγησεν εις το απέναντι: δωμάτιόν του όπου υπήρχεν ένα τραπεζάκι, μία καρέκλα και ένα καθαρώτατον κρεβδοτάκι, το οποίον δείχνει μοι λέγει: — Ηλάγιατα εδώ και κοιμήσου. Εγώ θα πάω στην φυλίλικα σου να την καθηγητάσω απ' εκεί θα τρέξω έξω...».

Εγώ χωρίς και να πολυσκοτισθώ δια την εξύφανθείσαν συκοφαντίαν χωρίς να λάθω υπ' όψιν το του Ισοκράτους «φοδούς τας διαβολάς καν φευδείς ώστε εξαπλώθηκα εις το κρεβδάτη: και τον πήρκ ψιέσθως, υπογον αγαθόν και αδιατάρκητον, τον υπνον του δικαίου.

Και όταν το πρωτι εξύπνησα, ευρίθηγη εστραχιψένος προς το παράθυρον το βλέπον προς την είσοδον του διοικητηρίου. Και βλέπω να εισέρχονται: ο ένας κατόπιν του δόλου, δόλοι εκείνοι τους εποίους ανόριασκ εις την ανάκρισίν μου. Άλλα και ο λαχός τήρησε να συνωστίζηται έξω-

θεν του διοικητηρίου ταν είδος διαδηλώσεως και διαιρετούσας δια την φυλάκισίν μου χωρίς να γγωρίζη ότι: α: Αρχή ενεργούσαται, όπως ενήργουν ευρίσκοντα εν τώ δικαίω του. Λυθημέρόν δια περί την 10 π.μ. ώραν αρέθημη ελεύθερος. Κατόπιν από φίλου προσκειμένου εις τον Μουδίρην έισακτια το περιεχόμενο της εκθέσεως, την οποίαν έστειλεν εις τας εν Βεροία προστατιένας Αρχάς του. Έγραψε περίπου τα εξής:

— «Χθες εσπέραν συνέδη, ένας ρόνος εις την συνοικίαν Κιόσκι. Ο φονευθείς Δημήτριος Ζωγράφος, ολίγας στιγμής πριν εκπνεύσῃ κατέθεσεν διτι τον εκπύγησεν ο διδάσκαλος της Κοινότητος Σταύρος Χιονίδης, ζήθηκαν πρόσληπτος, φιλίσυρος, νοιοταγής και ανίκανος δια τοικύτην πράξην. Τον έχω φυλακισμένον από το μεσονύκτιον. Ανακρινόμενος υπέδειξε το άλλοθι του. Ηθέλησαν να τον ενοχοποιήσουν από εμπάθειαν δια λόγους κοιμιστικούς. Θεωρώ περίττω να ταξι τον στείλω... Ευρίσκομαι άλλωστε επι τα ίχνη του πραγματικού φονέως...».

Και πράγιατι δεν εδράδυνε να ανακαλύψῃ τον πραγματικόν φονέα.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΩΝΟΣ Νάουσα

6. Το Γυναικείον Ζήτημα από την πλάσιν του ανθρώπου μέχρι σήμερον

Αφ' ότου ο Θεός δηγγισυργήσας τον ιρακίον αυτόν κόλαιον, τον οποίον βλέπουμεν, έπλασεν τον άνθρωπον και δια να τον χαρεί και: μες σύντροφον της ζωής του έδωκεν την γυναίκα, από τότε υπάρχει εις την ανθρωπότητα το γυναικείον ζήτημα, το οποίον εις την διεθνή γλώσσαν λέγεται φαινοισθέ.

Διότι: ναι: μεν ο Θεός ευλογής το ζεύγος των πρωτοπλαστών είπεν, «κυζάνεσθε και: πληθύνεσθε», αλλά δεν καθύρωσε τότε ακριβώς και: την θέσην γυναικός απέναντι: του ανδρός δεν είπεν λ.χ. διτι η γυνή είναι: [ση] με τον άνδρα και: εποιείνως

η Εύα έχει τα χωτά ίσα δικαιόμενα
τα ίσα έχει και ο Αδάμ.

Ως επι τούτου τί συνέδη, ο μεν τονίος οχυρωθείς δύσθιθεν του ότι για γυνή είναι οστούν εκτονών οστών του, και τάρει εκ της σαρκός του, ληρωτών άλιτρος ότι καὶ αυτός γεγγάται εις γυναικός και ἀνευ χωτάς δε θα υπάρχει, την σωπόν του Ηλάστου εξέλαβεν ωπέρ χωτός και διὰ τούτο ενοσί να έχει την κυριαρχίαν του, και να αποκει επ' αυτής την επιρροήν και επισυλήν του. Εξ' αὐλαὶ τη Μήτρα έχουσα υπ' ὄψιν την ευκολίαν για την οποίαν είχεν απατήσην του διδού που ἔφαγε τον απηγορευμένον καρπόν, ότι είχε να κάψῃ τις ἐναγκαστικάλιν και φρονούσα ἀλλιώς τα επιλόγος ότι ο ἄνδρας καὶ μή αὖλας, τουλάχιστον εἰς αυτήν σφείλαι τα είναι του, την ὑπαρξίαν του. Έδει τον χωτή τον ἔρει εἰς τον κάτιον, πάλις ήτο δυνατόν να μειχθεῖ επ' ἀπειρον την υπεροχήν, την ακιντερότητα, την κυριαρχίαν του ανδρός:

Εντυθέν λοιπόν θρήσκευεν ἔνας ιερεὺς αγώνι μεταξύ του ανδρός και της γυναικός.

Από το ἔνα μέρος ο ανδρικός εγνωτισμός με την σωματικήν υπεροχήν του, ζητεῖ να κρατεῖ την γυναικίαν εἰς κατιωτέραν θέσιν, από το άλλο, για γυναικεία πονηράδα με την ἔμφυτον εξυπνάδα της, αμύνεται καὶ ζητεῖ να ανέλθει καὶ να υφισταί εἰς το επίπεδον, διὰ το οποίον με την παθητικήν στάσιν της είναι προσδιοίληγη. Έστω. Καὶ ο ἄντεος χωτός αγώνι διέκρινες καύμας, διήρκεσε χιλιστερίδας, πάντοτε προς τον θρίαμβον του ανδρός. Πόλις καὶ διατί τούτο: Δέτι αἱ διὰ των αἰώνων διαιροφθείσις: συνθήκαι υπόρεξαι πάντοτε δυσφενεῖς διὰ τας γυναικάς.

Λότι οὖτα διὰ του γάλου εσχηματίζεται για σικογένεια, για κοινότητης και μετά την κοινότητα για κοινωνία, για μετά την κοινωνία για Πολιτεία, τίτις διὰ την συγκρότησιν διὰ την προσχωρήγη, και την ευδαιμονίαν της Πολιτείας, εγγείασθησαν νόμοι. Λινεράνησαν λοιπόν οι διάφοροι νο-

μούσιται των Εθνών και οι ιδρυτές Βραχιάνα γυναίκα εξηρτάτο από την διάθεσιν του πατέρα κατά την γηγέραν της γεννήσεως της. Ο νόμος της θρησκείαν ἔδιδον επ' αυτού το δικαιώματα να θανατώσει τας θυγατέρας του, αν εθεώρει περιττήν την ἄπαρχην των εἰς την οικογένειαν. Καὶ είναι περιττόν να προσθέσουμεν ότι το αίσχος αυτό της θηλυκής βρεροκτονίας είναι από τα βρελυρότερα και θηριώδεστέρα αφ' έτος εγράψασεν η ανθρωπότης. Η Βραχιάνα γυναίκα δεν ἔδιδάσκεται ούτε ανάγνωσην, ούτε γραφήν. Εγκριγένετο εἰς γηλοκίαν 10 ετών καὶ οὓς εὐένυγος πολύ μεγαλυτέρους της, συνήθιστας γέροντα, πατέρας μάλλον γί παππούς παρά εὐένυγος. Σπηρέτυς του ανδρός της, τούτο ήτο συνδεδεμένη μετέ του, ώστε τον θάνατόν του εκαίστο, και αυτή ζωντανή επί του τάφου του. Το επάνθιστον αυτό θήμαν το κατέρργησαν εἰς Λγύριοι, αφ' όπου ακατέλαβον τας Ινδίας, αλλά και πάλιν η τύχη της κήρυξε ήτο οικτρά και αξιοκατάκριτος.

Περὶ δύον τούτων θα πεισθώσιν εἴναι ρίψιμον ἔνα βλέμμα εἰς την παγκόσμιαν ιστορίαν, αρχιζόντες από τη μακαλικά Εθνη της Ασίας, η οποία θεωρείται ως κοιτίδα του ανθρωπίνου γένους, του οποίου εκατομύρια, εκκατομύριαν εκ της Ινδίας, Κίνας, της Ιαπωνίας, πρεσβεύουν περιφύτατα εγεννήθησαν καὶ ανεπιγίγνησαν, καὶ επεκράτησαν αἱ ονομαστικοὶ θρησκείαι, ως βραχιανισμός, ο Κομιφουκισμός, ο Βουδισμός.

Καὶ πρώτον ο Βραχιανισμός τον οποίον πρεσβεύουν 350 εκατομύρια καὶ πλέον Ινδών. Αυτό θέσαν την γυναικίαν εἰς χαριτώδερον ανθρωπιστικόν επίπεδον δεν της παραχώρησεν κανένα δικαιώματα, κακούμιαν απογίγνη ελευθερίαν, η θέσις η οποία ήτο προσφιλέστερη διὰ αυτών εἰς την οικογένειαν καὶ εἰς την κοινωνίαν ήτο καιρότερη, καὶ της σκλάδας. Οι νόμοι δεν της παρείχον κακούμιαν, προστασίαν, αφού δεν της γραφάλιζαν καὶ αυτήν καὶ αυτήν την ζωήν. Ήσαν σκλήροι καὶ ουδιστικοί διὰ την ανθρωπίνων υπερεξήν τη οποία αποδήποτε καὶ αν είναι: η φυχή, καὶ διακονητική κατάστασις, έχει σκέψιν, έχει αισθήματα, έχει συναίσθηματα, έχει δικαιώματα εἰς τα

οποία της γρούντο οι Βραχιαίοι. Η Βραχιάνα γυναίκα εξηρτάτο από την διάθεσιν του πατέρα κατά την γηγέραν της γεννήσεως της. Ο νόμος της θρησκείαν ἔδιδον επ' αυτού το δικαιώματα να θανατώσει τας θυγατέρας του, αν εθεώρει περιττήν την ἄπαρχην των εἰς την οικογένειαν. Καὶ είναι περιττόν να προσθέσουμεν ότι το αίσχος αυτό της θηλυκής βρεροκτονίας είναι από τα βρελυρότερα και θηριώδεστέρα αφ' έτος εγράψασεν η ανθρωπότης. Η Βραχιάνα γυναίκα δεν ἔδιδάσκεται ούτε ανάγνωσην, ούτε γραφήν. Εγκριγένετο εἰς γηλοκίαν 10 ετών καὶ οὓς εὐένυγος πολύ μεγαλυτέρους της, συνήθιστας γέροντα, πατέρας μάλλον γί παππούς παρά εὐένυγος. Σπηρέτυς του ανδρός της, τούτο ήτο συνδεδεμένη μετέ του, ώστε τον θάνατόν του εκαίστο, και αυτή ζωντανή επί του τάφου του. Το επάνθιστον αυτό θήμαν το κατέρργησαν εἰς Λγύριοι, αφ' όπου ακατέλαβον τας Ινδίας, αλλά και πάλιν η τύχη της κήρυξε ήτο οικτρά και αξιοκατάκριτος.

το έγκλημά του. Η μόνη περίπτωσις κατά την οποίαν η Κινέζα γυναικά ελέγχουν κάποιαν αξέχανη ήτο, δταν απροδιάδετο εις πεθαράν. Τότε από τυραννουμένη, μετεδάλετο αυτή εις τύρανον και έκαστος φαντάζεται από τί αισθήματα κατέχεται τώρα η ψυχή της όπως εις τας Ινδίας και εδώ επεκράτη το θηριώδες και απάνθρωπον έθιμον της βρεφοκτονίας.

Ο Βουδισμός, θρησκεία τηγ αποτελεί ίδρυσε ο Βούδας ζήσας και γητιμάσας 500 χρόνια π.Χ. σχετικός διδοτεν καλύτεραν θέσιν εις την γυναικα, από τας δυο προγρουμένας θρησκείας. Οποδιήποτε ο Βουδισται μεταχειρίζοντο καλύτερα την γυναικα και της παρείχαν μερικά δικαιώματα. Το δε περίεργον είναι ότι παρομοία ήτο η θέσις της γυναικός και εις την Ιαπωνίαν τηγ αποίαν θυμορούμεν, ως πατ' εξοχήν φιλοπρόσδοτον 'Εθνος.

Εγρειάσθη να εισχωρήσει εις αυτήν ο Χριστιανισμός δικ να λάβει: η γυναικα κάποιαν αξιοπρεπή θέσιν, και να μετριασθει και εδώ το κακούργον και αποτρόπαιον έθιμον της θυληρής βρεφοκτονίας. Εις την Βουδικήν θρησκείαν σκοπός και προσριψίδες της γυναικός είναι ο γάμος διτες συνήθως και η εξουπηρέτησις του συζύγου. Εις γλικίαν 13 ετών έπρεπε να γυμνισθει: σύζυγον επισης νεαρόν τούτον και όν μέχρι της γηλοκίας τούτης δεν υπαντρεύετο τότε επωλείτο ως δούλα.

Ερχόμεθα τώρα εις νεότερον θρήσκευμα, τον Μολαμεθανισμόν του ιποίου ίδρυσεν εις την Αραβίαν ο Μολάιεθ περί τα 600 χρόνια μ.Χ. και του αποίου πρεσβεύσουν σήμερον περί τα 200 εκατομύρια Μουσουλμάνοι.

Μεταξύ του Βούδα ακιάσαντος την 6HN π.Χ. εκατονταετηρίδα, και του Μολάιεθ ηγιασαντος την 7ην μ.Χ. εκατονταετηρίδα μεσολαβεί χρονικόν διάστημα 1100 ετών, και κατά το μεταρόν τούτο διάστημα, πας τις θα γίλπειν και θα ανέμενεν σγιμαντικήν βελτίωσιν της θέσεως της

γυναικός. Μάτιακ ελπίδες. Η μωαμεθανίς δεν κατεδικάσθη μεν γα μπόκειται: εις νόμους βαναύσους, σκληρούς και: απανθρώπους, δεν είχεν δικιας καιψίαν ελευθερίαν δράσεως εις την κοινωνίαν. Κλεομένας μέσα, μέσα στο γνωστό «Χαρέμ» έζη πόντοτε υπό την επιτήρησιν, της πεθεράς η οποία ήτο η πραγματική κυρία του σύκου. Λυτή δεν είχεν καιψιάν πρωτοδουλίαν.

Δεν την μεταχειρίζοντο μεν ως δούλην, αλλά και δεν την εθεώραν ως ισότιμον σύντροφον του ανδρός, διτις εις αυτήν έδλεπεν ένα ευχάριστον υποκείμενον δια σαρκικήν απόλυτων, και: απόκτησιν τέκνων, αξού και μετά θάνατον εποποθετήθη, εις τον Παράδεισον μέρον και μένον για να υπηρετή και να ευχαριστεί τον άνδρα. Είναι: τα περιώνυμα συρί του μουσουλμανικού παραδίσου.

Ο Μολαμεθανίς νόμος επέτρεψε δίλλως τε την πολυγαμίαν κατ' αυτόν ο μουσουλμάνος είχε δικαιώματα να έχει: και να διατηρεί τέσσαρας γυναικας τας αποίας και αντικειστούσε εύκολα, διότι: είχεν εις χειρας του πάντοτε το διαζύγιον και: επειδή, εκτός αυτών δεν εξηγήθη δίλλο τι: από μωαμεθανίδα και αυτή δεν συνετέλεσεν καθόλου εις την πρόσδοτον και τον πολιτισμόν του τόπου της, ζήτησα μέσα εις το χαρέμ ζωήν μουντόνον και: αργόν.

Προχωρούντες τώρα από τας χώρας του ανατέλλοντος ηλίου προς δυτικάς, η πρώτη χώρα της Ευρώπης την αποίαν απαντώμεν είναι η Ελλάς. Εις την αρχαίαν Ελλάδαν των 12 θεών του Ολύμπου, η θέσις της γυναικός είναι: εντελώς δικροσετική και σύτε ήτο δυνατόν να είναι: κλλοιώτικη εις χώραν εις την αποίαν η ζωή ολόκληρη υπήρξε ένας υμος εις την Ελευθερίαν του πνεύματος και του σώματος. Η Ελληνίς εμφράνετο και δικ την μόρφωσιν αυτήν ελαχιστάνετο ιδιαιτέρα φροντίς και επιμέλεια. Επανδρεύετο εις νεαράν γηλοκίαν και ενίστε εις τόσο μικράν, ώστε ο σύζυγός της να συπληρώνει: την εκπαίδευσίν της διδάσκων εις αυτήν τας απαραιτήτους γνώσεις.

Σενοφών ο Αθηναίος ιστορικός μα θητής του Σωκράτους του αποίου συνέγραψε τα «Απομνημονεύματα», έχει: γράψει και και τον «Δικονομίκον». Εις αυτό λοιπόν το έργο του μικρές παρέχει μίαν ωραίαν και χρωτηριστική εικόνα της θέσεως της Ελληνίδος μέσα εις την οικογένειάν της και: σχετικής προς τον προσορισμόν της.

Κάποιος Αθηναίος ο Ισχόμιαλος πάργει: γυναικα δεκαπενταετή και την διδάσκει: και της λέγει: διτι εις την οικογένειαν πρέπει γα έχει την θέσιν την αποίαν είχεν εις την κυριόληγη η Βασίλισσα των μελισσών. Λυτή, πρέπει να φροντίζει: για την καλήν ανατροφήν των παιδιών της, δικ την τάξιν και την ευπρέπειαν της οικίας, ως και δικ την πρόσδοτον και την ευτυχίαν της οικογένειας. Διότι: αν έργον του ανδρός είναι: να εισάγει: (να κουβαλά) εις το σπίτι τα αναγκαία προς το ζείν, έργον δικιας της γυναικός είναι: να διαχειρίζεται αυτά, καλώς και καθώς πρέπει. Και: εάν προσθέτει ο Ισχόμιαλος, εάν σ' αυτά κατορθώσεις να φανείς καλύτερα και: ανιστέρα από ειέ τότε και: ειμένα με κάμιεις θεράποντά σου, δηλαδή υπηρέτην σου.

Ποικιλομορφίαν γυναικία, η Κινέζα, η Ιαπωνέζα, η Τουρκάλα, ήκουσε παρόμοια λόγια από τον άνδρο της, λόγια δικ των αποίων καταφίλετα: διτι την Ελληνίδα, ο 'Ελληνη την θέλει: εις το ίδιον επίπεδον με τον εκυτόν του, και την θεωρεί πραγματικήν σύντροφον του βίου του.

Και πράγματι παραδίδοντες την θέσιν των Ελληνίδων προς την θέσιν των λαών των άλλων θρησκευμάτων ευρίσκομεν αυτήν πολύ ανωτέραν και αξιοπρεπεστέραν. Αι Ελληνίδες ήσαν αι βασίλισσαι μέσα εις τον οίκον των, αι επιμελούμεναι την τάξιν και την ευπρέπειαν αυτού και την καλήν ανατροφήν των τέκνων, εκ των αποίων ανεδείχθη-

σαν οι Ἐλληνες πολίται, οι δοξάσαντες την Ελλάδα και δια τόπο ήσαν ἄξιαι παντός σεβασμού και πλήσιης εκπλήσσων εκ μέρους των ανδρών τουν.

Οιολογείται υπό πάντων ότι ο γάμος είναι το πρώτον θεμέλιον της οικογενείας και της κοινωνίας. Και η πρώτη θρησκεία η οποία επέτρεψεν ώστε ο γάμος δια να επιτύχει τον προορισμόν του, πρέπει να γίνεται με προσωπικήν εκλογήν είναι ο Ιουδαϊσμός. Ο Μωσαϊκός Νόμος αφήσας ελευθέρων την γυναικά να αναπτυχθή ως άνθρωπος, την έθεσεν εις ανιστέρων και αξιοπρεπεστέρων θέσιν, ενοείται ο ανήρ επήργεις δικαιώματα υπέρτερα, αλλά και την σύζυγον δεν την μεταχειρίζεται ως τικλάδαν, αλλά ως σύντροφον της ζωής. Και απόδειξε είναι τα διάφορα ρητά, από τα οποία βρίσκεις η Αγία Γραφή, δια των οποίων εποιείται και εγκωμιάζεται η χρηστή γυνή «Γυνή χρηστή πηδάλιον εστί οικίας» «Γυνή ανδρεία, στέφανος των ανδρί κυτής»

«Γυναικά ανδρεία τις ευρήσει; τιμωτέρα εστί λίθων πολυτελῶν» «Λγαθής γυναικός μικάριος ο ανήρ και ο αριθμός των γηιερών αυτού διπλάσιος» «Ος εύρε γυναικά αγαθήν, εύρε χάριτας ἔλαθε δε παρά κυρίου ἀλαράτητα».

Ηλθε τέλος ο χριστιανισμός διατίς κυρήξας ότι «ουκ είστι ἀρεν, ουκ είστι θῆλυ πάντες εστί εσμέν εν Χριστῷ Ιησού», έδωσεν εύτυχα δικαιωμάτων εις την γυναικάν και την ανύψωσεν εις την θέσιν η οποία της γήριοζεν. Αποκαθιστά την γυναικά εις τα ανθρώπινα δικαιώματά της και δίδει εις αυτήν την Ελευθερίαν εις την πνευματικήν και την πνευματικήν της ανάπτυξιν. Ο χριστιανισμός με το πνευματικόν περιεχόμενον της διδασκαλίας εξηγάνεις (:) την σωματικήν αδυναμίαν της γυναικός, την οποία μέχρι τούδε εξειλεταλλεύετο ο άνδρας. Με την διανοητικήν της ανάπτυξιν η γυναικά εφανέρωσεν τα πλούσια πνευματικά και ηθι-

κά της χαρίσματα.

Η θρησκεία λοιπόν του Χριστού, η εξ Αποκαλύψεως αυτή θεία θρησκεία είναι εκείνη, η οποία έθεσε την γυναικά εις το αυτό ίσον επιπέδον με τον άνδρα. Άλλ' αν ο χριστιανισμός εξύφωσεν, επέιησεν, και εδόξασεν την γυναικάν, και η γυνή εξ ίσου τα ίσα ανταποδίδοντα δεν συνετέλεσεν ολιγότερον από τον άνδρα εις την υπερίσχυσιν, την διάδοσιν και την εξάπλωσιν του Χριστιανισμού εις τον κόσμον.

Και εν πρώτοις το φαίδρον της Λυκαστάσεως κήρυγμα πρώτον χιεθήτηρά του Κυρίου, κι ψυροφόρος γυναικίς το έμβαθον από τουν Αγγελού αυταί το είπον εις τουν Απόστολους και οι Απόστολοι το διεσάλπισαν εις όλον τον κόσμον. Επειτά στρατικά ολόκληρος Λγίων γυναικών επότισαν με το αἷμα των το χριστιανών δένδρον του Χριστιανισμού.

Είναι ανάγκη να αναφέρωμεν τον μαρτυρικόν θάνατον της Αγίας Λικατερίνης, της Αγίας Ειρήνης, της Αγίας Ελένης... και τόσων άλλων κι οποίαι προσεφέρθησαν ολοκαυτώματα για του Χριστού την πίστιν την Αγίαν.

Και είναι ανάγκη να προσθέσωμεν ότι δια Εθνη γραπάθησαν του Χριστιανισμού, ανεπτύχθησαν, προδίευσαν, παρήγαγον πολιτισμόν και συνετέλεσαν, εις την πρόσδοσον και ευδαιμονίαν της ανθρωπότητος. Ενότα ειδωλολατρών κά έθνη, κι έθνη με την θρησκείαν των Βραχμάνων, του Βούδα και του Κοριφουκίου, μένουν ατάκτια και πλείοντας εις την βαρδαράτητα και δολιεύουν εις τουν δικαιοτικούς υπερτέρους.

Ανακεφαλαιούντες όλα τα κνιτέρω παρατηρούμενην η γυνή με την παθητικήν της στάσιν και με την υπομονήν της εσώθη και εθριάμβευσεν. Εφαρμόσθη επ' αυτού το Ευαγγελικόν ρήτον «ο υπομένων σωθήσεται» και δεν εσώθη μόνον, αλλ' εγειραφετήθη και κατέλαθεν την αρμόδουσαν εις αυτήν θέσιν, εις την οικογένειαν και εις την κοινωνίαν. Εις μεν την οικογένειαν εγκαθίδρυ-

θη ως βασίλισσα κυρίαρχος του οίκου και διευθύντρια επιψελοκμένη την ανατροφήν των τέκνων, αγκινηριζομένη την χαράν ή την λύπην του συζύγου, εις τον οποίον επιστρέφοντα από το έργον του εποίκιαζε γχ λήγην, άνετον ησυχίαν και ανάπαισιν από τους κόπους του και τους αγώνας της γηράς. Εις δέ την κοινωνίαν έλαθεν ενεργόν μέρος ως υπάλληλος ή διδασκάλισσα, ως διευθύντρια, ως ιατρός, ως δικηγόρος, ως κατυνδιος, ως δικαστής.

Τώρα ζητεί να αναμιχθεί και εις την πολιτικήν ζωήν. Ζητεί φύγον δια τας δημιοτικάς εκλογάς, αλλά ζητεί φύγον και δια τας βουλευτικάς.

Εάν υπάρχουν πολλοί οι εργασθέντες δια την χειραρχέτηριν της γυναικός και υποστηρίζοντες τα δικαιώματά της είναι διμος αλίγοι: οι υποστηρίζοντες την ανάμειν της γυναικός εις την πολιτικήν κονίστρων. Λυτοί φρονούν ναι μεν ότι η γυναικά είναι ανωτέρα του ανδρός, ως προς την αγάπην δια το σπίτι και την οικογένειαν και την αυταπάρηγτιν και εθελοθυσίαν και ως προς τας αντιλήψεις της περί καλαιεθησίας και φιλοκαλίας περί καλωσύγης και μεγαλοψυχίας, δεν είναι διμος πλασμένη δια κοινοθουλευτικούς αγώνας και δια την συνθετικήν εργασίαν της πολιτικής.

Είπε δε και ο φιλόσοφος Πλάτων: Δια να προσδεύσῃ, να αναπτυχθή, να ευημερίσῃ και να ευδαιμονίσῃ μια πολιτεία πρέπει ή οι Βασιλείς να φιλοσοφήσωσιν ή οι φιλόσοφοι να βασιλεύσωσιν. Φιλόσοφοι διμοις γυναικίς όπως και νομισθέταις ουδέποτε υπέρβεν, φιλόσοφοι ανέκαθεν υπέρβεν και πάντοτε θα είναι: μίσον ανδρες.

Ας περισσεύσει λοιπόν η γυναικά εις το ευγενές στάδιον της οικογενειακής και κοινωνικής δράσεως, όπου πλούσια και ευεργετικά αναμένονται τα πνευματικά, τα καλλιτεχνικά και τα γθικά της χαρίσματα.

Συνέχεια στη σελίδα 70

Ελληνοχαλλική συνεργασία στο χεωρχικό τομέα

Εκτός από τους μακραιώνους ιστορικούς και πολιτιστικούς δεσμούς που συνδέουν την Ελλάδα και τη Γαλλία, οι σχέσεις τους μπορούν να επεκταθούν ακόμα περισσότερο στην επιστημονική και τεχνική συνεργασία, καθώς και στις εμπορικές και λλαγές. Στα πλαίσια αυτά, την 30 και 31 Μαΐου, διοργανώθηκαν στην αίθουσα του Σαπετέου μεγάρου στην Αθήνα, τρίκα συνέδρια, με θέματα του πρωτογενή γεωργικού τομέα και των γεωργικών βιοιγικών.

Στις διασκέψεις αυτές, η διοργάνωση και τα θέματα που αναπτύχθηκαν, έγιναν μεγάλη επιτυχία.

Διάφορες η ευκαιρία στους συμβιβασμούς, να ενημερωθούν σε νέες μεθόδους παραγωγής, διακίνησης, εμπορίας των γεωργικών προϊόντων καθώς και τις τάσεις και τις προσποτικές που εμφανίζουν οι τομείς του πολλαπλασιαστικού υλικού, της μεταποίησης του κρέατος και των γεώπονων - μεταποιημένων σπωροκηπευτικών.

Επίσης διερευνήθηκαν οι δυνατότητες για επενδύσεις, καθώς και η περιοχή που διείσδυση στην αγορά με σημαντικά σφέλεια.

Για την επιτυχία της διοργάνωσης αυτής συνεργάσθηκαν, από ελληνικής πλευράς, το Γρουγείο Γεωργίας και τη Λαρισική Τεχνική, ενώ από γαλλικής, η A.D.E.R.T.A. (Ένωση για την ανάπτυξη των διεθνών ανταλλαγών και της τεχνολογίας στα γεωργικά προϊόντα διατροφής) και η Γαλλική Πρεσβεία στην Αθήνα. Περισσότεροι από πενήντα (50) γάλλοι και έλληνες ειδικοί επιστήμονες, ανέπτυξαν τα κατιούτερα θέματα:

I. ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟ ΓΛΙΚΟ:

1. Η οργάνωση του κλάδου παραγωγής καθαρών σπόρων στη Γαλλία. κ. Meyer.

2. Ο ρόλος της Κ.Γ.Δ.Ε.Π. στην παραγωγή και την εμπορία των σπόρων κ. Θωματίδης
3. Η έρευνα των νέων ποικιλιών σπόρων στην Ελλάδα. κ. Καλτσίκης
4. Βελτίωση και σποροπαραγωγή του σίτου στην Ελλάδα. κ. Γκόγκας
5. Γαλλικές ποικιλίες σκληρού σίτου. κ. Hubsch
6. Βελτίωση και σποροπαραγωγή καλαμποκιού στην Ελλάδα κ. Κατσαντώνης
7. Η σποροπαραγωγή σύριδων καλαμποκιού από την Κ.Γ.Δ.Ε.Π. κ. Σταυρίδης
8. Οι άξονες έρευνας για νέες ποικιλίες καλαμποκιού κ. Ehkitch
9. Η αρουσίαση ποικιλών σπόρων καλαμποκιού. κ. Chaverratte
10. Νέες τεχνολογίες παραγωγής γενετικά βελτιωμένων σπόρων. κ. Φασσόλας
11. Η πρόδηλη τιμών - μέγεθος και επεξεργασίες σπόρων. κ. Gondouin δις Rochette
12. Η αγορά των σπόρων στην Ελλάδα. Ποσοτότατη ανανέωσης. κ. Meyer
13. Η εμπορία των σπόρων στην Ελλάδα. κ. Σίκολας
14. Έλεγχος νέων ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτών, εγγαργή τους στην εθνικό κατάλογο κ. Σχιαρόπουλος
15. Ο έλεγχος της εμπορίας του πολλαπλασιαστικού υλικού στην Ελλάδα - Στατιστικά στοιχεία επαγγελμάτων πολλαπλασιαστικού υλικού. κ. Γαδράς
16. Η επιποίηση των παραγόμενων σπόρων στην Ελλάδα. κ. Αντωνόπουλος
17. Φυτούγειονομικός έλεγχος εσοχηγούμενων και εξαγοριζόμενων φυτών και προϊόντων. κ. Λούσκας
18. Η ποιότητα των γαλλικών σπόρων κ. Serpette
19. Ο έλεγχος της ποιότητας της παραγωγής πατατόσπορου στη Γαλλία. Μιά ασφάλεια για τον παραγωγό. κ. Lebrun
20. Η προσαρισμή των ποικιλιών της πατάτας στη ζήτηση του καταναλωτή της Βόρειας Ευρώπης. κ. Roussineau
21. Η προσαρισμή της δημιουργίας ποικιλών στη ζήτηση των τελικού καταναλωτή για σπόρους λαχανικών. κ. Paulet
22. Η εξέλιξη της φυτικής παραγωγής στην Ελλάδα. κ. Καρράδηνος
23. Επενδυτικοί νόμοι στον κλάδο των σπόρων στην Ελλάδα. κ. Λεγάκης

II. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

24. Η αρουσίαση του κλάδου παραγωγής και μεταποίησης του κρέατος. κ. Baudieville
25. Η παραγωγή του κρέατος στην Ελλάδα. κ. Λιάγκος
26. Τομεακό πρόγραμμα για τη δημιουργία υποδομής στην επεξεργασία και εμπορία του κρέατος στην Ελλάδα. κ. Γκόλι Φής
27. Η επειρίκια υπευθύνου επιχείρησης στο τομέα του κρέατος (προμήθεια, παρασκευή και εμπορία τροφίμων). Η Τεχνολογία της μεταποίησης του κρέατος στην Ελλάδα. κ. Κοτσαρίνης
28. Η επεξεργασία των παραπρόμενων (έντερα, στομάχια πόδια, καθώς και το προβλημα της εξοικονόμησης ενέργειας. κ. Blacquebelair
29. Η παραγωγή Χάριπουρκερ και προϊόντων από κιμά με τεχνολογία παρασκευής με μηχανής ακμά σε κατάψυξη. Η κατασκευή ειδικών μηχανημάτων

- προϊόντων διατροφής. κ. Cres-
son
30. Η τεχνολογία παρασκευής φυ-
λένου ζαμπόν και: μπένκον. κ.
Corveler
31. Οι νέες τεχνολογίες θερικής
επεξεργασίας (σημιπεριλαμβά-
νετα: το ψήσιμο σε κενό αέ-
ρο), προσαρισμένες στις νέ-
ες συνταγές ετούμων φαγητών
και στους νέους τύπους συσκευ-
σίας (μπαρκέτες από πλα-
στική ύλη, ευλύγιστους και
γρίζεκληρους μικρούς σάκ-
κου). κ. Babois
32. Βιοτυχανικό αέριο και διατή-
ρηση προϊόντων αρέσκος, (ε-
λεγχόμενη απρόσφαιρα και φύ-
χος). κ. Παναγόπουλος.
- III. ΝΩΠΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΙΗ-
ΜΕΝΑ ΦΡΟΓΤΑ ΚΑΙ ΛΑΧΑ-
ΝΙΚΑ**
33. Η παραγωγή νωπών απωρο-
κηπευτικών στην Ελλάδα και
η θέση τους στην Ευρωπαϊκή
Κοινότητα. κ. Ευθυμίου
34. Η οργάνωση της Ένωσης ε-
παγγελματών στη Γαλλία
των τομέων φρούτων και λα-
χανικών. κ. Ramiere de Fortanier
35. Η εισαγωγή φρούτων και λα-
χανικών. κ. Dreyfus
36. Ο σόλος των συνεταιρισμών
στην Ελλάδα στην παραγωγή
και εμπορία φρούτων και λα-
χανικών. κ. Μαγγανάρη
37. Ο έλεγχος της ποιότητος των
φρούτων και λαχανικών που
εξάγονται από την Ελλάδα. κ.
Τσάλτας
38. Ευρωπαϊκή Κοινότητα και πο-
στητα: η πιστοποίηση της ποιό-
τητας των φρούτων και λαχα-
νικών στη Γαλλία. κ. Adiat
39. Η γευστική ποιότητα των
φρούτων: ένα εμπορικό όπλο.
κ. Crochon και κ. Berget
40. Τα προβλήματα σειράς ψύξ-
ως που εφαρμίζονται στα φρού-
τα και λαχανικά στην Ελλά-
δα κ. Αλεπτριγός

41. Η αγκόσμια εξέλιξη των τε-
χνολογιών μεταποίησης φρού-
των και λαχανικών και η προ-
σπεική εφαρμογής τους στην
Ελλάδα. κ. Τότσιος
42. Η Συμβολή του Ινστιτούτου Τε-
χνολογίας γεωργικών προϊόν-
των του Ελληνικού Υπουργεί-
ου Γεωργίας στην έρευνα και
στην ανάπτυξη των βιομηχα-
νιών τροφίμων και γεωργικών
προϊόντων. κ. Παπανικολάου
43. Η παραγωγή φρεσκοποιημένων
απωροκηπευτικών στην Ελλά-
δα και η θέση τους στην Κοι-
νότητα. κ. Ευθυμίου
44. Τα τεχνικά προβλήματα της
βιομηχανίας κονσερβοποίησης
στην Ελλάδα. κ. Πλαστουργός
45. Το επιτυχημένο παράδειγμα
προσαρισμής μιάς γαλλικής ε-
πιχείρησης στην εξέλιξη της
βιομηχανίας κονσερβοποίησης
και η σερατηγική προσέγγι-
σή της στην Ελληνική αγο-
ρά. κ. Boulinguez
46. Η χρήση των βιομηχανικών
κερίων για τη βελτίωση συ-
τριγγαρίσης των φρούτων και λα-
χανικών. κ. Παναγόπουλος
47. Πώς η ελεγχόμενη απρόσφα-
ρτη μπαρέτη για βελτιώσεις στην
διατήρηση των φρούτων και
λαχανικών για την εισαγωγή,
και Αποτρίνο
48. Οι νέες τεχνολογίες της θερι-
νής επεξεργασίας των φρού-
των και λαχανικών. κ. Babois
49. Η συσκευασία των υγρών τρο-
φίμων. κ. Rouyleau
- Από τα ανωτέρω, διαπιστώνε-
ται: η πολύμερες των εκτεθέντων
από έλληνες και γάλλους ειδικούς
επιστήμονες. Επίσης, οι επιπτώσεις
στους επιμέρους τομείς ήταν θετικές:
λόγω της ανταλλαγής απόψεων σε
θέματα κοινού εγδικφέροντος, καθίσης
και η ανάπτυξη δημιουργικών σχέσεων
μεταξύ των επιχειρηματικών αύλημα.
των ειδικών σε οργανισισμό, εδρύ-
ματα έρευνας κ.λ.π.
- Είναι βέβαιο πλέον ότι έχουν δι-

μορφωθεί οι προϋποθέσεις για ομοι-
δαία περαιτέρω οφέλεια μεταξύ των
δύο χωρών, εις το εγγύς και από-
τερο μέλλον.

Αθήνα 11.6.1990

Ο Συντάξας

ΝΙΚ. ΑΝΤ. ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗΣ
Γεωπόνος

ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΩΝΟΣ

Συνέχεια από τη σελίδα 68
Παρ' όλα αυτά είναι βέβαιον ότι:
η γυναίκα εκτός από την οικογε-
νειακή, και κοινωνική της δράση,
κάποτε είχε το μέλλον θα έλθη εις
πλήρην χειραρχέτησιν μετέχουσα σε
κοινωνιούλευτικούς αγώνας, κατα-
λαμβάνουσα ανωτέρας γηγετικάς θέ-
σεις.

Μάρτιος 1932

ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΩΝΟΣ

7. Επίλογος

Λιτός ήταν ο Σταύρος Χωνός ε
λόγως μια δικένωτη πηγή γιώσε-
ως και σορίας, τα γραφούμενα του
οποίου ήταν άπειρα δεν είχαν την
τύχη να φθάσουν στα χέρια μιας.
Δικαίως λοιπόν ο Δήμος μιας του α-
φίερωσε ένα δρόμο σε' όνομά του.
ΟΔΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΩΝΟΥ.

Μένει μόνο για ευχήθισκες κάποια
μέρα να συγκεντρωθούν δύλα τα δη-
μοσιεύματά του από εφημερίδες και
τηλεοπτικά και να εκδοθεί ένα βι-
βλίο με τ' όνομά του.

8. Βιβλιογραφία

ΜΠΑΙ-ΤΣΗΣ ΔΗΜ. 1981. Κωνσταν-
τούλης, ο λαϊκός ποιητής της ΝΙΑΟΥ-
ΣΤΑΣ. Εκδόσεις Συλλόγου «Γιαννίτσα-
ροι» και Μπούλες

ΧΑΤΖΗΜΑΛΟΥΣΗΣ ΚΩΝ)ΝΟΣ (ανέκ-
δοτο αρχείο)

ΧΩΝΟΣ ΑΛΕΚΟΣ (ανέκδοτο αρχείο)

Εφημερίδα «Μακεδονικά Νέα» ΝΑΟΥ-
ΣΑ 1990, φύλλο 474

Εφημερίδα «Νέα Αλήθεια» ΘΕΣΣΑΛΟ-
ΝΙΚΗ 1912

Εφημερίδα «Φωνή της Ναούσης» ΝΑ-
ΟΥΣΑ 1952, φύλλο 38

Εφημερίδα «Φωνή της Ναούσης» ΝΑ-
ΟΥΣΑ 1974.

ΑΞΙΟΛΟΓΕΣ ΟΨΙΜΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΡΟΔΑΚΙΝΙΑΣ

FAYETTE

Προήλθε από διασταύρωση της FAY ELBERTA X FV89 - 14 I (FIRE GLOW X HILEY) X FIRE GLOWI. Την δημιουργήσει ο J. H. WEINBERGER στην Καλιφρόνια του H.P.A. και άρχισε να διαδίδεται από το 1966. Είναι ποικιλία ζωηρής ανάπτυξης, παραγωγική και

Του Κώστα Τσιπουρίδη νεωπόνου Ι.Φ.Δ.

έχει: μέτριες απωτήσεις σε χωριγλές θερισμούς. Τα άνθη της είναι: ροδοπέταλα, αριστόμορφα μετανεμένα στο δένδρο. Τα γεντάρια των φύλλων είναι: σφαρικά.

Ο καρπός είναι: εκπύρηγος κιτρινόσαρκος με καλά γενετικά χαρακτηριστικά, μετρίου - μεγάλου μεγέθους. Το μέσο βάρος καρπού είναι: 180 γραμ. και η περίμετρος του καρπού είναι: 22,5 εκατοσ. περίπου. Ο καρπός καλύπτεται από 40 - 60% με κόκκινο χρώμα, το υπόλοιπο μέρος του καρπού έχει: χρώμα κίτρινο. Είναι μία από τις πιο χρωματιστές δύφιλες ποικιλίες. Έχει: όρια στην αντοχή στους χειρούς και μεταφορές.

Είναι: ποικιλία ζωηρής ανάπτυξης, πολύ παραγωγική. Τα άνθη της είναι: ροδοπέταλα και τα γεντάρια των φύλλων νεφροειδή.

Ο καρπός είναι: εκπύρηγος κιτρινόσαρκος με πολύ καλά γενετικά χαρακτηριστικά, μετρίου - μεγάλου μεγέθους. Το μέσο βάρος καρπού είναι: 190 γραμ. και η περίμετρος του καρπού 22,9 εκατοστά περίπου. Έχει: σχήμα σφαιρικό ποειδές συμμετρικό. Η κοιλότητα του μήχου είναι: κλειστή. Ο καρπός καλύπτεται: κατά 40 - 60% με κόκκινο χρώμα, το υπόλοιπο μέρος του καρπού έχει: χρώμα κίτρινο. Είναι μία από τις πιο χρωματιστές δύφιλες ποικιλίες. Έχει: όρια στην αντοχή στους χειρούς και μεταφορές.

Προωθείται: από το Γρουπγείο Γεωργίας. Πρόκειται: για πολύ καλή ποικιλία που ωριάζει: 70 μέρες μετά την RED HAVEN.

JULY LADY

Προήλθε από διασταύρωση της J.H.HALE X MERIL GEM. Την δημιουργήσει ο E. MERIL στην Καλιφρόνια του H.P.A. και άρχισε να διαδίδεται από το 1970. Είναι: ποικιλία μετρίων ζωηρή, πολύ παραγωγική και έχει: μέτριες απωτήσεις σε χωριγλές θερισμούς. Τα άνθη της είναι: καρπανοειδή με αριστόμορφη, διασπορά στο δένδρο. Ο καρπός είναι: εκπύρηγος κιτρινόσαρκος με καλά γενετικά χαρακτηριστικά, μετρίου μεγέθους.

Έχει: σχήμα σφαιρικό-ποειδές συμμετρικό. Η κοιλότητα του μήχου είναι: κλειστή. Το μέσο βάρος καρπού είναι: 160 γραμ. και η περίμετρος του καρπού είναι: 21,6 εκατοστά περίπου. Καλύπτεται: κατά 60 - 100% με κόκκινο χρώμα, έχει: όρια στην αντοχή στις μεταφορές και προωθείται από το Γρουπγείο Γεωργίας. Ο καρπός δεν δείχνουν καθό-

λού συρπτώματα: ιώσεων και οργιάζουν 31 μέρες μετά την RED HAVEN. Οι απόρροι: έχουν μεγάλη φυτωτική ικανότητα.

SUN CREST

Προήλθε από διασταύρωση της ALAMAR X GOLD DURT που έγινε στην Γεωργία της Καλιφρόνιας του H.P.A. και άρχισε να διαδίδεται από το 1959. Είναι: ποικιλία ζωηρή, πολύ παραγωγική με μετρίες καπαντίνες σε χωριγλές θερισμούς. Τα άνθη της είναι: ροδοπέταλα, συμβολιστικά κατανεμηγμένα στο δένδρο. Ο καρπός είναι: εκπύρηγος κιτρινόσαρκος πάρα πολύ γενετικός, μεγάλου μεγέθους, σχήματος σφαιρικού. Το μέσο βάρος του καρπού είναι: 220 γραμ. και η περίμετρος του 23,7 εκατοστά.

Η κοιλότητα του μήχου είναι: κλειστή και τα γεντάρια των φύλλων νεφροειδή. Ο καρπός καλύπτεται: κατά 50 - 60% με κόκκινο χρώμα και η αυθεντικότητά του στις μεταφορές είναι: πολύ καλή. Ωριάζει: 18 μέρες μετά την RED HAVEN.

Προωθείται: από το Γρουπγείο Γεωργίας.

SUN CLOUD

Προήλθε από διασταύρωση της J.H.HALE X μιας μεταλλαγής της γενταρινιάς BLAZING GOLD. Δημιουργήθηκε από τον R.A. CALLISON στην Καλιφρόνια του H.P.A. και άρχισε να διαδίδεται από το 1963. Είναι: ποικιλία μετρίων ζωηρή, παραγωγική. Τα άνθη της είναι: καρπανοειδή. Ο καρπός είναι: εκπύρηγος κιτρινόσαρκος πολύ γενετικός, σχήματος σφαιρικού-ποειδούς μεγάλου μεγέθους. Το μέσο βάρος του είναι: περίπου 280 γραμ. και καλύπτεται: κατά 40 - 60% με κόκκινο χρώμα. Ωριάζει: 14 μέρες μετά την RED HAVEN. Η αντοχή στις μεταφορές είναι: καλή - μετρίων.

FLAMINIA

Προήλθε από διασταύρωση της FAJETTE X FAIRTIME. Δημιουργήθηκε στο Δευτροκομικό Περιαιωνικό Ινστιτούτο της Ρόμης και άρχισε να διαδίδεται από το 1983.

ΟΨΙΜΗ ΝΑΟΥΣΗΣ

Ελληνική ποικιλία που αξιολογήθηκε στο Ινστιτούτο Φυλλοσόδιων Λένδρων. Είναι ποικιλία ζωηρή, αρκετά παραγωγική.

Ο καρπός είναι μεγάλου μεγέθους συκιπόρηνος με καλά γευστικά χαρακτηριστικά. Το μέσο βάρος του είναι περίπου 320 γραμ. Έχει σχήμα σφαιρικό και τα δύο γηρασφαίρια είναι ελαφρά καρύκευτρα. Καλύπτεται κατά 40 - 60% από κόκκινο χρώμα και η ανθεκτικότητά του στις μεταφορές είναι πάρα πολύ καλή. Ωριμάζει δύο μέρες μετά την RED HAVEN.

HONEY DEW HALE

Μεταλλαγή της J.H. HALE. Επιθυμητήθηκε στην Πενσιλλάνια των H.P.A. από τον C. O. GRISINGER και άρχισε να διαδίδεται από

το 1949. Είναι ποικιλία ζωηρή, μέτρια παραγωγική, με αρκετές απαντήσεις σε φύκος. Τα άνθη της είναι καρπανοειδή ορισθμορραφα κυττανεμημένα στο δέντρο, και τα νεκτάρια των φύλλων καρπανοειδή. Δεν έχει γόνιμη γύρη και χρειάζεται επικονιαστές (CARDINAL, ELBERTA, κλπ.).

Ο καρπός είναι εκπύρηνος λευκόσαρκος με χαρακτηριστική κίτρινη λουρίδα κατά μήκος της ριγής. Σφραγιδός λίγο καρύκευτρος, αρρωματικός με εξαιρετικά γευστικά χαρακτηριστικά. Το μέσο βάρος του είναι 230 γραμ. Η αντοχή στις μεταφορές και τους γειτονιούς είναι καλή. Καλύπτεται κατά 30 - 60% με κόκκινο χρώμα και ωριμάζει 34 μέρες μετά την RED HAVEN. Πρόκειται για ενδιαφέρουσα λευκόσαρκη ποικιλία.

MARIA BIANCA

Προήλθε από διασταύρωση της HONEY DEW HALE X MICHELINI, που έγινε στην Φλωρεντία της Ιταλίας από τον καθηγητή E. BELINI. Άρχισε να διαδίδεται από το 1980. Είναι ποικιλία ζωηρή, παραγωγική με μέτριες απαντήσεις σε φύκος. Τα άνθη της είναι καρπανοειδή και τα νεκτάρια των φύλλων σφαιρικά. Ο καρπός είναι εκπύρηνος λευκόσαρκος πάρα πολύ γευστικός, μεγάλος στο μέγεθος, με μέσο βάρος 180 γραμ. Η ωριμάζει του μήσου είναι κλειστή. Η αντοχή στις μεταφορές είναι καλή. Ο καρπός καλύπτεται κατά 40 - 70% από κόκκινο χρώμα. Ωριμάζει 6 - 7 μέρες μετά την RED HAVEN.

Ηρόκειται για μια πολύ καλή λευκόσαρκη ποικιλία.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΟΠΛΑΣΤΙΚΟ ΔΑΙΜΟΝΙΟ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΑ

συνέχεια από την σελίδα 60

από το αεροπλάνο ο προαναφερόμενος υπουργός θα κρατούσε στο χέρι του ένα θυμιατουργό «πακέτο» σε διαστάσειν, κάπως διαστάσεων, διακοπημένο με πολύ χρωματικές καρδέλλες και ελληνοτουρκικές σημασιώσεις. Διέτα: η λέξη «πακέτο», αννοιολογικά, προσδιορίζει κάποιο υλικό αντικείμενο και σημαίνει: 1) δέρμα από διάφορα πράγματα που έχουν τυλιγτεί με χαρτί ή χαρτόνι και 2) χαρτονένιο κουτί (η λέξη λατινικής προέλευσης, ιταλ. PACCHETTO, γαλλ. PAQUET, βλ. σχ. «Πρότυπο λεξικό της Νέας Ελληνικής ΗΛΙΔΕΙΑ, Ζ' έκδοση αναθεωρημένη, Αθήνα 1982, σελ. 794), προέρχεται δε από τη λέξη «πάκο» που κι' αυτή σημαίνει δέρμα (ιταλ. PACCIO, βλ. δ.π.).

Με τη γρήγορη, λοιπόν, της λέξης «πακέτο» χαρακτήρας κατατασσόμενο στη γορεία των πολιτισμένων ευρωπαϊκών κρατών, ενώ η γρήγορη της αντίστοιχης προς το «πακέτο» ελληνική λέξης «δέσμη» (αρχ. δέσμη, από το ρήμα δέω = δένω, που σημαίνει: πακέτο, αριθμιά, μάτσο, δεμάτι, βλ. δ.π. σελ. 250), θα προκαλούσε απωθητικά αισθήματα λόγω της προέλευ-

σής της από γλώσσα βαλκανικής (δ.άδ. καθυστεργιμένης) γώρας και θα μας εξέθετε ανεπανόρθωτα στους Ευρωπαίους. Ευτυχώς, δηλαδή!

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση, λοιπόν, τα δύο παραπάνω ενδεικτικά κυνηγέρθηκαν θα ήταν δυνατόν να δοθεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της γλωσσοπλαστικής εκανόντητας μερικών Νεοελλήνων, δημοσίου παραγωγής:

«Οσοι από τους γηθοποιούς θα αγάπαγαν (περίπτωση Α') να κάνουν κινηματογράφο (περίπτωση Β') θα πρέπει να παντρέψουν το σενάριο με τη συγνοθεσία του κινηματογραφικού έργου (περίπτωση Γ'), να επισκέπτονται τακτικά τη γειτονιά Ματζίκ και το τάστρο Φανταζί και παραχολουθώντας την οθόνη κάποιου τούνελ (περίπτωση Δ'), να προσέξουν μάγιπως στις μεταδοθέντες ειδήσεις που αφορούν στις διατάθεντες πιστώσεις για την ενίσχυση του ελληνικού κινηματογράφου (περίπτωση Ε'), δεν περιλαμβάνονται δύλια τα πακέτα των προτάσεων (περίπτωση ΣΤ').»

Ποιός είπε δι: οι Έλληνες πρέπει να μάθουν πρώτα ελληνικά και ύστερα όλες γλώσσες:

ΤΟ ΑΖΩΤΟ

Είναι γενικά παραδεκτό ότι απ' όλα τα θρηπτικά στοιχεία που προσέλογται στο έδαφος το άζωτο προκαλεί τις μεγαλύτερες αντιδράσεις στις καλλιέργειες. Πάρα πολλά πειράματα που διεξήχθησαν στο περιβόλιον, έδειχναν ότι για τα πιο πολλά εδάφη, το άζωτο είναι ο πιο σπουδαίος περιοριστικός παράγοντας κυρίτυτης - απόδοσης των καλλιέργειών. Είναι το κλειδί για τη γεωργική παραγωγή και τα σύγχρονα γεωργικά συστήματα που αποδέπουν σε υψηλές απόδοσεις, απαιτούν μεγάλες ποσότητες αζώτου.

Η διαχείριση του Ν είναι σημαντικά πιο πολύπλοκη, ωπ' ότι του Ρ και του Κ. Λυτό οφείλεται στους διάφορους μετασχηματισμούς που υφίστανται στο έδαφος. Η τελική μορφή του ανόργανου Ν στο έδαφος είναι: γενιτρική $\text{NO}_3\text{-N}$. Αυτή η αρνητική φορτισμένη - οξειδωμένη μορφή μετακινείται εύκολα στο έδαφος και μετατρέπεται, κάτω από αγροδρόμιες συνθήκες με αναγνωργή σε αέριο μερική N. Αυτή γενικιαία περιφορά του N, στο έδαφος είναι: γενιτρική απόλεις N με έκπλυση και αποντροποίηση. Η δυνατότητα εξαέρωσης των αιμορνικών λιπασμάτων που προστίθενται στην επιφάνεια του έδαφους, χωρίς να ενσωματώνονται: σ' αυτό, θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη, ιδιαίτερα στα ασβεστούχα εδάφη. Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά των N-ούχων λιπασμάτων που επηρεάζουν τις πρακτικές διαχείρισής τους είναι:

1. οι πολυάριθμοι μετασχηματισμοί που μπορεί να υποστεί το N, ευθύς ωριμότερη στο έδαφος,
2. γενιτρική ακινησία του $\text{NH}_4\text{-N}$ στα περισσότερα εδάφη και γενιτρική κινητικότητα του $\text{NO}_3\text{-N}$,
3. η δυσκολία με την οποία αποθηκεύεται το N στο έδαφος,
4. οι οικονομικοί παράγοντες που περιλαμβάνουν το κόστος/Kg N που εφαρμόζεται στο έδαφος και:

5. ο κίνδυνος που υπάρχει πάντοτε να χαθεί το N, ιδιαίτερα σε περιόδους με μεγάλη βροχόπτωση.

Τα φυτά προσλαμβάνουν N από τα λιπασμάτα περίπου κατά μέσο όρο 50%, αλλά το ποσοστό αυτό ποικίλει από 20 - 80%. Το υπόλοιπο χάνεται με τις διεργασίες της έκπλυσης, αποντροποίησης και εξέρωσης. Τα αζωτούχα λιπασμάτα που εφαρμόζονται στο έδαφος μετατρέπονται σε νιτρικά και μαζί με τα νιτρικά που σχηματίζονται από την ανοργανοποίηση της οργανικής ουσίας, πάντοτε υφίστανται τον κίνδυνο να χαθούν με έκπλυση γενιτροποίηση.

Τα προσλήματα κατά τη χρήση των N-ούχων λιπασμάτων είναι: εκείνα που σδημούν στη γεωργική αποτελεσματικότητά του. Το 1985 με τα συγκομισθέντα σιτυρά απομακρύνθηκαν 77.000 τόννοι N, έναντι των 243.000 τόννων N που καταναλώθηκαν -32% αποτελεσματικότητα N.

Γπολογίζεται ότι ένας διπλασιασμός στην αποτελεσματικότητα αυτή θα ισοδυναμούσε με μιά επήσια εξοικονόμηση 120.000 τόννων N για 1-1,5 εκατομμύρια σιτυρών.

Η μερική αποτελεσματικότητα N στις καλλιέργειες μπορεί να αποδοθεί στις μεγάλες απόλεις N που λαμβάνουν χώρα κάτω από συνθήκες αγρού σαν αποτέλεσμα τέτοιων διεργασιών - μηχανισμών όπως: έκπλυσης και αποντροποίησης $\text{NO}_3\text{-N}$ και εξαέρωσης NH_3 .

a. έκπλυση νιτρικών —> υπόγεια νερά

b. αποντροποίηση NO_3 —> NO_3 —> NO —> NO_2 —> N_2O —> N_2 ατμόσφαιρα

c. εξαέρωση NH_3 —> ατμόσφαιρα

Μία βελτίωση στην αποτελεσματικότητα N μαζί παρέχει τη δυνατότητα: να πάρουμε μεγαλύτερη απόδοση και πρόσληψη N με την ίδια

γενικότερη κατανάλωση N για πάρουμε την ίδια απόδοση και πρόσληψη N με κατανάλωση μικρότερης ποσότητας N. Η πράλληλα έχουμε την δυνατότητα να αυξήσουμε την αγρονομική και οικονομική αξία των N-ούχων λιπασμάτων και να μείωσουμε τις αρνητικές επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. Η βελτίωση στην αποτελεσματικότητα του N μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση διαφόρων αγροτεχνικών και γημικών μεθόδων. Σ' αυτές περιλαμβάνονται:

— Ανάλυση εδάφους για νιτρικά, τηλικιατική, εφαρμογή N, κατάλληλες μεθόδοι εφαρμογής N-ορθολογική λίπανση,

— Νέα τεχνολογία λιπασμάτων (βραδείας δράσης λιπασμάτων, διαφύλακή λίπανση)

— Αναστολείς νιφασποίησης.

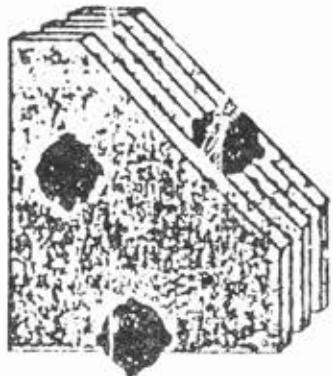
Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος μείωσης των απωλειών N, θα συντατο ασφαλώς στην εφαρμογή αζωτούχου λιπαντήρας στους χρόνους πρόσληψης του N από τα φυτά. Κατά κάποιους τρόπο αυτό θα επιτυγχάνεται με διαδοχικές λιπανσεις. Γνωστή είναι εξάδλουη τακτική, προκευμένη για χειμερινές καλλιέργειες, της εφαρμογής της αζωτούχου λιπαντήρα, την άνοιξη (επιφανειακή λίπανση). Γπάρχουν πάντως ορισμένα σοδαρά προσλήματα στη γερήση των μεθόδων αυτών, αγροτεχνικής και οικονομικής φύσης που συντείνουν στην διερεύνηση νέων μέσων και τεχνητών περιορισμών των απωλειών N, με αποτέλεσμα την χρησιμοποίηση αζωτούχων ενώσεων βραδείας δράσης. Η παραγωγή κατάλληλου λιπασμάτων που θα ελευθέρωνε θρηπτικά στοιχεία για τα φυτά με μιά ταχύ-

τυγχανόμενη προς τις εκάστοτε ρυπαινήσεις σε θρεπτικά στοιχεία των φυτών που αναπτύσσονται, θα αποτελούσε την καλύτερη λύση του προβλήματος που είναι: σχετικό με τους περιορισμούς των χρωματιών των θρεπτικών στοιχείων από το έδαφος. Ήστενεται: ότι τα λιπάσματα βραδείας δράσης αποτελούν μερική τουλάχιστον λύση, στο πρόβλημα.

Το NH_4^+ μερικώς προστέφθαται από τα κοιλοεδή του εδάφους και:

ΙΟΝΤΑ ΑΜΜΩΝΙΟΥ (NH_4^+)

Τα ιόντα NH_4^+ έλκονται από αργητικά φορτία της αργιλλού στην επιφάνεια της γης στις ώρες των ακμών - δεν μετακινούνται έτσι, μεγαλύτερο όστον ανταλλαγούν από τόντα

K, Mg, Ca για H - δεν θα εκπλυθούν. Ορισμένα ιόντα NH_4^+ παγιδεύονται μεταξύ των κυψελίδων της αργιλλού - είναι αργά διαθέσιμα.

Μικρές ποσότητες NH_4^+ βρίσκονται στο εδαφοδιάλυμα.

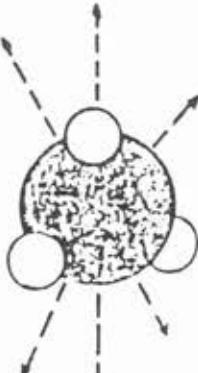
Διαχρονικά παράσταση ενός τεμαχίου αργιλλού στο εδαφοδιάλυμα. Η επιφάνεια φέρει γηλετρικά στοιχεία φορτία, που έλκουν και συγχρατούν τα θετικά φορτισμένα

ο ρυθμός πρόσληψής του από τα φυτά είναι: συνεπώς μικρότερος απ' ότι του NO_3^- . Για το λόγο αυτό, οι πιο πολλές καλλιέργειες δεν αντιδρούν τόσο γρήγορα στα αργιλικά λιπάσματα, όσο στα γιτρικά. Στις περιεστάτερες περιπτώσεις πάντως η διεκφορά μεταξύ των δύο τύπων λιπάσματος παίζει μικρό ρόλο. Μόνο στα πολύ άξια εδάφη, βρέθηκε τα NO_3^- να υπερτερούν έναντι του NH_4^+ .

ΙΟΝΤΑ ΝΙΤΡΙΚΑ (NO_3^-)

Τα NO_3^- δεν έλκονται από τα χρητητικά φορτισμένα τεμαχίδια της αργιλλού, αφού διοικικά φορτία απωλεύονται μεταξύ τους.

Μετακινούνται προς δύος τις κατεύθυνσεις: προς την επιφάνεια του εδάφους κατά τη περίοδο της ξηρα-

σίας και προς το υπέδαφος μετά τη βροχή.

Ανάλογα με τη ποσότητα της βροχής πτωσης και την υδατοπληκτητικότητα του εδαφούς, είναι δυνατό να εκπλυθούν κάτω από το ριζόστρωμα.

ιόντα αργιλίου NH_4^+ (αριστερά), αλλά δεν συγχρατούν τα χρητητικά φορτισμένα νιρικά ιόντα NO_3^- (δεξιά).

τα, ουρία και άλλα υλικά που περιέχουν αργιλίνια, είναι δυνατόν να προκληθούν απώλειες N από την εξάρμοση της αργιλίνιας, όταν τοποθετούνται: επιφανειακά σε αλκαλικά ή ασθενούχα εδάφη. Επίσης αργιλίνικά λιπάσματα είναι δυνατό να δράσουν τοξικά στα φυτά που αναπτύσσονται, όταν έρχονται σε επαφή, άμεση με τα φυτά. Με την ακατάλληλη τοποθέτησή τους και τη ρύπωση του χρόνου εφαρμογής των λιπασμάτων αυτών, οι δυσκολίες κυρίζουν είναι δυνατόν να παρακαμφθούν.

Τα γιτρικά λιπάσματα πλεονεκτούν δια την χρησιμότερούνται: γι' επιφανειακή εφαρμογή, ιδιαίτερα στα ασθενούχα εδάφη και σε γημιζούντες περιοχές, όπου σπανίως υπάρχουν συνήγκες ευνοϊκές για απονιτροποίηση και οι απώλειες από έκπλυση είναι μικρές. Αντίθετα, τα γιτρικά λιπάσματα (εξ αιτίας της απονιτροποίησης) είναι ακατάλληλα για καλλιέργειες που απαιτούν παροδήμη ή μόνιμη κατάκλιση με νερό (ρύζι).

Μεγάλες ποσότητες γιτρικών λιπασμάτων που εφαρμόζονται επιφανειακά και που ενσωματώνονται στο έδαφος λόγο πριν από τη σπορά, μπορεί να βλάψουν τα φυτάρια, από την ψηλή περιεκτικότητα αλάτων στο ξηρό επιφανειακό έδαφος.

Όταν η θερμοκρασία του εδάφους κατά το χειμώνα, δεν είναι συνεχώς κάτω του ελαχίστου ορίου, που απαιτείται: για να λάβει χώρα η νιτροποίηση, η εφαρμογή λιπασμάτων που περιέχουν αργιλίνιο, θα πρέπει να καθιστερεί μέχρι την άνοιξη. Η χρήση αναστατωτικών της νιτροποίησης χρησιμών ουσιών, δεν βοηθήσει στην πλήρη λύση του πρόβληματος.

Όταν οι συνθήκες ευνοούν τη νιτροποίηση, η ανωτερότητα της μιάς παραφής N έναντι της άλλης, μπορεί να αποδοθεί στην παρουσία άλλου στοιχείου που υπάρχει στα ακαθαρσία. Αυτό φαίνεται στην

περιπτώση, της θείανής αρμονίας, που δταν προστίθεται σ' ένα φτωχό σε θείο έδαφος, δίνει μαλάζερη αντίδραση, απ' ότι ένα δύλλο αξωτούχο λίπασμα που στέρεται παντελώς θείου. Στις περιπτώσεις αυτές, ο τρόπος κατά τον οποίο πρέπει να προστίθεται το θρεπτικό που λέπει μαθθούτεται, συνήθως από οικονομικούς λόγους.

Η εκανότητα εναλλαγής ιόντων των έδαφων, επηρεάζει γενικά την αποτελεσματικότητα των αξωτούχων λιπασμάτων. Η αρμονία ακόμη, μια φή προστατεύεται από την έκπλυση, γιατί το αρμόνιο προστροφάται από τα κολλοειδή του έδαφους, ενώ, το $\text{NO}_3\text{-N}$, ως μή συγκρατούμενο από τα κολλοειδή μορφών χάνεται εύκολα υπό το έδαφος (με έκπλυση). Η διαφορά αυτή, μεταξύ των δύο μορφών αξώτου είναι μεγαλύτερη, με λεπτόκοκκα πυρά σε χοντρόκοκκα έδαφη, ενώ κάτιο από συνήθικες ταχείας νιτροποίησης, η διαφορά αυτή είναι πολύ μικρή.

Σε αριθμένα έδαφη, στα οποία - πικρατούν συνήθικες που ειποδίζουν τη νιτροποίηση της αρμονίας, είναι δυνατό να υπάρχουν περιπτώσεις υψηλής συγκέντρωσης ιόντων αρμονίου, που θα επηρεάσουν δυσμενώς ορισμένες ευκίσθητες καλλιέργειες (καπνός). Στις περιπτώσεις αυτές, θα πρέπει ένα σημαντικό μέρος των αξωτούχων λιπασμάτων που χορηγούνται, να προστίθεται με νιτρική μορφή.

Συνεχής χρήση φυσιολογικά δξινών λιπασμάτων (αρμονία αλάτη - $\text{NH}_4\text{-NO}_3$), προκαλεί ελάττωση του pH του έδαφους, για οποία μπορεί να προκαλέσει μειωμένες αποδόσεις στις καλλιέργειες, εκτός αν, για την εξουδετέρωση της οξύτητας που σχηματίζεται, προστίθεται με τα λιπάζιατα αυτά και επαρκής ποσότητα ασβέστου. Το $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ έχει τιμή ισοδύναμης οξύτητας 110, που σημαίνει ότι θα απαιτηθούν 110 Kg CaCO_3 για την εξουδετέρωση της οξύτητας που προκαλείται από προ-

σθήκη, 100 Kg $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ στο έδαφος.

Βασικής αντίδρασης λιπάζιατα (νιτρικά άλατα, εκτός του $\text{NH}_4\text{-NO}_3$), δεν παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα κατά τη χρήση τους. Εξαιρεσι αποτελούν τα διαπερατά για καλλιέργεια έδαφη, τα οποία είναι δυνατόν να επηρεαστούν δυσμενώς από την προσθήκη μεγάλης ποσότητας νιτρίου. Μόνο δταν τα νιτρικά λιπάζιατα προστίθενται σε μεγάλες ποσότητες και για μικρό χρόνο, είναι δυνατό να προκαλέσουν αύξηση στην τιμή του pH του έδαφους. Η κυνηγιμή έχει την τιμή ισοδύναμης καλλιέργειας ψυχανθήτητας 63, που σημαίνει ότι 100 Kg κυνηγιμής (προστιθέτειν στο έδαφος) είναι ισοδύναμα ως προς την εκανότητά τους να εξουδετερώνουν την οξύτητα του έδαφους με 63 Kg CaCO_3 .

Όταν λαμβάνονται: υπόφη, γη δξινή επιδραση των λιπασμάτων στο έδαφος, γη ποσότητα σε δευτερεύοντα θρεπτικά στοιχεία και μικροστοιχεία που περιέχουν, μικρός και γη μέθισδος, χρόνος και τοποθέτηση του λιπάζιατος, τότε οποιαδήποτε μορφή αξωτούχου λιπάζιατος μπορεί να χρησιμοποιηθεί και θα πρέπει να προτιμάται το λίπασμα εκείνο, από το οποίο θα αναμιένεται το μεγαλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα, ανά μονάδα αξωτούχου λιπάζιατος.

Σε θερικά καλά αεριζόμενα και υγρά έδαφη, ο ρυθμός νιτροποίησης

των αρμονικών αλάτων είναι τόσο έντονος, ώστε να υπάρχει πάντοτε κίνδυνος απώλειας αξώτου με έκπλυση. Αντίθετα, σε ψυχρά λεπτόκοκκα έδαφη, ο ρυθμός της νιτροποίησης των αλάτων αυτών είναι βραδύ.

Καλλιέργειες ζωοτροφικών ψυχανθήτων (μηδική, τριφύλλι) δεν χρειάζονται συνήθως N. Αντίθετα, η προσθήκη N είναι δυνατόν να μειώσει καλότια και την απόδοση, καθώς το N που προστίθεται αμποδίζει τη δέσμευση N και ευνοεί την ανάπτυξη των ζεστών. Οι ετήσιες καλλιέργειες ψυχανθήτων αντιδρούν συχνά σε μικρές προσθήκες N (3-4 Kg/στρ). Ενώ λίπανση της σόγιας με N (κατά το χρόνο σποράς) συνιστάται πάντοτε. Στους βοσκοτόπους λειβάδια μόνον δταν η αναλογία ψυχανθήτων προς τα αγροτικά είναι μικρή, συνιστάται: γη αξωτούχος λίπανση.

Μάλιστα υπευχής προσέγγιση στο θέμα της ορθολογικής χρήσης των N-ούχων λιπασμάτων μπορεί να επιτευχθεί (ιδίως δταν λαμβάνεται υπόψη εκτός από τις απαιτήσεις σε N των καλλιέργειών για μια οικονομική άριστη απόδοση και η ποσότητα του διαθέσιμου N, που παρέχεται στο έδαφος. Η ποσότητα αυτή εξαρτάται από το οργανικό άνωτα που κυριαρχαν ποιούται: κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης της καλλιέργειας και την ποσότητα του ανόργανου-υπολειμματικού (NH_4^+ + NO_3^-) N που υπάρχει αρχικά στο έδαφος.

Προσέξατε

Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.

Οι αποστελλόμενες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι σύντομες σε 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.

Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική και με το μονοτονικό σύστημα.

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμία ευθύνη για τις εκφραζόμενες γνώμες των συνεργατών της.

Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται!

ΔΕΝΤΡΟΚΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Το «Βακτηριακό κάψιμο» των μπλοειδών

Στηρ. ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ. Για το «βακτηριακό κάψιμο» ΕΡΠΙΝΙΑ ΑΜΥΛΟΒΟΡΑ μιλήσαμε κι άλλες φορές (βλ. τευχ. 23ον σελ. 77 1983, 40ον σελ. 129 και 130 και 43ον σελ. 85 και 86 1988). Στο σημερινό τεύχος προσθέτουμε καινούργια και συμπληρωματικά στοιχεία, λαμβάνοντας υπόψη και την φετεινή έξαρση της ασθένειας.

1.1. Εισαγωγή

Το «βακτηριακό κάψιμο» των μπλοειδών αναμφισσήτητα είναι: μάζια σοδαρή απειλή, για πολλά ειδή σπωροφύρων δύος είναι: γη αχλαδιά, γη μηλιά και γη κυδωνά. Έχει εγκατασταθεί σχεδόν σ' όλη την Ελλάδα. Σύμφωνα λίγες γνωστές της Ελληνικής γης παραμένουν αινιδύντες.

Οι ζώνες προσδοσής βρίσκονται στις περιοχές εκείνες που καλλιεργείται: γη μηλιά και γη αχλαδιά.

Η εκδήλωση της ασθένειας, συνδέεται με τις «ορατές» ζημιές. Όμως, πριν γίνουν «οραταί» τα συμπτώματα της ασθένειας σε πάρα πολλές περιπτώσεις είναι δυνατό, τα δέντρα να έχουν προσδέληθεί τα προγγούμενα έτη. Επειδή δύος τα συμπτώματα δεν γίνονται «ορατά» γη γίνεται περισσοτέρης εκτάσεως, συνήθως δεν λαμβινούνται τα δέοντα μέτρα. Δεν αποκλείεται: ένα δέντρο «φρινοφεγγικά υγρές» να έχει μιλυνθεί από τις πληγές του δέντρου, - φριλόμενες σε παχυσέρι και άλλα αίτια, και από τα άνθη που εκπύσονται: το καλοκαίρι: γη το φθινόπωρο σε επικίνδυνες θέσεις (κοριμός, βραχίονες). Έτσι μπορεί να εργυνεύεται το γεγονός πώς τα καλά καθούμενα ένα δέντρο ξηραίνεται. Με λίγη προσοχή, επισημιώνεται κανείς τις μιόλινσιένες θέσεις από την αλλαγή του χρωματισμού του φλοιού. Η προσδοσή, από το αρχικό σημείο μιόλινσεως, προχωρεί κάθετα, από τα έξω προς τα μέσα, δηλαδή από τον φλοιό προς τις γητιαγγειώδεις δεσμούδες και δημιουργεί τα έλκη

(καρκίνος). Αν δεν καθαρισθεί έγκαιρα το μολυσμένο τμήμα, το δέντρο αυτό, είναι καταδικασμένο αρχά γη γρήγορα να ξηραίνεται. Βέδει: γη αργκατά «Κάθαρσης» έχει: ένα κάστος το οποίο δεν μπορεί κανείς να το χρησιστεί.

Η έξαρση της ασθένειας δεν σφειδεύεται μιανάχα στις ευνοϊκές συνθήκες μιας συγκεκριμένης χρονιάς, άλλα είναι και το χρονεσφιλί της δραστηριότητας των μικροβίων πολλών ετών.

Σήμερα, σχετικά με την ασθένεια γνωρίζουμε πολλά πράγματα. Έχει προκτυθεί αρκετή πείρα και: επηρίπεται στην Ελληνική πραγματικότητα. Εύρουμε, στις Ελληνικές συνθήκες, ποιες ποικιλίες είναι: ευπαθείς στα άνθη και ποιες στη βλάσηση.

1.2. Συμπεριφορά του βακτηρίου στη διάρκεια του έτους

Την άνοιξη τα βακτήρια (ΕΡΠΙΝΙΑ ΑΜΥΛΟΒΟΡΑ) εισχωρούν μέσα στο φυτό, κατά την περίοδο της ανθοφορίας. Δηλαδή, από το φυτικό άνοιγμα που προσφέρει το δύο το άνθος. Επίσης μπορούν να εισχωρήσουν από τις κορυφές της σφραγίδας βλάστησης και προπαντός δύον έχουν πληγωθεί από κάποιο αίτιο (από τοπικά εντόμων, άνεμο, εργαλεία, χαλάζι, βροχή) γη ακόμα από τα στοιλάτικα (πιό σπάνια). Προσδευτικά, κατεύθινουν, από τους βλαστούς, στους βραχίονες και κοριτσί του δέντρου.

ανάμεσα στους ιστούς που βρίσκονται: υπό τον φλοιό, τους οποίους νεκρώνουν και ξηραίνουν.

Στο τέλος της βλαστικής περιόδου (Φθινόπωρο και: μετά), τα βακτήρια δημιουργούν τα έλκη, (καρκινώτα), τα οποία μπορεί να είναι: ολιγότερο γη περιεσσότερο ορατά.

Τον χειμώνα «λουφάζουν». Πα-

Του Οδ. Π. Ντινόπουλου

ρχιένουν ζωντανά, χωρίς να καπνίσουν δραστηριότητα. Από τις καρκινώτας αυτά, την άνοιξη, θα διαχυθούν τα βακτήρια για να επιβεβαιώσουν τις ανοιξιάτικες μιόλινσεις.

Η προσδευτική προσδοσή των βακτηρίων στους ιστούς συνοδεύονται αρκετές φορές από εκροή παχύρευστου υγρού (σταγόνες απροσδερόξιστων υπόβαθρων), το οποίο είναι γειάστο από «ζωντανά βακτήρια» τα οποία στη συνέχεια μεταφέρονται από τη βροχή, έντομα μιζητικά αλπ., αέρας και σ' άλλα δέντρα. Παχύρευστο υγρό διαπιστώνει κανείς επίσης στους καρπούς και τα φύλλα.

1.3. Παράγοντες που ρυθμίζουν την δραστηριότητα του βακτηρίου

1.3.1. Το επίπεδο μόλυνσης

Το επίπεδο μόλυνσης είναι: γη πόσης των βακτηρίων που υπάρχει γενικά στη δευτροκομική ζώνη και ειδικά στο συγκεκριμένο σπιρόφυτο, μέσα γη στους γειτονικούς. Αυτό το απόθεμα των βακτηρίων, είναι δύσκολο να υπολογισθεί. Πέρσο είναι δηλαδή το χειμώνα, αρχές ανοιξίας κλπ.

Έχει δύος άμεση σχέση με τις πολιές μιόλινσεις (έλκη κλπ.), που

υπάρχουν στα «άρρωστα» δέντρα στην συγκεκριμένη περιοχή για στον συγκεκριμένο οπωρόνα. Έχει αναφέρεται, ότι το χειμώνα της ERIWINIA AMYLOVORA διατηρείται μέσα στα έλκη, των μολυσμένων δέντρων. Από τα έλκη (κκαρκίνους) αυτά, την άνοιξη, ξεκινά τη μόλυνση. Η επέκταση κατά των μολυσμάτων εξαρτάται από τις κλιματικές συνθήκες (έστια και υγρασία) και την παρουσία των πολιδύντων καρκίνων που δεν αφαιρέθηκαν.

Η αφίξεση των μολυσμένων αργιτών, των χειμώνα θα συμβάλλει στην αποφασιστική στη μείωση του αριθμού των βακτηρίων που προσέλεπται να δραστηριοποιηθούν στις αργιές της άνοιξης και στη συνέχεια ως το φθινόπωρο. Η επέκταση των μολύνσεων έχει επίσης ώμιση σχέση, από τη παρουσία τρυφερής βλάστησης.

1.3.2. Συνθήκες καλλιέργειας (τεχνική κλπ)

1.3.2.1. Η στράγγιση του εδάφους

Η διεκτίρηση υπερβολικής υγρασίας στους οπωρώνες αφειλόμενη σε κακή στράγγιση του εδάφους, δημιουργεί ευγενικό μικροκλίμα για τον πολλαπλασιασμό των βακτηρίων.

1.3.2.2. Το κλάδεμα

Το κυτταρό κλάδεμα έχει: ως αποτέλεσμα την δημιουργία ζωηρής και τρυφερής βλάστησης. Οι νεαροί τουφεροί βλαστοί και κυρίως οι κορυφές τους είναι πολύ ευπαθείς στην ασθένεια. Ένας θερινό κλάδεμα μιας ευπαθεύς ποικιλίας είναι διαίτερα επικίνδυνο. Αυτό θα εξαρτηθεί εύκαλοισθήσουν βρογές, έστια και μικρής διάρκειας.

1.3.2.3. Οι Παραφυάδες

Οι παραφυάδες επειδή αναπτύσσονται πολύ γρήγορα, έχουν ζωηρή και τρυφερή βλάστηση και είναι αρκετά ευπαθείς στην προσέλιψη. Το γιόλισμά τους, μεταφερόμενο κατ'

ευθέαν στον λαχιό του δέντρου, το προσέβλει άμεσα και το κτυπά στην «καρδιά του».

1.3.2.4. Υποκείμενα — Ενδιάμεσος μετεμβολισμός

Τα υποκείμενα επειδή επηρεάζουν την ζωηρότητα της εκβολισμένης ποικιλίας φρενάρουν έψηση την διάρκεια της ασθένειας.

Γενικά στα νάνα και γηιάνα υποκείμενα, οι εμβολιαζόμενες ποικιλίες έχουν μικρή ή μέτρια ανάπτυξη με συνέπεια να μειώνονται οι προ-

ποθέσεις προσέλιψης.

Επίσης και ο ενδιάμεσος μετεμβολισμός περιορίζει το μόλυσμα. Στο Ινστιτούτο Φυλλοδότων Δέντρων τα σχετικό πειραιατικό που εποικοπει στη μείωση της ζωηρότητας της ποικιλίας Ντεκάνα ντέλ Κομίτσιο, χρησιμοποιήθηκαν διάφορες ποικιλίες αχλαδιάς ως γέφυρα (ενδιάμεσος εμβολιασμός), μεταξύ της Ντεκάνα ντέλ Κομίτσιο και της κυδωνιάς τύπου A. Τα στοιχεία αξιολογήσεως των προσέλιψηών φαίνονται στον πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΥ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΥ (ΤΕΦΓΥΡΑ) ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΟΛΗΤΗΣ ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ ΑΧΛΑΔΙΑΣ ΝΤΕΚΑΝΑ ΝΤΕΛ ΚΟΜΙΤΣΙΟ

Υποκείμενο	Ποικιλία που χρησιμοποιήθηκε ως γέφυρα	Βαθμός προσέλιψης της ντεκάνα ντέλ Κομίτσιο
Κυδωνιά τύπου A	μάρτυρας (χωρίς γέφυρα)	1,6
»	Ντεκάνα	
»	ντέλ Κομίτσιο	1,00
»	Σάντα Μαρία	9,95
»	Κόκκια	0,70
»	Μπερέ Αρυτώ	0,63
»	Τεντίλια Μπιάνκα	0,27
Σημ. προσέλιψη καθόλου = 0		προσέλιψη μεγίστη = 4

1.3.2.5. Τα όφιμα άνθη (θερινά — φθινοπωρινά)

1.3.2.6. Η αξωτούχος λίπανση

Η αξωτούχος λίπανση, στα δέντρα ευνοεί α) την ανάπτυξη ζωηρών βλαστών και β) την διάρκεια της βλάστησης για πολλούς μήνες, με συνέπεια για επιμηκύνει την περίοδο της ευπάθειας τους. Επιπλέον έχει αποδειχθεί, ότι ανεξάρτητα του αποτελέσματος επί της αυξήσεως της βλάστησης, το άζωτο κάνει την βλάστηση πιο «υτελικάτη», τρυφερή, αυξάνοντας έτσι την ευπάθεια στο βακτηριακό κάλυκι. Είναι αναγκαίο τα αξωτούχα λιπάσματα να χρηγούνται: με σύνεση, και προπαντός εκείνες οι μορφές που απελευθερώνουν γρήγορα το άζωτο στο έδαφος (γιατρική μορφή).

Για την ίδια ποικιλία στον ίδιο οπωρώνα οι μεγαλύτερες προσδολές εμφανίζονται στα ζωηρότερα δέντρα.

Τα γόνιμα χωράφια που ευνοούν την ανάπτυξή των δέντρων, ταυτόχρονα συντελούν έμπεισα στις προσδολές. Η ποικιλία Αιγαίτε Φέτελ στο Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δέντρων έχει μικρή ανάπτυξη (ειδολοκυρία επί κυδωνιάς). Φέτος δε, έτος μεγάλων προσδολών, δεν εμφανίζει κανένα σύμπτωμα. Αντίθετα, τα δέντρα Αιγαίτε Φέτελ γειτονικών κτημάτων, που είναι αρκούντως ζωηρά έχουν προσδολές υπολογίσιμες.

1.3.2.7. Η δράση των εντόμων

Τα έντομα και ιδιαίτερα δσα, ιππικονιάδους τα άνθη τη (λ.χ. μέλισσα), συντελούν στην εξάπλωση της ασθένειας. Θα συμβούλευε κανείς, οι τοποθετούμενες κυψέλες σ' ένα οπωρώνα, να μή προέρχονται από οπωρώνα «μολύσιμων» ή ύποπτο». Επίσης δεν πρέπει να ληφιονούμε ότι τα έντομα, είναι πετούν, είτε δρύι (όπως τα μυρμήγκια), μεταφέρουν τις εκκρίσεις παχύρευτα μολυσμένα υγρά), από ένα δέντρο σε άλλο.

Είναι φυσικό ένας μολύσιμος χρήκειώνας να αποτελεί πηγή έντονης μολύσιμης στους γειτονικούς μηλεώνες.

1.3.2.8. Η άρδευση

Η υγρασία στον οπωρώνα ευνοεί την ασθένεια, επειδή διατηρεί τα φυτά σε μία κατάσταση τέτοια που τα κάνουν πιο δεκτικά και ευπρόσδολητα. Η άρδευση με τεχνητή βροχή είναι επικίνδυνη, διότι συντελεί στη διασπορά του μολύσιμου.

1.3.3. Η ευπάθεια των ποικιλιών

1.331 Όπως προκύπτει, από τις ξηριές που έχει προξενήσει το «βακτηριακό κάψιμο» στη χώρα μας, σε γενικές γραμμές η αχλαδιά και η κυδωνιά προσγρούνται στην ευπά-

θεια, και ακολουθεί η μηλιά.

Εκτός από τα παραπάνω οπωροφόρα, υπάρχουν και άλλα φυτά ξενιστές, δύοις είναι ο Πυράκανθος, ο Κράταιγος κλπ.

Πρέπει να διευκρινισθεί, ότι μέσα στο ίδιο είδος οι διάφορες ποικιλίες, έχουν διαφορετική συκιπεριφορά. Υπάρχουν ποικιλίες πολύ ευπάθεις, λόγω ευπαθειών και αρκετά κυριοτεκνές. Άλλες ποικιλίες παρουσιάζουν ευπάθεια επί των ανθέων και άλλες ανθεκτικότερες επί της βλάστησης.

1.332 ΛΑΛΛΑΔΙΑ. Ανθεκτικότητα σε κακοποιητικό βαθμό έδωσε για ποικιλία αχλαδιάς (COSCIA (κόσα) και οι κλώνοι της. Μεγάλη ευπάθεια παρουσιάζουν οι ποικιλίες PASSE CRASSANE (Πας Κρασάνη) και η SANTA MARIA (Σάντα Μαρία). Οι άλλες γνωστές ποικιλίες (Κοντούλες, Τσακώνικη, Αιγαίτε Φέτελ, Νάουσα), παρουσιάζουν μία ευπάθεια ολιγότερο για περισσότερο, όχι τόσο όπως οι δύο προηγούμενες. Αρκετές πρώτιες ποικιλίες (Πρώτη Κόσα, Ζούσκο Ζλάτο, Τζευτής Μπιάνκα, Μπερέ Αρντύ, παρουσιάζουν αρκετά ανθεκτικότερες. Οι κοντούλες φάγεται να είναι πιο ανθεκτικές συγκριτικά με την τσακώνικη.

1.333 ΜΗΛΑΙΑ. Η οιράδια Ρευτ Ντελίτσους και οι κλώνοι της, είναι αρκετά ανθεκτικές στο «βακτηριακό κάψιμο». Οι άλλες γνωστές ποικιλίες Γκόλντεν Ντελίτσους Μουτσού, Γκράνη Σμιθ, εμφανίζουν περισσότερη ευπάθεια στα άνθη και λιγότερη στους βλαστούς. Μεγαλύτερη ευπάθεια έχει η Τζονάθαν και οι κλώνοι χυτής, δύοις είναι η Τζόναρεντ, Μπλάκζον, Τζόνα κλπ. και τα υδρόδια της. Μελρόζε (Τζονάθαν X Ντελίτσους). Ινταρεντ (Τζονάθαν X Βάτσενερ). Τζόναγκολντ (Γκόλντεν Ντελίτσους X Τζονάθαν).

Συγκριτικά με την αχλαδιά, σε γενικές γραμμές, οι ποικιλίες μη-

λιάς αριθμούνται καλύτερα, εγκατίσιοι του «βακτηριακού κάψιμου». Αυτή την περίοδο (Ιούνιος 1990), διαπιστώθηκε, ότι οι προσδλημένοι βλαστοί, μήκους 20 - 30 εκατοστά, πέφτουν από το δέντρο, για αποσπώνται πολύ εύκολα. Το δέντρο δημιουργεί νέα βλάστηση και αποιούνται την προσδολή. Το ίδιο συμβιβάει και με τα άνθη τα οποία αποξηρανθίσενται αποσπώνται εύκολα. Διαπιστώθηκε επίσης ότι στην ίδια ταξινομία να επίζει ο υγρής αχλαδός που δεν προσδλημένες στην περίοδο της ανθοφορίας. Έτοις βλέπει κανείς διπλά στους δύο για τρεις μουριουποιημένους καρπούς να αυξάνεται ανηγνηρέαστα ο υγρής καρπός. Λοιτό δεν παρατηρείται στα αχλαδιά δια όπου ο υγρής καρπός στην προσδλημένη ταξινομία προσδληλεύεται καί αυτός μετέπειτα διατίνεις κάπιας αναπτυγμένος (μέσα Μαΐου και μετά).

1.3.3.4. Η φετεινή συμπεριφορά των δέντρων, σε μια μολύσιματική χρονιά, έχει ιδιαίτερη σημασία. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός, ότι δεν ελγόφθησαν ιδιαίτερα μέτρα καταπολέμησης της ασθένειας σε ετήσια βάση, που να προστατεύουν τους αχλαδεώνες και μηλεώνες. Σε πολλές περιπτώσεις, οι πηγές μόλυνσης παρέμειναν στη θέση τους, όπως είναι οι εγκατελλεμένοι αχλαδεώνες, οι κυδωνιές στους φράγκες και στα δρύια των κτημάτων, οι κυριαχλαδιές πάσης κατηγορίας (κυριετά ευπαθειών), που αναπτύσσονται ελεύθερα κατά μήκος των δρόμων. Διπλά στα χωράφια κλπ. Έτοις για φετεινή χρονιά προσφέρεται, για την αξιολόγηση των ποικιλιών ως προς την αντοχή στο «βακτηριακό κάψιμο».

1.3.3.5. Η δημιουργία ανθεκτικών ποικιλών στο «βακτηριακό κάψιμο», θα λύσει το πρόβλημα σε μόνην βάση. Ας επιτούμε ότι πολλή γρήγορα οι παραγωγοί θα έχουν στη διάθεσή τους, τέτοιες ποικιλίες,

1.3.4. Κλίμα

Νοτιός αιγαίνοδοια το κάθειν είναι ο κυριότερος συντελεστής που αυξάνει/μειώνει τη σεδωρότητα της ασθένειας. Το πόσο θα εξελειχθεί για ασθένεια (ταχύτητα και σεδωρότητα), θα εξαρτηθεί βασικά από τις βροχές και τις θερινοκρασίες που θα επικρατήσουν στη συγκεκριμένη περιοχή.

Σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας, έχουν διαπιστωθεί τα εξής:

Την όνοιξη, κατά την περίοδο της ανθοφορίας του φυτού ξενιστή (αγγελιά, μηριά, κυδωνιά κλπ.), η θερινοκρασία είναι ευνοϊκή για την ασθένεια, α) δύον για μεγίστη θερινοκρασία την μέρα ξεπερνά τους 24°C, αδέξιο πιά είναι για ελαχίστη την νύχτα και β) δύον για μεγίστη φθίνει τους 21°C και τη νύχτα δεν κατεβαίνει κάτιο τους 12°C (θερινοκρασίες υπό σκιά δε σκίπασσες).

Αργότερη Μάιο - Ιούνιο κατά την περίοδο της ανθοφορίας της βλάστησης, η βροχή είναι επικίνδυνη δύον ξεπερνά τα 2,5 χιλιοστά γηιερησίων. Επίσης και άλλοι ακληπατικοί παράγοντες επιδρούν σοδαρά στην ασθένεια, εφόσον τραχιατίζουν την βλάστηση και ιδίως τη νεαρή. (Ισχυροί άνεμοι, χαλάζι, ισχυρές βροχές κλπ.).

Λα δεν επικρατήσουν ευνοϊκές συνθήκες για την ασθένεια, στη περίοδο της ανθοφορίας, είναι δυνατός ο προξενόμενες ζημιές για περισσότερού στο ελάχιστο. Μπορεί να συμβεί, μία ευπαθής ποικιλία να επιζήσει σε μία συγκεκριμένη περιοχή, επειδή οι συνθήκες στην ασθένεια, στη περίοδο της ανθοφορίας δεν γίνουν ευνοϊκές. Αυτό φυσικά είναι ζήτημα τύχης.

Φέτος οι θερινοκρασίες τον Απρίλιο και το Μάιο ήταν «αρδεψα» υψηλές για πολλά διαιτηρίσιμα της χώρας. (Βλέπε τους συγγεγένους πίνακες 2 και 3). Οι σημειωθείσες βροχοπτώσεις επειδήσαν το «μέλλον» εντυπωσιακά.

Δεν μπορούμε να προσδέψουμε τη πορεία της ασθένειας σε μία συγκεκριμένη περιοχή, γιατί δεν γνωρίζουμε τις συνθήκες που θα επικρατήσουν την άνοιξη κλπ. Μπορείμε όμως να κάνουμε λίγα υπόθεση, βασιζόμενοι στα μετεωρολογικά συσχετικά πολλών ετιών και να πούμε περίπου πόσες χρονιάς στις 10 είναι «ισόλιγητικές».

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Ημερομηνίες που σημειώθηκαν 600 χοπτώσεις κατά τον μήνα Μάιο 90, με τις αντίστοιχες μέγιστες και ελάχιστες θερμοκρασίες στο Ινστιτούτο Φυλλοβόλων δένδρων

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Μέγιστες και ελάχιστες θερμοκρασίες και βροχοπτώσεις κατά τον μήνα Απρίλιο 1990 στο Ινστιτούτο Φυλλοβόλων δένδρων

Ημερομηνία	Μέγιστη θερμοκρασία	Ελαχίστη θερμοκρασία	Χρονιά
1	21,6	8,3	
2	22 -	6,2	
3	21,5	7 - 2 -	
4	20 -	9 -	
5	22,5	8,7	
6	21,7	8,6	
7	17,7	12,8 2 -	
8	23 -	7,5	
9	23,5	9 -	
10	18,7	11 - 11 -	
11	15 -	9,5 6,5	
12	14,3	14,3 6	
13	16,5	8,2 3 -	
14	19,5	6 -	
15	20,3	7,4	
16	16,5	10,7 1,5	
17	18,3	9,7 11 -	
18	18,4	9 - 5 -	
19	18,2	8 -	
20	17,7	9,8	
21	20,3	6,7	
22	21,-	10 -	
23	21,7	11 -	
24	19	12,8 1 -	
25	23	10 -	
26	20,6	12 -	
27	22	8 -	
28	23,5	10,6	
29	19	7,5	
30	17,5	6 -	

1.4. Μέτρα καταπολέμησης

Σ' ένα πρόγραμμα ολοκληρωμένης καταπολέμησης, είναι αναγκαίο να εφαρμοσθούν σε συνδυασμό τα συνταχθείσα «υγιεινολογικά» μέτρα και τη χημική καταπολέμηση.

1.4.1. Κατ' αρχήν ο παραγωγός θα πρέπει να εφοδιάζεται υγρές φυτικό υλικό, από μή μολυσμένες περιοχές.

1.4.2. Την όνοιξη πριν ξεκινήσει η νέα βλάστηση, επιβάλλεται να αποκρυψθούν όλα τα προσδέργαντα την δέντρου που προέρχονται από μολύσεις της προηγούμενης χρονιάς. Να επακολουθήσει ένας φεναριδός με χαλκούχα παρακευάσιμα. Είναι αναγκαίο για κλείσσουν όλες οι πόρτες εισόδου των βακτηρίδων. (Πληγές, σχισμές του λακιού κλπ.). Η παλιά συγγένεια των παραγωγών να προστατεύουν τον λακιό των δέντρων με κάποια πολτό αερέστης, καρχαριπόργια, ή βορδιγάλειο, έχει θετικά αποτελέσματα.

1.4.3. Στην όνθηση χρειάζεται εδική προστασία και φροντίδα του λάχιστο στις αχλαδίες που είναι πάρα ευπαθείς. 'Οσο διαρκεί η ανθο-

φορία πραγματοποιούνται: δυο γήραιες φεκαριοί, ο πρώτος με ανοιγμένη άνθη 10-20%, ο δεύτερος με 50% ανοιχτά άνθη και τρίτος λίγο αργότερα ως την πτώση των πετάλων. Εάν επακολουθήσει βροχή (πάνω από 20 χλ.), ο φεκαριός επικαλυπτάται. Αν οι μέγιστες θερινοκρασίες δεν ξεπερνούν τους 21°C είναι δυνατό να περιστρέψουν οι φεκαριοί. Οι Γάλλοι συνιστούν για τον φεκαριό, το FIRSTOP (φάρστόπ) και τα χαλκούχα παρασκευάσματα.

Το φάρι στον εφαριδέται: στην άνθηση και στο δέσμο του καρπού. Οι εφαριογές κυττές είναι προληπτικές - προστατευτικές. Δέση 200 κυρ., εκ. στο στρέμμα.

Στις περιπτώσεις μεγάλου χιονιού (βλύνης) (ζέστη ή βροχή), χρησιμοποιείται κατ' ανάγκη το Φάρστόπ. Τα χαλκούχα παρασκευάσματα χρησιμοποιούνται σε αρκιές δύσεις. Οι Γάλλοι συγιστούν 100 γραμ. χαλκό σε 100 κιλά νερό. Χρειάζεται να γίνει: προγραμμάτιση κάποια δυοπιή χωριστά για κάθε ποκάλια. Η ολλές ποκάλια παρουσιάζουν κάποια ευπάθεια στα χαλκούχα παρασκευάσματα και δημιουργούν ένα είδος σκονιράς στην επι-

δερμιδα. Το φάρστοπ δεν παρουσιάζει κανένα κίνδυνο φυτοτοξικότητας.

1.4.4. Οι τρυφεροί ετήσιοι βλάστοι, είναι ευπαθείς στην ασθένεια και ιδιαίτερα οι κορυφές τους. Η προστασία τους είναι αναγκαία. Υπάρχει από μία καταγγίδα επιδάλλαστη ο φεκαριός να γίνει αμέσως με το Φάρστόπ.

1.4.5. Η επιθεώρηση στον οπωρώ να έχει τόσο μεγάλη αξία όσο και η καταπολέμηση της ασθένειας.

Οι πηγές μόλυνσης θα πρέπει να εξουδετερωθούν. Η επιθεώρηση θα πρέπει να επεκτείνεται και γύρω από τον οπωρώνα, γιατί υπάρχουν και άλλα φυτά ξενιστές, όπως είναι: οι κήριοι - χαλαδιές, αγριογκορτσιές, εγκυτελλεψιμοί αχλαδεύνες, κυδωνιές στους φράχτες ή στα άρια του κτήματος. Αυτά τα δέντρα επιδάλλαστη να καταστραφούν πάση θυσία.

1.4.6. Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται κυψέλες μεταφερόμενες κατ' ευθεία από μολυσμένα οπωρώνα.

1.4.7. Επισκεπτόμενα τον οπωρώνα ύστερα από βροχή και ελέγχομε τις μολύνσεις. Αφαιρόμεις τα προσβλητικά την περιοχή του δέντρου, κλαδίζοντας κυρτά αρκετά κάτω από τα

«ορατά συμπτώματα». Μετά από 1-2 εδδομάδες επιθεωρούμε ξανά τα δέντρα. Απομακρύνουμε τα μαλασμένα γιγάντια.

1.4.8. Αφαιρόμεις όλα τα άνθη διφλιγής εργάνωσης (θερινά ή φθινοπωρινά) με το «χέρι». Ιδιαίτερα επικινδυνά είναι τα άνθη που εκπτύσσονται στον λακιό του δέντρου και στους βραχίονες.

1.4.9. Πριν τη συγκομιδή, αφαιρόμεις τα μολυσμένα τηγάνια του φυτού. Το πρόγραμμα συγκομιδής αρχίζει από τα μητή δέντρα και τελειώνει με τα δέρρια. Χρησιμοποιούμε υλικά συσκευασίας διαφορετικά σε κάθε περίπτωση. Μετά τη συγκομιδή γίνεται ένας φεκαριός (Βορδιγάλλειος πολτός ή άλλα χαλκούχα συσκευασματα).

1.4.10. Το φθινόπωρο, μετά τη φυσιολογική φαλλόπτωση, επισυγκρίνονται εύκολα τα δέρρια δέντρων. Τα προσβλητικά φίλλα μέσουν κρητέδειο παραλιαρίνα στους βλάστους και έχουν διαφορετικό χρωματισμό. Αφαιρόμεις δίλους τους καρπούς που δεν συγκομίζονται. Διάστι προσελκύουν τα πουλιά που είναι υπεύθυνη για τη μετάδοση της ασθένειας.

2. Ποιότητα καρπών ή απόσυρση

2.1 Εισαγωγή

2.1.1. Ένας δευτροκαλλιεργητής μπροστά του έχει: δύο δρόμους για επιλέξεις. Η να επιδιώξει να επιτύχει καρπούς παιδικτας ή να υιοθετήσει τη γένεθλιο της απόδυνασης. Σήμερα είναι γνωστό τι ποσότητα φρούτων διακινείται στο εμπόριο και τι αποσύρεται. Ακόμα είναι γνωστό ποια τάση επικρατεί ανάμεσα στους παραγωγούς στο θέριο αυτό.

Μία καλλιέργεια για να σταθεί: και να επιδιώξει, χωρίς αντίρρηση, θα πρέπει να είναι «ανταγωνιστι-

κή». Ένα προϊόν, μακροπρόθεσμα, για να σταθεί. Θα πρέπει να είναι «κυττοδύνημα». Οι επιδότησεις, οι «ενισχύσεις», τα πρόαι, οι «διευκολύνσεις» κλπ. Θα πρέπει να έχουν προστρινό και μεταβατικό χαρακτήρα ή/αν δεν θα πρέπει να αποτελούν αντικειμενικό σκοπό και μόνημη κατάσταση.

2.1.2. Το θέρια που θίγεται, είναι αρκετά σεβαρές, γι' αυτό κοίνωνε σκόπιμο να παραθέσουμε την γενώμη δύο ειδικών ξένων που γνωρίζουν τα δευτροκομικά θέματα στον γάρο της EOK:

α) της K ANNE - MARIA DE PASCALE (περίληψη της εισήγησης που ανέπτυξε στην ημερίδα «για τα οπωροκηπευτικά» της 9 Μαρτίου 1990 που οργάνωσαν ο Σύλλογος γεωπόνων N. Ημαθίας και οι ανεγγωρισμένες οιάδες παραγωγών, στη Βέροια

και β) του K JOHANNES EISEN-BACH² (περίληψη από την εισήγηση που ανέπτυξε στο πανελλήνιο συνέδριο: «Ο: Ελληνικές εξαγωγές οπωροκηπευτικών στην πρόκληση της δεκαετίας του 90» που οργάνωσαν το Σπουδαστήριο Εμπορίας γε-

οργανών προϊόντων και αγροτικής πολιτικής Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης και τη Ελληνική Επιχείρισης της Επιτροπής των οπωροκηπευτικών, στο αμφιθέατρο των Τ.Ε.Ι. (από 26.4.90 έως 27.4.90).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: 1. Η ANNE — MARIA DE PASCALE είναι προστάτινη τιμή ματος νωπών φρουτών και λαχανικών της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ 2. JOHANNES EISENBACH είναι γεωργοσικονομολόγος, επιστημονικός συνεργάτης Πανεπιστημίου GIESSEN.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ». Ήταν λόγιφες εισαγγήσεων θα δημιουργείται το περιοδικό μας, μετά την δημιουργία των πρακτικών του συνεδρίου και της γηρεβίδας.

2.2. Προοπτικές του Τομέα Οπωροκηπευτικών (περιληφθούμενης)

της ANNE - MARIA DE PASCALE

2.2.1. Λόγω της μεγάλης έκτασης του θέριατος, θα περιορισθεί στην οργάνωση της διακίνησης, δημιουργία βάρος της Κοινότητας για την ανάπτυξη της νέας πολιτικής της.

Χρειάζεται να εξασφαλισθεί η ανταγωνιστικότητα των παραγωγών του τομέα. Σύστασης παράγοντας στην ανταγωνιστικότητα της είναι: η βελτίωση της ποιότητας και τα διάφορα μέτρα που θα παρθούν το 1993.

2.2.2. Πολιτική της ποιότητας

Ο ρόλος των προδιαγραφών ποιότητας και οι αντίστοιχοι έλεγχοι προτελούν το κλειδί για την βελτίωση της ποιότητας.

Έτσι θα έχουμε καλύτερη φορή των προϊόντων, αύξηση εισοδήματος, ευκολότερες διαπραγματεύσεις πωλήσεων εξ αποστάσεως και διεφάνεια στις τιμές.

Ο έλεγχος είναι απαραίτητο να

γίνονται: σε όλα τα στάδια της παραγωγής μέχρι την απόσυρση και πρέπει να εφαρμόζονται αυστηρά και οιοιούρφα από όλα τα κράτη μέλη.

Δε θα υπάρχουν έλεγχοι στα σύνορα των κρατών, αλλά μόνο στους τόπους παραγωγής και διάθεσης.

2.2.3. Μέτρα οργάνωσης παραγωγών και προώθησης

Οι οικάδες παραγωγών πρέπει να ενδυναμωθούν και να στελεχωθούν για να ρυπορούν να είναι μέσα στις εξελίξεις συνεχώς και όχι να αρχολογούνται μόνο με τις αποσύρσεις.

Στόχος τους να είναι: η βελτίωση της ποιότητας και η μείωση της απόσυρσης για να αυξηθούν τα εισοδήματά τους.

Η παραγωγή αυξάνει, ενώ η κατανάλωση είναι στάσιμη. Θα δοθούν κίνηση προώθησης για να αυξηθεί η κατανάλωση.

Η Κοινότητα υπολογίζει στην αύξηση της κατανάλωσης.

2.3. Η ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών οπωροκηπευτικών στην αγορά της Δυτικής Γερμανίας

Συγκριτική έρευνα στους εισαγωγείς των λαχανογορών Μονάχου, Αιμοδόρου και Φραγκφούρτης (περιληφθούμενη).

του JOHNNESS EISENBACH

2.3.1. Εισαγωγή

Οι κοσμογονικές αλλαγές που διαδραμιστήκαν τον περασμένο χρόνο (1989) και θα συνέβαλλαν σε μια αισθητή πτώση της ποιότητας και αποσύρσεων των λειτουργιών της αγοράς. Μία συμπεριφορά δύναμης που δεν ανταποκρίνεται πολλές στις απαιτήσεις μικρών αγοράς ζωτικής σημασίας για τις ελληνικές γεωργικές εξαγωγές δημιουργεί διαίτερη η Δυτική Γερμανία έχει πολλές δυσπιελεύσιμες συνέπειες για τους εμπόρους, διότι για τους παραγωγούς τουλάχιστον ιεραπρόθεσμα. Στην προκείμενη εισήγηση θα αναφερθώ στις διαπιστώσεις δύναμης που προέκυψαν αρκετά φανερά από μια έρευνα που έ-

προσέτισε στην ανατολική χωρών αλλάζει οριστικά στην Ευρώπη τόσο πολιτικά, διότι και οικονομικά. Με άλλα λόγια, το άνοιγμα της ανατολικής Ευρώπης σημαίνει καινούργιες δυνατότητες για επενδύσεις, μεγαλύτερες δυνατότητες πωλήσεων, νέα ώθηση προς μια ποσοτικά μεγαλύτερη παραγωγή και ευρύτερα περιθώρια για κάθε είδους επιχειρηματική δραστηριότητα.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί το εξής: η αγορά της δεκαετίας του 80 και του 90 δεν καθορίζεται πια από την προσφορά όπως γίταν τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, αλλά από την ζήτηση. Ο αγοραστής καθορίζει τι πρέπει να παράγει ο παραγωγός, ποιά πρέπει να είναι τη συσκευασία και ποιά γεύση να έχει το πρόδινο.

Σε όμια μεταβατική περίοδο, η οποία στην Ελλάδα δυστυχώς δεν έχει αρχίσει, δύος φάσεται, το διλημμα γίταν διπλό. Ούτε το καταναλωτικό κοινό, ούτε οι παραγωγοί κυτταλιμδύονταν το γεγονός ότι οι μεν κερδίζουν σε δύναμη και επιρροή, οι δε δύναται χάνουν την παλιά τους θέση. Με την έδραση οργανώσεων για την προστασία του καταναλωτή, άρχισαν και οι παραγωγοί να επαναπροσανατολισθούν.

Για πρώτη φορά ως τώρα μόνο στην Ελλάδα εμφανίζεται το φαινόμενο ότι οι κάνοναιροί της Κοινότητας συνέβαλλαν σε μια αισθητή πτώση της ποιότητας και αποσύρσεων των λειτουργιών της αγοράς. Μία συμπεριφορά δύναμης που δεν ανταποκρίνεται πολλές στις απαιτήσεις μικρών αγοράς ζωτικής σημασίας για τις ελληνικές γεωργικές εξαγωγές δημιουργεί διαίτερη η Δυτική Γερμανία έχει πολλές δυσπιελεύσιμες συνέπειες για τους εμπόρους, διότι για τους παραγωγούς τουλάχιστον ιεραπρόθεσμα. Στην προκείμενη εισήγηση θα αναφερθώ στις διαπιστώσεις δύναμης που προέκυψαν αρκετά φανερά από μια έρευνα που έ-

για το περαιτερόν καλοκαίρι στις λαχαναγορές της Δυτικής Γερμανίας.

2.3.2. Περιγραφή της έρευνας στους εισαγωγείς των λαχαναγορών Μονάχου, Αμβούργου και Φραγκφούρτης

Το καλοκαίρι του 1989 μια αιράδια έρευνητών στα πλαίσια του έρευνητικού προγράμματος «ΕΛΛΑΣ — ΤΟΥΚΙΑ: ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΤ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΤΙΚΗΣ ΕΣΤΕΡΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ», πραγματοποιήθηκε μια έρευνα στους εισαγωγείς των μεγάλων λαχαναγορών του Μονάχου, του Αμβούργου και της Φραγκφούρτης. Συνολικά ερωτήθηκαν 47 εισαγωγείς, από τους οποίους 24 βρίσκονται στο Μόναχο, 13 στο Αμβούργο και 14 στη Φραγκφούρτη.

Ο χριθιώτες των ερωτηθέντων καλύπτει περίπου 80% των εισαγωγέων των εν λόγω λαχαναγορών, έτοις ώστε η μελέτη μπορεί να θεωρηθεί σε απόλυτα εκπαιδευτικό επίπεδο αντιπροσωπευτική. Σκοπός της μελέτης ήταν να γίνει μια συστηματική σύγκριση των ελληνικών προϊόντων με όλους τα ανταγωνιστές στον τομέα των οπωροκηπευτικών και διαιτηρία των εσπεριδοειδών, προκειμένου να διερευνηθούν οι παράγοντες που συνιστούν την ανταγωνιστικότητα των διαφόρων χωρών που προμηθεύουν τη γερμανική αγορά. Επίσης απέβλεπε στη διερεύνηση των αγαριευόμενων τάσεων της αγοράς, τόσο ενόψει της Ευρωπαϊκής Αγοράς, όσο και ενόψει μιας ενδεχόμενης (και κατ' επόμενη δεκαετία απίθανη) ένταξης της Τουρκίας στην ΕΟΚ. Η μελέτη που παρουσιάζεται εδώ περιορίσθηκε στην αγορά εσπεριδοειδών χωρών να πάνε σε είναι αντιπροσωπευτικά τα αποτελέσματα και για άλλα προϊόντα, δεδομένου ότι η φήμη του ενδές προϊόντος επηρεάζει και τη φήμη των άλλων

2.3.3. Βαθμολόγηση των ανταγωνιστρών χωρών σύμφωνα με διάφορα κριτήρια.

Βασικά για την εκτίμηση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας σε σχέση με τις άλλες προμηθεύτριες χώρες της Γερμανίας μπορούν να θεωρηθούν τα αποτελέσματα που προκύπτουν από μια βαθμολόγηση που παρακαλέσωνται να κάνουν οι λιανέποροι και εισαγωγείς των εν λόγω λαχαναγορών.

Η βαθμολόγηση της κάθε χώρας έγινε ξεχωριστά για διάφορα κριτήρια που θεωρήθηκαν ουσιαστικά για τη χαρακτήριση του image μιας χώρας. Τα κριτήρια αυτά είναι:

2.3.3.1. «ΕΥΓΕΛΙΞΙΑ»: Εγγοσίται για ευελιξία στις ποσότητες και τα δροιολόγια για να φτάσουν τα ειμπορεύματα στην κατάλληλη συσκευασία και ποσότητα και την κατάλληλη στιγμή στον τόπο προσφορής τους. Με άλλα λόγια βαθμολογείται ο βαθμός συντονισμού μεταξύ εισαγωγέα και εισαγωγέα, δηλ. εάν τα προϊόντα φτάνουν ανάλογα για δυσανάλογα με τις απαιτήσεις που έχει κάθε φορά η αγορά. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα ελληνικά φοργά φάνουν κακά κανόνα ασυνδίστα και προκαλούν έτοις δυσκινείς επιπτώσεις και ασθενές ανιωτικής διαιτηρία στη λαχαναγορά του Μονάχου. Το γεγονός αυτό εκφράζεται στον χρητικό βαθμό που πήρε για Ελλάδα σύμφωνα με τις απόψεις των εισαγωγέων της Γερμανίας σ' αυτό το κριτήριο.

2.3.3.2. «ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ»: Με αυτό το κριτήριο εκτιμάται κατά πόσο είναι σύγχρονη η υποδομή μεταφοράς της κάθε προμηθεύτριας χώρας, που σημιαίνει πόσο γρήγορα και πόσο σίγουρα (τεχνολογία φύξεως κτλ.), μπορούν να φτάσουν τα προϊόντα στον προορισμό τους. Ο εξαιρετικά χαμηλός βαθμός που πήρε για Ελλάδα δείχνει ότι εδώ υπάρ-

χει μεγάλη διαφορά με τις άλλες χώρες διαιτηρία με την Ισπανία και το Ισραήλ. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο διάμετρος των ελληνικών φορτηγών είναι μικρότερη από τα ευρωπαϊκά standards, έτοις ώστε είναι αδύνατο να μεταφερθούν τα εμπορεύματα σε ευρωπαϊκές (80X120 cm) που οι περισσότερες αλυσίδες καταστήμάτων θέτουν ως προϋπόθεση πριν αγοράσουν από έναν εισαγωγέα. Με άλλα λόγια ο ελληνικός κλάδος μεταφορών γρεάζεται ριζική ανανέωση, εάν οι ελληνικές εταιρίες διευθύνουν μεταφορών θέλουν να επιδιώσουν και μετά το 1993.

2.3.3.3. «ΠΟΙΟΤΗΤΑ»: Στενά συνδεδεμένο με τα προηγούμενα είναι το κριτήριο της ποιότητας, η οποία επηρεάζεται φυσικά από μια μη κανονική και ακατάλληλη μεταφορά του εμπορεύματος.

Εάν βλέπατε και εάν τρώγατε τα ελληνικά πορτοκάλια που πουλιούνται καμιά φορά στη Γερμανία, θα καταλαβαίνετε γιατί από άποψη ποιότητας και φρεσκάδας πήραν κατά μέσον δύο το 4,1 και δύο το 9,4 που πήρε για Ισπανία π.χ. (Βλέπε πίνακα).

2.3.3.4. «ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ»: Όπως ξέρετε, η ποιότητα ενός προϊόντος δύο και περισσότερο καθορίζεται από τη συσκευασία του. Είναι πασίγνωστο ότι η Ελλάδα υστερεί στον τομέα της συσκευασίας σε σχέση με άλλες τις χώρες, εκτός από την Τουρκία που πήρε ακόμα χαμηλότερο βαθμό από την Ελλάδα δύον αφού τη συσκευασία Επειδή δύιας έγιναν ολόκληρα συνέδρια με θέμα τη συσκευασία, θα περιορισθούμε εδώ μόνο σε ορισμένες βασικές διαπιστώσεις. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας στις λαχαναγορές της Γερμανίας, αλλά και οι εμπειρίες μας κατά τη συλλογή των ερωτηματολογίων εδώ στην Ελλάδα δείχνουν, ότι η έννοια μιας σωστής και ελκυστικής συσκευασίας δεν ε-

χει ακόμη εδραιωθεί ανάμεσα στην συντροπής καὶ πλειοφυρία των Ελλήνων εξαγωγέων.

Λα θέλουμε να υποστηρίξουμε τη γραμμή: «Το καλό προϊόν θέλει καλή συσκευασία» πρέπει να προσέξουμε δύο πράγματα: πρώτον την ποιότητα των προϊόντων και δεύτερον τη συσκευασία. Το πρώτο, χωρίς το δεύτερο σημαίνει απώλεια σημαντικού μεριδίου της αγοράς. Το δεύτερο χωρίς το πρώτο άμφως σημαίνει απάτη.

2.3.3.5. «ΣΥΝΕΠΕΙΑ»: Ο όρος συνέπεια σημαίνει τήρηση συμφωνίων καὶ γηρεομηνών, άφογγη εκτέλεση της παραγγελίας καὶ γενικά ένταξη συνεργασία. Είναι γεγονός συγκλονιστικό ότι: η Ελλάδα σ' αυτό το κριτήριο πήρε το χειρότερο βαθμό από όλες τις άλλες χώρες. Σ' όλο τον πίνακα δεν υπάρχει χαμηλότερη βαθμολογία. Ούτε το Μαρόκο σύντομα η Τουρκία βαθμολογούνται: τόσο χωμηλά. Εδώ σκοντάρτουμε στον πηγώνα των προβλημάτων του ελληνικού φρουτεμπορίου καὶ φοδάμια του εμπορίου της Ελλάδας γενικά. Όταν οι εισαγωγείς των λαχαναγορών της Γερμανίας εκτιμούν τη συνέπεια των Ελλήνων εξαγωγέων σε τόσο χωμηλό βαθμό είναι: συντό ένα σημαντικό βαθειάς κρίσης. Προφανώς γη σχέση των Ελλήνων εξαγωγέων με τους Γερμανούς εισαγωγείς χαρακτηρίζεται από έλλειψη εμπιστοσύνης, παράδοση συμφωνίων, τσαπτασιούλια και απάτες. Φαίνεται πως οι ξένοι πήραν «χωμηλά» την περίφημη ελληνική πονηριά καὶ δεν ξερειστούνται: άλλο. Η διάκριση αυτή, που φανερώνεται ιδιαίτερα στη βαθμολογία αυτού του κριτήριου είναι: ο βαθύτερος λόγος για το ότι τα ελληνικά πορτοκάλια, όταν τυχόν φτάσουν σε άφογη κατάσταση καὶ δεν ξεχωρίζουν ποιοτικά από άλλες προελεύσεις δεν πιάνουν την ίδια τιμή όπως τα ειπωτικά της ίδιες κατηγορίας. Ερωτηθήντες αν πράγματι συμβαίνει μια τέτοια άνιση μεταχείρηση για απολύτως ίδιες

ποιότητες, 85% απάντησαν «ναι» δικαιολογώντας ωτίγια την συμπεριφορά τους με το ότι τα ελληνικά προϊόντα δεν έχουν αποκτήσει όνομα καὶ ότι μια φορά μπορεί να είναι: τα καλή, κατάσταση καὶ την άλλη όχι.. Με άλλα λόγια, γη τιμή που πιάνει: ένα προϊόν στην αγορά δεν είναι: μόνο έκφραση της αντικειμενικής ποιότητας, αλλά καὶ έκφραση γήρους καὶ σταθερότητας των εμπορικών σχέσεων.

2.3.3.6. «ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ»: Με την έκφραση καινοτομία εννοείται: γη ετοιμότητα των εν λόγω χωρών γη παράγουν καινούργια προϊόντα καὶ γη εφαρμόσουν καινοτομίες στον τομέα της συσκευασίας. Η σχετική βαθιολόγηση μετράει: το βαθμό εφευργητικότητας ενός προμηθευτή δισον αφορά νέες ιδέες που βοηθούν γη πωληθεί καλύτερα ένα προϊόν, είτε γη από έχει: νέα εμφάνιση, είτε γη από δεν υπήρχε παρα.

Χαρακτηριστικό είναι καὶ εδώ ότι: η Ελλάδα παίρνει σχετικά χωμηλό βαθμό. Μόνο το Μαρόκο φαίνεται να μή σκέπτεται καθόλου για καινούργια προϊόντα. Σημαντικό για την Ελλάδα είναι ότι: η Τουρκία κατέχει: σ' αυτή την κατηγορία την τέταρτη θέση, πράγμα που σημαίνει ότι: γίνονται συνεχείς προσπόθετες βελτίωσης των προσφερόμενων ποικιλίων καὶ της συσκευασίας τους. Μια τέτοια προσπάθεια πάντως παρατηρείται με προσοχή από τους εμπόρους καὶ εκτιμάται: ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη το χωμηλό επίπεδο από όπου ξεκίνησε η Τουρκία.

Ο «γενικός βαθμός» μπορεί να γχρακτηρισθεί ως ιέτρο για το γενικό image μιας χώρας δηλ. το σύνολο διλων των παραγόντων που συμβάλλουν στο σχηματισμό μιας γενικής άποψης πάνω σε μια χώρα καὶ τα προϊόντα της. Η Ισπανία κατέχει την πρώτη θέση, έχοντας βαθμολογηθεί σχεδόν σ' όλα τα κριτήρια με «όντατα». Ακολουθεί στη βαθμολογία το Ισραήλ, το οποίο θεωρείται ιδιαί-

τερα ικανό στις συσκευασίες καὶ τη γη, η οποία είναι νέων ποικιλιάς. Οι υπερπόντιες χώρες, στις οποίες ανήκουν οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, η Νότια Αφρική καὶ η Αργεντινή, εκτιμούνται γενικά καλά, ιδιαίτερα στον τομέα της τεχνολογίας μεταφορών. Μεσαία θέση, παίρνει: η Ιταλία, η Κύπρος καὶ το Μαρόκο. Με μεγάλη απόσταση ακολουθεί η Ελλάδα καὶ τη Τουρκία.

Είναι εύγλωττο ότι μια τέτοια επιλογή δεν περιορίζεται μόνο στα επιφερδεούσῃ, αλλά μεγάλες για αλληληρη την παλλέτα προϊόντων που διαθέτει: μια χώρα. Λιγότεροι σημαίνει, ότι: η καλή, ή κακή φήμη που αποκτά ένα συγκεκριμένο προϊόντα μιας χώρας στο πέρασμα του χρόνου επηρεάζει καὶ τα άλλα προϊόντα. Γι' αυτό το λόγο έχει: ιδιαίτερη σημασία η δημιουργία μιας φήμης που συνδέεται με μια καθορισμένη ποιότητα που παραμένει σε ένα σταθερό επίπεδο επί χρόνια ολόκληρα καὶ για όλα τα προϊόντα στην περίπτωση της Ολλανδίας, του Ισραήλ καὶ της Νότιας Αφρικής. Η απόκτηση μιας τέτοιας φήμης πρέπει να συνδυασθεί με τη δημιουργία ενός εμπορικού σήματος, το οποίο επιτρέπει να αναγνωρίσθει: η προέλευση, καὶ εποιένως η ποιότητα που συνδέεται με αυτήν την προέλευση. Λόπο τα προαναφερθέντα σποτελέσματα προκύπτει: για την Ελλάδα η επείγουσα ανάγκη απόκτησης μιας καλύτερης φήμης, η οποία πρέπει οπωσδήποτε να ξεκινήσει: από τη βελτίωση της εμπορικής συνέπειας σε συνδυαστικό με έντονες προσπάθειες στον τομέα της συσκευασίας.

2.4. Άλλα σχόλια — Συμπεράσματα

Ο παραγωγός έχει τον λόγο καὶ την ευθύνη να «δημιουργεί» καρπούς ποιότητας, ο έμπορος να τους μεταφέρει καὶ να τους παρουσιάζει: στην αγορά καὶ ο καταναλωτής να τους αξιολογεί πληρώνοντας ακρι-

Πίνακας 1. Βαθμολόγηση των ανταγωνιστριών χωρών σύμφωνα με διάφορα κριτήρια

Χέρι	Εργαζόμενοι	Τελεγόνοι	Ποιότητα	Συνεργασία	Σύνδεση	Καινοτομία	Πολιτισμός
Ισπανία	9,5	9,4	9,4	9,6	8,7	8,5	9,2
Ισραήλ	7,2	8,5	8,7	9,5	8,8	9,5	8,7
Γερμανία	7,0	8,8	7,8	8,0	8,1	5,9	7,6
Ιταλία	6,7	8,7	7,4	6,4	7,3	4,1	6,7
Κύπρος	5,2	7,1	6,7	6,7	5,3	3,9	5,8
Μαρόκο	4,9	6,5	7,8	5,3	5,0	2,8	5,4
Ελλάδα	4,6	3,6	4,1	3,3	2,8	3,5	3,6
Τουρκία	3,1	2,9	4,1	3,1	3,2	4,8	3,5

δότερα ή φθηνότερα ανάλογα με τη ποιότητά τους. Η ποιότητα των καρπών, γενικά για κάθε ποικιλία και είδος φυτού, είναι συνισταμένη πολλών παραγόντων. Εσκεινά από τον οπωρώνα και ολοκληρώνεται με τη συγκριδή και διατήρηση. Έχει: ιδιαίτερη σημασία, πως αναπτύχθηκαν σε καρπούς στον οπωρώνα, σε σχέση με τις περιποιήσεις που δέχθηκε (λίπανση, άρδευση, καλδειμική, φεκαλμοί), πότε συγκριμέθηκαν (στάδιο αρθρικασμού), σε σχέση με τον προσορισμό τους για άμεση κατανάλωση ή για άλλες χρήσεις, και πώς διατηρήθηκαν στους φυσικούς χώρους (ελεγχόμενη απιμόσφαιρα, λίγος ή πολύς χρόνος διατήρησης κλπ.).

Ο παραγωγός βεβαίως είναι εκείνος που θα αποφασίσει αν θα παράγει καρπούς υψηλής ποιότητας «ανταγωνιστικούς», εφαρμόζοντας στο ακέραιο δίλες τις επιβαλλόμενες περιποιήσεις στον οπωρώνα ή θα καταλήξει στην εύκολη και απλή λύση να οδηγήσει τους καρπούς στην απόσυρση (χωματερή), περιφρονώντας την ποιότητά τους.

Στο θέμα της ποιότητας και της απόσυρσης των καρπών η Γαλλίδα εκπρόσωπος της EOK K. ANNE — MARIA DE PASCALE (βλέπε 2.1.2. και 2.2.), στην γηρεβίδα της 9 Μαρτίου 1990, σε ερώτηση ακοστών ήταν ταφής και κατηγορητι-

Me άλλα λόγια η «μόστρα» μπαίνει στο περιθώριο.

Συνυφερένη με την ποιότητα των καρπών είναι: και η συσκευασία. Λαμβάνοντας υπόψη τις νέες συνήθειες των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, οι καρποί δεν αρκεί να είναι «ποτοτικά άψογοι», αλλά και συσκευασμένοι άψογοι».

Στον πίνακα 1 (βλέπε 2.3), φαίνεται: καθαρά η «βαθμολογία» των ελληνικών προϊόντων σε σχέση με τη Ισπανική πρόδειγσης και άλλων χωρών, στην γερμανική αρχή. Με άριστα το 10, τα προϊόντα της Ισπανίας βαθμολογήθηκαν στην ποιότητα 9,4 και στη συσκευασία 9,6, ενώ τα ελληνικά, αντίστοιχα στην ποιότητα 4,1 και στη συσκευασία 3,3. Η απόσταση στη βαθμολογία είναι τεράστια, κι' αυτό γρέπει να προβληματίζει δίλους τους φορείς που εμπλέκονται στην αγοραπωληρία των προϊόντων, πολιτεία, εξαγωγείς (συνεταιριστικοί ιδιώτες), διενδροκαλλιεργητές κλπ.

To

περιοδικό «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

να μπει

σε κάθε Ναουσαϊκό σπίτι

— ● —

Κάθε συνδρομητής

να γράψει

ένα καινούργιο

συνδρομητή

Προβλήματα συμμετοχής Ελληνικών Φολκλορικών Συγκροτημάτων σε Φολκλορικά Φεστιβάλ Εξωτερικού

Εισήγηση στα μέλη του BUREAU EXECUTIF του C.I.O.F.F.

Με τον «ΗΥΡΣΟ» έχω συμμετάσχει σε πολλά φεστιβάλ του εξωτερικού. Χορέψαμε στην Ισπανία, στο Φεστιβάλ της JACA, στη Μαγιόρκα και στο συνέδριο των Αμερικανών Τουριστικών πρακτόρων στην Μαδρίτη. Στην Γαλλία σε πάρα πολλά φεστιβάλ. Έχουμε πρίν Γαλλικά βραβεία: Στολής, χορού με το

Του
Λυκειάρχου
Εμμανουήλ Βαλσαμίδην
προέδρου Ε.Σ. «Πυρσός»

μεγάλο χορευτικό στη DIJON και στο παιδικό στην MATHA. Μας είναι: τόσο οικεία για Γαλλία που νιώθουμε σαν στη χώρα μας. Απορία πώς μας ξέφυγε το Κονφοδάνι. Στο Βέλγιο χορέψαμε σε πάρα πολλά Φεστιβάλ, επίσης στην Αυστρία, την Γιουγκοσλαβία, την Ιταλία και την Ουγγαρία. Στην Αγγλία δύσαμε μακρινά ανεπανάληπτη παράσταση στα πλαίσια του Τίγγλις Μπαχ Φεστιβάλ που διευθύνει η Ελληνίδη καλλιτέχνης Λίνα Λαζαντή.

Στις αποστολές μας υπάρχει πάντα πολύ πλούσια για πολύ φτωχά.

Πολύ πλούσια πάντα όταν μας καλούν ο Τουριστικός ή κάποιες δυνατές οικονομικά οργανώσεις για παραχώρια συνέδρια. Αεροπορικά ταξίδια, υπερπολυτελή ξενοδοχεία και πλούσιο φαγητό. Θυμάμας σε Ελλειπόκινδυνό πρόπλοιο τα πιάτα του γεύματος έφταναν τα επτά! Στη Μαδρίτη σε κάθε τραπέζι τεσσάρων καζίμιν είχαμε δύο για μας υπηρετούν!

Πολύ φτωχά πάντα όταν καλούμαστε για αντιμετωπίσουμε την αποστολή με τις δικές μας δυνάμεις. Φτάσαμε με πούλιαν χωρίς διανυκτέρευση από Ελλάδα στη Βρετανία. Εδώ θα αναφερθώ σε κάτι: που

μας συνέδει. Για τη Βρετανή είχαμε κάνει παραδοσιακά μποτίνια για τις κοπέλλες. Παραγγελία στα πόδια των χορευτριών μας. Μας κόστισαν πολύ. Όταν ήρθε η ώρα της παράστασης διαπιστώσαμε ότι γιατί πέδυνατο να φορεθούν. Τα πόδια των χορευτριών είχαν ποιας απ' το συνεχές και χωρίς ξεκούραση ταξίδι. Στα κατοπινά ταξίδια βάλαμε οικονομική συμμετοχή των χορευτών για την αντιμετώπιση των διανυκτερεύσεων καθ' οδόν. Άλλα αυτές δημιουργεί άλλα προβλήματα.

Αποτελείται για οικονομική ενίσχυση μας ή δημιουργία πάρων δικών μας. Θέλουμε πολύ τον Σεπτέμβριο να πάμε στην Πολωνία. Το θέλει και ο κ. Κοζίνσκι. Ήως όμως, ένα ταξίδι δέκα γηρεών έχει: έξοδα 1.000.000. Επί πλέον αυτών, άλλες δικιότες τουλάχιστο χιλιάδες δραχμές θέλουν: οι μουσικοί, που είναι επαγγελματίες. Ακόμη ένα μεγάλο πρόβλημα είναι: οι φθορές των στολών μας, οι περισσότερες από τις οποίες είναι παραδοσιακές, παλιές στολές. Θέλουμε ένα τσαγκάρι για να μας προλαβαίνει στα παπούτσια και ένα συνεργείο ραπτών για τα ρούχα. Κάποιος θα πρέπει να μας ενισχύσει. Να πούμε για Πολιτεία; Εδώ υπάρχει ένα πρόβλημα. Στην Ελλάδα τα φολελαρκιά συγκροτήματα είναι: πάρα πολλά. Η επιθυμία όλων είναι να βγούν στο εξωτερικό. Ποιόν πρώτα να βοηθήσεις για Πολιτεία. Και με ποιά κριτήρια. Είναι κάτι που πρέπει να συζητηθεί.

Και έρχομαι στο θέμα της φιλοξενίας. Σε κάποιο φεστιβάλ τρώγαμε κάθε μέρα μικράρόμα. Σε ένα άλλο κάθε μέρα νερόβραστα φασολάτικα. Νέοι άνθρωποι: οι χορευτές έχουν κανάγκη από κανονική τροφή.

Άλλα αυτό ίσως ξεπερνιέται. Εκείνο που θιένα με προβληματίζει περισσότερο είναι η έλλειψη ελέγχου στα φεστιβάλ του ηθικού ποιου των γκρούπ που συμμετέχουν. Από το Μπουγάδιντεν του Βελγίου πέρασε ένα συγκρότημα που ρήμαζε αυριολεκτικά τα σπίτια στα οποία φιλοξενήθηκε. Το συναντήσαμε στη Μαγιόρκα την επόμενη χρονιά. Είχε φτάσει στο κοινό κατάλυμα πριν από τα άλλα γκρούπ κατά μία μέρα. Αυτή για μέρα στάθηκε: ικανή για να βρωμίσουν οι κοινόχρηστοι γάρια παπούτσια, κάλτσες, εσώρουχα βρήκε στα μπαλκόνια.

Βεβαίως είναι γνωστό, και πρέπει να θυγεί, ότι χορευτές κάνουν κρήση ναρκωτικών και διακινούν ναρκωτικά. Δεν γνωρίζω τις απόψεις της επιτροπής, αλλά για ενημέρωσή σας αναφέρω ότι για κάποια Ελληνικά σπίτια και ο ελεύθερος έρωτας είναι: καταδικαστέος και για να επιτρέψουν την συμμετοχή των παιδιών τους στην αποστολή απαιτούν οι γονείς από τους συνδούς εγγυήσεις.

Και εμείς σαν διοίκηση του Συλλόγου δεν θα θέλαμε να εξαιρέσουμε από την αποστολή κανέναν από τους χορευτές μας, που μετά από πολυετή επίπονη προσπάθεια έφτασε στην ώρα της απόδοσης και της ικανοποίησής του από μας συμμετοχή. Στο σημείο αυτό, αναφέρω ότι στο ΗΥΡΣΟ λειτουργεί Σχολή του παραδοσιακού χορού στην οποία φοιτούν περί τα 300 παιδιά.

Συνοψίζοντας θα έλεγα ότι με τις συγκεκρινές συνθήκες είναι αδύνατη για συμμετοχή μας σε φεστιβάλ που συνέχεια στη σελίδα 86

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΟΙΝΩΝ Ο.Π.Α.Π. ΝΑΟΥΣΑ

Το Σάββατο 26.5.90 πραγματοποιήθηκε στη Νάουσα μία εκδήλωση με οικιατέρω ενδιαφέρον για την αμπελοκαλλιέργεια και την οινοπαραγωγή της περιοχής.

Στην εκδήλωση αυτή παρουσίασε ο Δρ. και Στ. Κουράκου - Δραγόνης μαζί σειρά αποτελεσμάτων πειραματικών οινοποιήσεων που έκανε το Ινστιτούτο Οίνου σε δείγματα ενδιατικών αμπελώνων για λογαριασμό του Διεπαγγελματικού Συνδέσμου Προστασίας και προσολήγις Οίνων Ο.Π.Α.Π. «Νάουσα».

Τα ερευνητικά αυτά προγράμματα αφορούσαν τις χρονιές 1988 και 1989, ενώ είχε προγραφεί μια αντίστοιχη εκδήλωση για το 1987.

Σκοπός των προγραμμάτων είναι η βελτίωση της ποιότητας των παραγόντων οίνων «Νάουσας» και η διατήρησή τους σε υψηλά επίπεδα.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων εκτός από το επιστημονικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει, φιλοδοξεί να ευαισθητοποιήσει τον αμπελουργικό κόσμο της περιοχής, ώστε να επικεντρώσει τις προσπάθειές του σε μια προσπτική εξέλιξης - διαφορετικής με τις νέες δεδομένες των αποτελεσμάτων πλέον των αμπελουργικών καλλιεργητικών φροντίδων, αλλά και της συνακόλουθης αναδάθυσης του οινοκού δυναμικού της περιοχής.

Τα πρώτα αποτελέσματα των τριών αυτών ετών ερευνητικής δουλειάς από το Ινστιτούτο Οίνου μιας δινούν ακριδή πιά στοιχεία, αλλά και επαλγθευμένα που αφορούν καλλιεργητικές φροντίδες (ποτίσματα, κλαδέματα) στοιχεία εδαφολογικών συστάσεων, στρεμματικές αποδόσεις κ.λ.π.

Ο Διεπαγγελματικός Σύνδεσμος, προσφέρει γδη πολλά σ' αυτήν την κατεύθυνση με την γενιπόντο που α-

παρήγονται την συμβούλευτική διεύθυνση που απευθύνεται τις επιμορφωτικές και εκπαιδευτικές εκδηλώσεις που διοργανώνεται, αλλά κυρίως τα ανάλογα ερευνητικά προγράμματα που προωθεί, φιλοδοξεί γιάλιστα σε μικρό χρονικό διάστημα.

Της Χαρίκλ. Σπινθηροπούλου γεωπόνου

και να αναλάβει αυτοδύναμη τέτοια ερευνητικά προγράμματα με τη βοήθεια βεβαίως των μεγάλων οινοποιητικών μονάδων (Μπουτάρης, Τσάνταλης, Οινοποιητικός Συν.) της, που είναι μέλη του Συνδέσμου.

Να σημειωθεί, ότι έχει εγκριθεί η χρηματοδότηση του Δ/κου Συνδέσμου από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο για την πετρελαϊκή που χρηματίζει το 1990, η οποία αφορά ποσογράμματα επιμερισμάτων, ερευνητικά, πειραματικές οινοποιήσεις κλινικής, επιλογής, κατάρτισης αιτελούργων πηγών, προώθηση, προσδόκησην «Νάουσα» κλπ. Χρηματοδότηση, η οποία εγκρίθηκε για τον Δ/κό

Σύνδεσμο, δεδομένου ότι πρόκειται για τον πρώτο αντίστοιχο φορέα στην Ελλάδα στον οποίο συμμετέχουν εκτός από τις μεγάλες οινοποιητικές μονάδες (ΛΑΟΣ, Μπουτάρης, Τσάνταλης), οι μικροί οινοπαραγωγοί, αλλά και οι περισσότεροι αμπελουργοί της περιοχής.

Την εκδήλωση στις 26ης Μαΐου, παρουσίαση αποτελεσμάτων από την Δρ. κ. Στ. Κουράκου - Δραγόνη, παρακολούθησαν εκτός από τους αμπελουργούς της Νάουσας, οινοποιοί, οινολόγοι, καθηγητές Επίπεδου, αλλά και στην ευαίσθητη ποσοποιητική των αμπελουργών και των οινοπαραγωγών - μικρών και μεγάλων - για καλύτερο σταθύλι και συνεπώς καλύτερο κρασί.

Πληροφορίες: Δ) κάδ. Σύνδεσμος Οίνων Ο.Π.Α.Π. «Νάουσα», Σελωνίου 3 Νάουσα, 59200, τηλ. (0332) 25.973, Ναύπλιο.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΟΛΚΛΟΡΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

Συνέχεια από την σελίδα 85 απλά παρέχουν μια φίλοξενία. Το οικονομικό βάρος μιας αποστολής είναι: πολύ μεγάλο κα: δεν μπορούμε να το βραχτάσουμε μόνοι. Τί μπορεί να γίνει: είναι συγχρήσιμο. Λόγων είναι: ανάγκη εν δύσει: ορατών κινδύνων να υποχρεωθούν τα Φεστιβάλ, τουλάχιστον αυτά που συμμετέχουν στον CIOFF, σε ένα μίκρουν απαιτήσεων και ελέγχου, ώστε οι συναντήσεις να αποδαίνουν σε δρεπάνος και δύ: σε βλάση των παιδιών.

Και πιο πέρα νομίζω ότι κάτι το θετικό πρέπει να πρακτύπει από άλλη χωρί την προσπάθεια σύμφωνη και με τους στόχους αυτής της προσπάθειας.

Έθεσα τα προβλήματά μας. Εγκαρποτό που με ακούσατε.

Σημείωση. Πρόεδρος του BUREAU EXCUTIF του C.I.O.F.F. ήταν ο πρόεδρος του FESTIVAL του Κονφολάν.

